

ՊԱՏՄ ՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԼԻՊԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆՑ

ԵՒ

ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ ՀԱՅԵՐԸՆ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐՈՒ

54

ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԻՐՄԵՆԱՆ

ԱԾԱԶՆԱՐԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԻՈՑ

1935

«ՊԱՏՄ ՈՒԹՈՒՆ» Զ. ՅԷՐ ՍԱՀԱՆԿԱՆ

ՀԱՆԼԻՊ

Դասաւոր արդար, յոճաճ գոտ փառո՛ք Հոր դասից զկեն-
դանքս և զմեռեալս, մի՛ մասմեր ի դասաւորան ընդ ծառայի խաճ.
այլ փրկեա՛ր զիս ի յաշխոնեան հոյն, և լսելի առա՛ ի՞նձ զհրա-
մանէս կոյտմն արդարոց յերկնից արհաշարքանց. և ողորմեա՛ր եւ
արարածոց և ի՞նձ յազմածուիս: (Ն. ՇՆՏԻՆԱՆԻ)

Հարգելի
Վ. Ե. Բաղդասարյան /
Երևան, 1955
Հունիս 21 1955

ՊԵՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԼԷՊԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԵՐԵՋԱՆԱՏԱՆՑ

Ե Ի

ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐՈՒ

HISTOIRE
Des Cimetières Arméniens d'Alep
et
Epitaphes Arméniennes

par
Mgr. ARTAVAST SURMÉYAN
Archevêque d'Alep

1935
Imprimerie
A. Der - Sahakian
ALEP

398.32

U

Umy-

491.98-71

726.86

1720-14.229 6 15000 2007

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆՑ

ԵՒ

ԱՐԶԱՆԱԳԻՐ ՀԱՅԵՐԼՆ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐՈՒ

—

5243-

A $\frac{III}{2352}$

ԱՐՁԱՆԱԳՐԵՑ

ԱՐՏԱՆԱԶԴ ԱՐԳԵՊԻՍԿՈՎՈՍ ՍԻՒՐՄԷՆԱՆ

ԱՌԱՋԱՆՈՐԴ ՀԱՅՈՐԾ ՀԱՆՔԱՅԻՐ

—

1935

ԳՊԱՐԱՆ

Ա. ՁԻՐ - ՍՏ. ՀԱՆԿԱԾԱՆ

ՀԱՆՔԱՅԻՐ

Ի ՇԻՇԱՅԱՆ

434 — ՈՐՈՇԱԼԻՆԱՆԱՆ, ՅԱՐԻՔՈ — 1933

ՓԵՐԴ ԴԱՐԱՆԱՐՁԻ ԱՍՏՈՒԱՆԱՇՈՒՆԻ

ՀԱՅՈՐԴՆ, ՔԱՐԴՄԱՆՈՒՄԻՆ

Ընդանուր ազգային պատերազմը խորապես բարձրացուց
ամեն տեղ անձանցի՝ զինուորին արժէքը եւ Եւրոպայի բոլոր
մայրաքաղաքներուն մէջ, զնոցիկ յիշատարականներու տակ,
դրանցան մշտապես ասորւշաններ՝ սիրուն ու զունազնդ ծա-
ղիկներու եւ դրօշներու շուրջ: Հայ ազգը ամէնէն շատը ունե-
ցաւ անձանցի՝ զինուորներուն, նահատակներուն եւ տարադրու-
թեան տեւ ճանապարհին վրայ մեռուածներուն:

Անձանցի Հայ նահատակներու մեծագոյն դերեւմանը ճո՛ւս,
Հալէպ եղաւ, Ազիզիէյի եւ Շէյխ - Մաքսուտի հողմախօսներուն
մէջ, ուր լալն փոսներու տակ կը հանգչին ընդհանրներ. վրանին
ո՛ր քար ունին, ո՛չ ծառ, բայց տարին նուազագոյն ճինգ անգամ
սԴահանայք եւ ժողովուրդքս անոնց համար կ'ազօթեն:

Այս փորրիկ շԱՐՁԱՆԱԳԻՐ թող ըլլայ անթաւաճ պատ-
կը Հալէպի մէջ թաղուող անձանցի Հայերուն, ըլլան անոնք
պանդուխտ, տեղացի, նահատակ կամ զինուոր:

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆ

Ազգային ընդհանուր և մասնագիտական պատմությունը խոր-
քազերելու աշխատւթեան մէջ, մեծ դեր ունին կատարելիք զազար-
ներու առանձին պատմութիւնները, որոնք քէ՛ տանկեան և քէ կա-
րելու՝ մասը կազմած են ևս թախալին պիտի կազմեն հայն այդ բնդ-
հանուր պատմութեան:

Մտէս առանձին և յառկանեալան զազար, Հայկոյի Հայոց հին
պատմութիւնը գրի առնել տա դժուարին քայց կարելու աշխատանք
է: Մանկ, թարիներէ ի վեր, օգտուելով մեր Առաջնորդական պատե-
հան, Հնոնարիկցիներ Հայկոյի Հայոց Պատմութիւնը գրելու և կր յու-
սանք զայն հրատարակել ներկայ կամ յառաջիկայ տարուան ընթաց-
քին, երկ ունենանք յարմար պատկերութիւններ: Այդ պատմութեան հա-
մար, ուրիշ կարելու վաւերագրերու կարգին, աչի ապել ունեցանք
հաւա Յայիպէ քաղի հին գերեզմանասան և Աղիդիքի Ազգ. գերեզ-
մանասան հարիւրաւոր առաջանաւարերը, որոնց արձանագիծը պա-
րտաւելու առքիւ, փափաւեցանք, ներկայ համաս ուսումնասիրու-
թեամբ ևս առանձին հաստով յոյս ընծայել Հայկոյի Ազգ. գերեզմա-
նասանց պատմութիւնը, որ ահագին յոյս սփռեց Հայկոյի Հայ գա-
ղութին նախնական և մեծալոյքային պատմութեան ուսումնասիրու-
թեան վրայ, իբր հաստատու ևս վաւերական աղբիւրներ:

Այս վաւերական աղբիւրներու կարգին, օգտուար նկատեցինք
հայկոյեա առանձին հաստով ի յոյս ընծայել Հայկոյի Ս. Փառասնոյց
եկեղեցւոյ հայերէն Հնուագրայ ընդարձակ Յացակը, որ ներկայ աշ-
խատութեան հետ գրեթէ միամամանակ կերպով կր հրատարակուի Ս.
Յակոբեանց ապարանէն: Մտաղիւր ենք հայկոյեա, առանձին հաստի մը
թալ հրատարակել Հայկոյի Հայ հանճանայից պատմութիւնը, որ տա
մեծ աղիւս ունի 17րդ դարու սկիզբը Հայկոյի մեծ ծաղկող հայ մը-
շակոյքին հետ:

Վասն ենք որ քէ՛ ներկայ հաստը, և քէ նեղակեան հրատար-
կելիները, իրենց բոլոր բերիներով, պիտի արժանանան ընթերցողներու
ներողութեան:

Պատմական այս հաստիքը հաճությո՞վ կը տրամադրենք Շէլլիս
Մագստուտի Ազգ. նոր Գերեզմանատան շինութեան եւ բարեզարգման
հսկող յարգելի Յաննեսժողովին, որպէսզի անոր զուտ հասոյթը
յատկացուի Գերեզմանատան բարեզարգման ծախսոց: Մեր հաճոյ-
քը պիտի կրկնապատկուի եթէ իմանանք որ իրենց սիրելիներու
խշատակին համար այս գրքէն զնոյններու օգնութեամբ լրացած են
բարեզարգման աշխատութիւնները:

ԱՄՏԵԼԱՆԷՆ ԵՄԻՆԳՐԵՆՈՎՈՐ

Հալեպի Հայոց յիսկատար պա-
մաթիւնը գրելու ծանր աշխատութեան
համար, ժաւերական և հիմնական նը-
պաստ կը ծառայէ Ազգ. Գերեջմանու-
սանց տասնին պատմութիւնը, որ շա-
նկան ալ է ինքեին, իբր հաստատու-

թիւն Հայոց սեպտականութեան՝ անոր մի-
ջոգգային իրաւանց տեսակէտով:

Արեք անխառ գերեջմանատուներ՝
ունեցած են Հայերը Հալեպի մէջ. մեր
աշխատութիւնը իր մէջ պիտի բովան-
գակէ երեքին պատմութիւնը անխառ-

րեն, վանկի երեքն ալ գա՛ս գա՛ս գա՛ս գա՛ս
բերաւ մէջ կը գտնուին ներկայիս: Ա-
ստեցմէ տառքին երկուքը աւելի շահե-
կանութիւն կը ներկայացնեն պատմա-
կան անակէտով. իսկ երրորդը, ներկա՛ն,
շահեկան պիտի գտնուայ անուշա՛ս աւելի
ալ տարիներու մէջ:

Ինչպէս Հայաստանի, Փարս Ասիոյ,
կ. Պարսոյ և Լաշիական Լնազոյն գա-
զաթիւներու, Նոյնպէս ալ Հայկոյի փառ-
բաթիւն Հայոց Լնազոյն գերեզմանաւա-
նը, ԺԳ.րդ դարէն սկսած մինչև ԺԶ.րդ
դարու վերջին շրաւորը (1579), կը գրա-
նուէր Սալիպէ թաղի գրեթէ իւրաքա՛ն կից
Ս. Քառասնից Մանկանէր և Ս. Առա-
ւածածին եկեղեցիներու շրջագոյրին
մէջ, ուր մինչև այսօր աւերակն իրր
վերջին Լնազատարան անվաճաւ և
գանձառոյթ մարմինները: Վերջին գա՛մ-
բարանը զոչուկեալ պարսեցալ ներսն Ա.
Քննչ. Քաղաքականի վրայ, Առաւածա-
ծին եկեղեցւոյ դրան արտաքին մու-
քին առին:

Վերջին տարիներու մէջ պատա-
հական եղանակով միայն կատարուած
պեղումներին երեսն էրա՛ն որ ԺԳ.րդ դա-
րուն և աւելի յառաջ, այս եկեղեցիներ-
ուն և կամ Սալիպէ թաղի մէկ մասին
տեղը Հրէից և Ասորոց գերեզմանաւան
էր և արդի Ս. Քառասնից եկեղեցւոյ
Լնազոյն մասուոր ասանդարտը ջոյց կը
ստրկ իրր Ասորական փառք վանք մը,
Ասորական գերեզմանաւան մէջ, երբ այս
թաղը քաւական Լեւոս էր քուն ինն
Հայկոյն, որ կը գրաւէր արդի միջնա-
բերդը, արտաքին քանի մը թաղերով:
Անհաւանական չէ ենթադրել որ Սոյ
ստամով և Կիլիկիան արքունիքի գրա-
ւումով, Կիլիկիոյ Հայոց մէկ մասին
գաղթումով և Հայկոյ Լաւասաւանով,
Ասորական այս փառք վանքին կամ
մասրան շրջանակը յառկացուած ըլլալ
կնոր կամ պանդուխտ Հայոց, միշտ
քուն քաղաքէն դուրս և Նոյն մասուոր
իր շրջանակերով նախքան ըլլալ Հա-
յոց կամ գնաւած անոց կողմէ: Այսօր-
նը միայն իրական է ու պատմական որ
Հայեր ԺԶ. դարու տառքին շրաւորին

մէջ աւնեցած են եկեղեցական կանոնա-
ւոր կազմակերպութիւն, եկեղեցիով ու
քանանալով, գերեզմանաւանով և այլ
անհրաժեշտ շարժարտ թիւներով: Ամէն
կանոնով վեր և որ Հայկոյն Հայոց իրր
նախնական գերեզմանաւան մասալած
է Ս. Քառասնից մասրան շրջագոյրը,
որուն թէև մէկ մասը միայն մասուր
է իրր գերեզմանաւան և կը ձայն մին-
չև այսօր, յայց մեծագոյն մասը յառ-
կացուած է եկեղեցին ընդարձակելու և
շարակից չէնքերը չինելու, որոնց մէջ
կ'իշխայ այժմ Մարանթի Մարտպոյ-
տարանը: Այլ Լնազոյն գերեզմանաւան
խաշարերն ու այլ առաջանալարերը
անկասկած որ մասուր անհաւցած են
մամանակի ընթացքին, յայց կարեւոր
մասը վերջ ձայնով և աւերումէ, որով-
հասն խզման և Լեւոսան անքեր
գանձը զհանգած են եկեղեցւոյ ներքին
և արտաքին որմերուն վրայ, ուր կը
ձայն մինչև այսօր: Այս երեսութը ընդ-
Լեւոսը և թէ մեր և թէ ուրիշ աղցե-
րու մէջ, 1911 ին Քեթիկան (Պալատի)
այցելութեան միջոցին տեսայ քաղա-
թիւ խաշարեր և ինն տաղանալարեր՝
որանք խնամքով զեռելուած էին քա-
ղաքի Հայոց երկու եկեղեցիներու քար-
բարերէ զանգակատանց աշտարակներու
որմերուն մէջ և կը ձայնին զեռ մինչև
վերջերս: Մեր անքին տակ գտնուող
ինն խաշարերը կը պատկանին 1579
թուականէն առին շրջանին: Թէև այս
թուականէն առին Հայերը ուրիշ քը-
րիստոնեայ ինն Լաւարականանց Լեւ-
անցան Աղգիյէ թաղի երեք մասերէ
քաղկացած գերեզմանաւանները, յայց
Ս. Քառասնից և Ս. Առաւածածին եկե-
ղեցիներու քաղը, ինչպէս ըսինք, յառ-
կացուկեալ եկեղեցական և աշխարհական
սկիւմարը մեծանշանու: Իսկ Ս. Քա-
ռանից Լնազոյն մասուոր, կանխագոյն
մամանակներին առին իրր Լնազատա-
րան մասայից Կաթողիկոսներու և Նու-
նաւոր Առաջնորդներու: Քանանալը, Կի-
նէն ի վեր, մեծագոյն մասով թաղուած
են եկեղեցիէն դուրս, և քիչ քաղաւա-
թիւմը ներքը թաղաւորներ կան: Հա-

յնպէ, Սուրբոյ այս մեծագոյն շահաւորը և Սրտապէմ և Մեքքէ տանող ճանապարհը, իր աշխարհի առաւելագոյն եկեւոր մագաղաթով, զիւր չէ մնացած շատրմամ ժանկերէն, ինչպէս գոյրաւ առայն: Ամէն տարւոյ տարին տեղում ժը ընդունաւոր ժառ պատանած ըլլալով զազաբին մէջ: Կ'երեւայ որ պարբերաբար, պետական իշխանութիւնները արգիլած են թաղումը Ս. Քառասնից բակին մէջ, Այս պատճառաւ, ստանեակ ժը վարդապետ և քանանայք թաղում են, ինչպէս պիտի տեսնենք իր կարգին, Ազգիչիքի Ազգ. Գերեզմանատան մէջ: Բայց Կաթիկոսն էր Արքեպիսկոպոս Առաջնորդներ, անպայման թաղում են Ս. Քառասնից մատրան մէջ, անշուշտ բացառիկ արտաւորութեամբ:

Այս առաջին ժառ Կնապոյն տաղանաբարը, ժիշ բացաւորութեամբ, փոքր և պարզ քարեր են, մեծ ժառամբ տղիտակ, ժամանակի ընթացքին զորչացած: Արեւ չառը միայն զեղնագոյն կենայ մաքմար են, ընտիր փորագրութեամբ և հալարալով ծաղկութեամբ, փեղգ զառը, ինչպէս ըստ ենք ուրիշ ուսումնադիրութեան ժը մէջ* Լաւնդի Լաւոց կեանքին և մշակոյթին տեսակետով, նշանաւոր եղաւ. անտրինակ ծաղկում ժը յատկացաւ Լաւնդ ուսանին մէջ, շնորհիւ իսկ ժը զաղափարապաշտ, ուսումնաւոր և արուեստագէտ եկեղեցական և աշխարհական վարդապետներ, որոնց տնաւորագրութեամբ փայլաւ չրջան ժը սկսաւ Ս. Քառասնից և Ս. Աստուածորէն եկեղեցիներու կից քաղաւ Դաստան մէջ: Այդ չրջանին մեծող Լաւոց պետներու, Արքեպիսկոպոսներու և ահմարու ալ զաղափոք զամբարանները մեծագոր են ընդունարգում, նամակ գեղին կենայ մարմարեմէ, որ նշանաւոր է Լաւնդի չին և արգի չինութեանց մէջ, և վրանին ունեցած ներկայանայի և մատման արգիւնք տաղանագրերն: Բայց, ջաւ է ըսել, որ այդ չրջանը եր-

կար չէ տեսն: 1640 էն աղին մեր կարգացած տաղանագրերը շատ նասարակ և շոր բաներ են: Ազգիչիքի Ազգ. Գերեզմանատանց մէջ ունինք նոյնպէս ծաղկ. հալ չրջանի յատակ մեծագոր Կաթիկոս տաղանագրեր, որոնց վրայ չառ արուեստի գրումը կը տիրապետէ: Անանք աղին քարէ են, երկար, զեղեցիկ ծաղկաւաններով և կը պատկանին Արեւելքէն, վանէն ու Ակնէն ու Արարիչիքէն զաղթող տունիկ գերդաստաններու:

Ս. Քառասնից չրջամայրի տաղանաբարը, բնական է, մեծագոյն ժառամբ պաշտպանում մնացին զարեւու ընթացքին, վառելի նոյն աշգրի կաշին տեսնել վրայ, Բայց չենք կրնար մեր ուրախ զարմացումը զաղել, տեսնելով որ 1579էն մինչև 1894, աշինքն յամ 315 տարի, շորս կողմը բաց մնացած, Կանրակն զրոտովայր և ընդունաւոր ազատ նախագոր ժառայող Ազգիչիքի չին Գերեզմանատանց տաղանաբարը, որոնց մէջ ինչպէս ըսինք պատմական և զեղարուեստական թանկային բնկարներ կան, տաղարար մնացած ըլլած մինչև սրա: Արք. աւելի ուշ ժամանակներու մէջ, Ազգիչիքի գրիտանաւոյ թուր զամբարանները, իրենց տակ ամբարան տնկներով, փախալըրուին նորագոյն գերեզմանաւայրերու մէջ, ու յայն ու նոյ զաղաւաններ քաղաին, ինչպէս որ ձրագրած է Լաւնդի Քաղաքագիտութիւնը, և նոր չենքերու չինութեամբ ընդարեակ տարածութիւն ժը զրուող թանկի քարերը փարսին ու խաւցալին, տնկապած որ երեսն պիտի գան, ժամանակի ընթացքին մէջ ողջունով կամ ալ պատճառներով թաքնուած զամբարաններ, ժանաւանց չաղկական, որոնք մեծ յայ պիտի պիտեն Լաւնդի Լաւոց պատմութեան վրայ: Մեզք որ, իրարու յաջորդող մեծնաս Առաջնորդներ, չինէն ի վեր, չեն մատած տաններն քարեմէր վրայ գրումը չին տաղանագրաց արկնակները. նայնքան զարմանալի է որ Լաւնդի մէջ զըրուած ու ծաղկում քաղմաթիւ Կաթիքէն մեծագրաց յիշատակարաններէն և ո՛չ

* 54e տ. *Le Vie et la Culture Arménienne à Alep, au début de 17e siècle, Paris.*

մէկուն վրայ խառը կայ Աղդիշէի գերեզմանատան: Մեր նախնիքները երբեք սաբարթիս չեն ունեցած ձնանոց կամ մահ արժանացրելու, հակառակ անոր որ մինչեւ ձնանոցի մէջ հազար անգամ կրկնած են անգլու իրադրութիւններ: Այս անտեղիւում շատ գնահատելի է Հալոյի Մարտիի Միաբարդաւորութիւնը, որ մենցեան և մկրտութեան կամեմաւոր և անընդմէջ արժանացիի կայ 1666էն սկսեալ: Մեր Ազգ. Առաջնորդարանի մենցեան և մկրտութեան թիւ շատ կամեմաւոր, և մասամբ արարեալն և անկէ ի վեր հայերն արժանացիի կ'սկսին 1643-էն մինչև 1873ը՝ արարեալնով: Հաւորարար կ'զգամ յիշատակելու որ Արմ. Տ. Յովնանէն Ա. Քէնյ. էմմէջնեան, ինքնարարար, 1909էն սկսեալ կը պահէ, մինչև, Հալոյի կարեւոր և ընդարձակ կեցութիւն մենցեան, ամուսնութեան և մահերու կամեմաւոր արժանացիի: Ինչպէս ըսինք, 1660 թուականներէն սուրբն, զգալի անկում մը կը յաջորդէ պատմական լարձ արժէք ունեցող նախորդ մաղկեղալ յիշանին և կրտսեան և ազգամէջ տխուր պայքարներ մամուսակ չեն տար Մայրան թանկու վրայ մասնելու: Իսկ Ազգ. Առաջնորդարանի յատուկ գրեւտ, բուսկան կամեմաւոր, Մովսէս Վրդ. Կեմարթեանի որով գոյութիւն ունի միայն, և ո'չ ունի յատուկ:

Մինչև երեք տարի առաջ, Ս. Քառանցի կեկեղեցւոյ յիշատայի թակ-գերեզմանատանը կը ներկայացնէր պարտի վիճակ մը: Թէ՛ սաղմոսագործը և թէ մանուսնոց սալաշատակի ցարբը ամբողջովին մաշած, կըստ և մասամբ կըստ էին: Չմոռ տան, Հալոյի յատուկ յարգանքան աներեւելու եղանակին, իսկ կը լեցուէր արտաքին զոյգ մը մեծ գուններու ետեւը, արգիւիւղ շատ անգամ ուխտաւորներու անցքը: Տեսաւ թանկ աղիւղ էր մանուսնոց տարներու ալքին, վանդի առջ թակին նարաւարեւելեան անկիւնն է Յունաց Ս. Գեորգ կեկեղեցին, որ իբր անցք, մեր թակը միայն ունի անյիշատակ մամուսակէ ի

վեր, ասանց սակայն սեպտեմբերին իրաւունքի: Մեր կրկնակի սաղմոսանք, թան վրայ 1932 թ., Ս. Քառանցի կեկեղեցւոյ Քաղաքականութիւնը ամբողջովին նորագիւտ առաւ ընդարձակ թակը, պատգործելով. ի նորիւ, անվար Միացած ցարբը, և այս ամբիւր նախակով 103,77 Օսմ. մէտրն ունի, թակը ունի 294,18 մէթր շատ. արարմութիւն:

Եկեղեցւոյ թակի կ'են սալարկը վերցուելու և նորը հրահանելու պահանջը. և այդտես երկուսի՞ գիտեցինք: Առաջ նորարարնի երկրորդան զրան թակին վրայ նայող մասաթին առջև երբ թանկութիւն, բրիլիանով կ'են ցարբը կը վերցուէին, տեսանք որ մեծ ցարբը զեղի վար կը կըլին. կեցուցինք զիսկնք և տեսանք որ երկու մարգարիտի թար և մէկ մարգարիտի լայն, մեծ կարասի մը կամ լրամարդի մը մեղ. ըսեալն յիշեման անց մը կայ, թարթովին պարագ և մարար: Ի՞նչ կեկեղեցւոյ պաշտենանները և ոչ ոյ տարեկ հայեր չկրցան թան մը ըսել այս մասին: Մեր կարծիքով անկիւն կ'ամ լրամարդի մըն է և կ'ամ ձեթ պահելու շտեմարան: Նայութեամբ պահուցան մէջտեղ կըստ նկարը:

Դարձեալ գիտուեցաւ որ Չանգա կասան ուղղութեամբ զեղի արտաքին գուռը տանող ներքնաղի մը կայ, բուսկան թար ու լայն. այդ մասին ոչ ուէ թան գիտացող չեղաւ:

Կարգադրած էինք որ թակին մէջ գտնուող իւրաքանչիւր սաղմոսագոր չափուելով, իր անցք պիտի Մար նայութեամբ և կամ անընթանելի զրով սաղմոսագործը պիտի որդեկին և պիտի գրաւէին իրենց նախնական անցքը: Այս աշխատութիւնը եղաւ շատ մեծ աշխատութեամբ, բոլոր զամբարաններու արժանացիները խմբով ընդործակուեցան տանակին տեսարակի մէջ, թակի յատակաղծով և թուանմարով: Թուանայինց զամբարանը, 12 սաղմոսագործով, կը գտնուէր թակի կ'ու. պատին առջև, Մարտիի նախին կեկեղեցւոյ կից, գտնւէն վեր 30 անգ. ցարբութեամբ: Եւ որովհետեւ տարիներէ ի վեր

կիցկեցեայ սոյն գերեզմանաւան-րակը կը ծառայէ իբր խաղաղայր Ազգ. մանկապարտէզի 300 է աւելի մանուկներու, յաքմար գտաւեցու որ այդ բարձր մասնաւոր տարւոյն մէջ աւան իջնել, առանց զամբարաններու տեղը խախտելու եւ տնայնաւ ուր եղաւ:

Արդ որ մը. Ազգայնի Ազգ. Գերեզմանաւանը վրայ իրաւորութիւն Բազմապետութեան ծրարէրը եւ նոր աւանի նախնական պարտաւոր բացումով ճշդաւ-Մագուտ փոխադրութիւն բարձր մեծաւոր տնայնական, այժմէն պարտը կը գնենք Ազգ. Առաջնապարտութիւն վրայ, որ նախնական տնայնական մը նախնական կանաներու տնայնական խնամով փոխադրութիւն Ս. Բառանից բակը եւ անանց առաջնապարտութիւն իւրաքանչիւրը գետնայնական իրենց նշխարներուն վրայ:

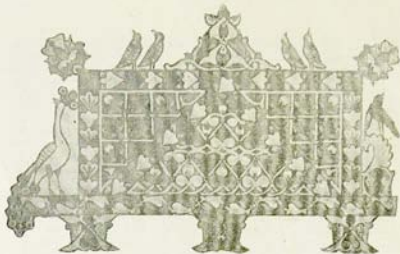
Արդեւ, մասաւոր որ մը. կրք Ազգ. նոր Գերեզմանաւան մէջ նախադրով մասաւոր մը բարձրանայ, անոր ներքինայնից պէտք է յաւանդենք անկէ յետոյ փոխանակ կիցկեցեականներուն, եւ կամ անանց նախնական տնայնական խնամքը կը խնամուի անկէ մը մէջ ինչպէս է Սալիպէն, եւ մանուկներու աշխարհ առնել, յաւանդայն նախնական նոր զամբարան յրանայ: Ինչպէս որ պարտաւորութիւն է արդեւ Առաջնապետական Տնայնականը:

Ժե. ից զորու. Հայկոյն Հայ մշակութիւն մէջ մեծապէս տեղը ու ծառայութիւնը տնայնակ Ուրբանի զգալի Տէր Առաջնապետութիւն նախնական արտաւանդութիւն ու արքայութեան յաւանդան, 1683-ին վախ-

ճանաւ է Հայկոյն մէջ. եւ զարմանայի է որ թաղաւան է, մասաւոր արտաւանդութիւն, Ազգայնի Ազգ. Գերեզմանաւան կրքայն բարձրին մէջ, նախնական վախճանայ Տէր Սարգիս զգալի յաւանդանին կից. միշտեւ անոր արտաւան տեղ մը թէ Ս. Բառանից բակը, այլ ուղղակի մասաւոր մէջ էր, տնայնական թանկայնական իր զարմանք, որունք տնայնական են այժմ Հայկոյն, ինչպէսմանայ, Առաջնակէ, Վե. նախնական, Վե. նախնական եւ այլ բազմաթիւ նախապարտ Մասնապարտաններուն մէջ, Անոր մասաւոր 250 ամեական տարի, տնայնականը պիտի փոխադրութիւն Ս. Բառանից Մայր կիցկեցեայ Առաջնապարտութիւն առնել, մեծ զարմանքն առնել եւ վրայի առաջնապարտը պիտի պահուի յարմար տեղ մը, եթէ ոչ ուղղակի տնայնականներուն վրայ:

Սառնել կուտանք ամբողջական Առաջնապարտ, թաղայնական կարգով այն բարձր արտաւանդութիւններուն, որունք մը զգաւանին Ս. Բառանից նախնական զարմանք, ինչպէս նախ 1616-ին վերանայնական տնայնական եւ արտաւան զարմանք մէջ: Հայ պարտը կ'զգաւոր ինչպէսմանայ որ Ս. Առաջնապարտին կիցկեցեայ մէջ մեծ արտաւանդութիւն չենք նախնական, նախնական անոր որ արտաւանին կից այլ տնայնական ալ անոր յախնական է, կամ թէ մը պարտ: Իսկ Հայոց երկու կիցկեցեաներուն միջին զանաւոր նախնական Մարտնիք կիցկեցեայ մէջ, այժմ արտաւան, զանաւոր արտաւանդութիւնը, որունք Մարտնիքներուն կը պարտնանին տնայնական, փոխադրութիւն են Սալիպէն իրենց նոր կիցկեցեայ բակը:

Հայկոյն Ս. Բառանից եւ Ս. Առաջնապարտին կիցկեցեաները, Գառաւանքը առանց յիշատակ զամբարաններու արտաւանդութիւնը, Ազգայնի Ազգ. Գերեզմանաւանը, Ս. Բառանից կիցկեցեայ նախնական Տնայնական Մասնապարտութիւն, բարձր իրաւոր տնայնական են եւ զիստ լրացնող եւ նախնական պէտք մը ներքին ամենա տնայնականութեան: Հայ տարի առաջին երկու խաղաղապարտութիւն յաւանդանն են մեր զրաւարտ Մասնապարտութիւն 15 արտաւանդութիւն ինչպէս Առաջնական, որ խաղաղութիւն նախնական մը կը ներկայանայ թէ 025921.00 2007.02.03-ին ընտրել մանրակարգներուն: Տնայնականը որ նախնական ներկայ է Ս. ԳԱՅԱՅԱՅԱՅԱՅ կիցկեցեայ բարձրաւոր մարտնական, զառնաւ է Հայկոյն մէջ 1900-ական թուականներուն. անի 201 թեթիւ է 20 X 10 X 5 սեղմ. մեծաթիւ: Ժե. ից զորու. Հայկոյն զգալի է ներքինական Գառաւանքը արտաւանդութիւններին մէջ զարմանք եւ նախնական ներքին: 12 զարմանք խաղաղութիւն զառնաւ նախնական զանաւորով եւ զանաւորով զանաւորով արտաւանդութիւն, որունք արտաւանդութիւն մէջ կը մասն միջին տարի:

ԵՐԶԵՆԵԳԻՐ ՍԱՀԻՊԷԻ ՏՈՊՈՆԵՔԵՐՆԵՐՈՒ

Յ. Քառասնից կնիկացույ կերպը՝

- 1.- 1452 ?.— Սբ Եսանես բարխսն է ՏՐ ՍԱՐԳԻՍ, ՄԱՐԱՀԱՄ, ԳՐԻԳՈՐ, ՍԱՐ- ԳԻՍԻՆ, ՄԱՐԻԱՄԻՆ. ՄԱՐԱՆ? ՋԱ? (1452?): Էսա չի կարգացուիր, մա- չած ընտյուն:

Յ. Քառասնից կնիկացույ կերպը՝

- 2.- 1503 ?.— Սբ Եսանես բարխսն է ԿԻՐԱ- ԿՈՍԻՆ ևս ի(ր) կնկնակցուն ԱՐԷԹԻ, որ- ղուն ՈՒՍԷՓԻ, ՀՅԻՓՍԻՄԷ, ՄԱՐԻԱՄ ի քվին ՋՄԻ? (1503 ?): Թուակամք մա- չած է և յա չի կարգացուիր:

Յ. Քառասնից մասուն - զամբարանին մէջ՝

- 3.- 1578.— Այս է առաջին նանգուցիպն, որ նանգեալ ի Քս ՍԱՐԳԻՍ ԱՐՔՆՊՍԿ- ՍԷ. քվն ՌԻԷ (1578). ած պարմի ապք. աճևն:

Յ. Քառասնից մասուն արտաքին սրմին մէջ՝

- 4.- 1579.— Սբ խոյս յա է ՋՈՂԵՐ ԼՈՒ- ՂԱԷ ող ՍԻՄՈՆԻՆ. քվն ՌԻԷ (1579). Լաշպեմ՝
- 5.- 1580.— Սբ խոյս բարխսուն առ Քս ԵԱՒԱՋՍ ՄԱՐՈՒԹԷ նոզուն ևս ձնզն ՄԷՐԳԻՆՆ. ? ՏՐ ԱՍՈՆԻՍԻՆ, քվն ՌԻԹ (1580):

- 6.- 1587.— Աջ կողմի սիւնին վրայ կայ Խոյս- ղն Օսպրաշմ խոյսար մը 19X16 սեղմ. մեծութեամբ աղբառի մարմարեան. սւնի երկու մաս, երկու խորանդակի խոյս- րով իրարմէ բաժնուած, որոնց առի կը կարգացուի՝

Խոյս յա ՋՂԵՐ ԱՂԱՀԱՐԻՆ ՌԱՀ (1576):

Կնիկացույ կերպով գերանշնաթեան (1616) մէջոքն, այս խոյսարեքը, որոնք հին մասի չբաժանարէն մէջ (ին սակաւ- կամ, խնամով կրտսուած են աղբի տակա- րի պատերուն մէջ, կրտսուած փրկելու նամար:

- 7.- 1587 ?.— Յ. Քառասնից կնիկացույ առ- եանի մասի սիւնին վրայ կայ հին խոյս- քար մը, աղբառի մարմարէ, Խոյսարով խորանդակի կերպովն աղբիկներով (bar- dore). մէջանդ 12X16 սեղմ. չբաժանարէ մը մէջ ձերմանարը՝ ցիւրե ճիսուն մանակով, վրան փորագրել խոյս մը, որուն վարի սակիւններուն մէջ կը կարգացուի՝

Յեզկ է ՄԱՆՈՒԿԻՆ:

- 8.- 1591.— Սբ խոյս յա է ՋՈՂԵՐ ԹԱ- ԿՈՐ ԷՐԻՑԻՆ, որ կղաւ առաջին աշս ... քվ Ռե (1591):

- 9.- 1599.— Խոյս յա է ՋՂԵՐ ԹԱՆԻՍԻ ողի ՄԿՐՏՏ. ԱՆԱՆԻ ողի ԼԱՀԱՐԻ? քվ Ռե (1599):

Երեւոյ՝

10.- 1599. — Յեռն է իշոյ *ճՂՏԻ* պապ ՅՎ. ԼՍԻ րոն *ՄՅՈՒՇԵՆՆԻՆ*, րվ Ռեմ? (1599):

Ս. Փառանկոյ *ժառարն ԱՂ* գեղին *ժառարն* 80 X 43 սեղմ. *ձեռագիր* ամբողջութեամբ վրայ հր Կարգացոյ:

11.- 1601. — Յար վոն անգափ սիրոյ Լոյին. րանդ ի կուսն աներ մարմին. աղաչանալ ամուսնանալ րոյ բոլորանցան *ՏՐ Ա. ՂԱՐԻԱՅ ԿԱՐՂԴԻՍԻՆ*. որ և հանգ-

կաւ ի մեծ րվին. ՌԾ աւելորդին. (1601). յարմալ գայցես աւելորդին կրկին Յարն՝ բզառ փառաւ Լոյին. ամեն:

Երեւոյ՝

12.- 1602. — Սր իշոյ յոս է *ՋՂՏԻ ՅԱՎԼԻՍԻ* որդի *ՍՅՈՒԼՔԱՆՆԻՆ*. րվին ՌԾԱ (1602):

Երեւոյ՝

13.- 1604. — Յիսաակ է սր իշոյ *ՅԱԿՈՒՆ*, *ՄԱՆԱՅԻՐԻՆ*, *ՄՊԱՀԱՆԻՆ* ? րվին ՌԾԳ (1604):

Ս. Փառանկոյ *նմ ժառարն արեւմտեան սրմն առին*, *գեղին միակտար ժառարն* 130 X 55 սեղմ. *ձեռագիր*, սեղ սեղ զիստանալ ըրին *Կարաններ*:

14.- 1608. — Ա Յա արդ կրկնային կրկնապն ... և Լոյին. որ կամաւ հոգ հանալ հոգին, ինք յերկնոյ յաւերան րստին:

Վա աղեկոյ ... մեծ աղին. զի կրկնալ և սրինին հուսառայար յարգանդ կուսն և ժառոց կրկն րարալին:

Չարարանալ անննարին. զման յանն աներ ի վր իշոյին. կար ներոյ կրկնալ վրին, ի կրկնայ գերեզմանին:

Յարեար փառոց ամային և հաւարարաւ առ հր յերկն. և յարմալ զառ դրնի կրկին կատարածի առաւ վերին:

Յայնմ յիշոս յարմար *ՂԱՅՐԱՊԵՏՍ* հուսառարմ, *ՂՏԻՐ ՊԵՏ. ԲՅՍ ԿՔՂԿՍԵ* որ կայ կրկնայ յայս ասպանին:

Կուսաւարաւ զնոյի սորին ընդ յաներաւ սրոյ Լոյին դասաւորեալ ընդ անուանակցին սր Պետրոսին մեծի վրին:

Սա զպատուական ասկեր սորին զոր մեծարել ի մեծ պատին. բոկոսրի ցառոց լինին. որ հուսառ զինել ? մերնին:

Սա ի հար ձրնել լինին, *ԿԱԿԱՆ* անուն փառ Լազարի և սրարի իննն անանի, ու պատուական յանապան:

Սա յափրն մեծ *ԵՓՐԱՏ* զնին. ի *ՎԱՆՔՆ*, *ՍՐ ՏԻՄՈՒԹԵՐ*. զման. և և ալ աւելի փառ ուղղե ազգի ազգի:

Ալ և աներ շարեաց հոգին և հոգնակալ իմաստ սորին ամայրան մեծ վրոյս րաշայալոց իւրոյ բնին:

Բազում որդիս ի փառս ամեն, հանալ ի րարս առինանն. ասոյ ասեալ է զաւազան սրոյ անարգն *ՔՅՈՒՄԱՆ* յանին:

Յար և հոյ ի սր հոգոյն ընտեալ... կրկնա վր ... կարգի. զման. և ալ աւելի. րազում հոգն առ հանդիպի:

Ու և հանգկալ ի մեծ րին. Ռ.Ս.Է. կարգի յաւոյ պանոյ կրկնապի. ի յերարդումն արարին:

Մ՛վ սր մանկան Նոր Միոնի որ և յան զայ գլին, կրկնակալն անաւ աս միայն յանգիրս մեծ կատարի:

Հանարման յարմալ կարդայ որ կայ գրեալ յայմ արանին, սր աղարիւ մեր հոյցեցեմ, ասապիւ ամ ողորմի:

(Կերկայ Տաղանդաւորն արեւմտադիւրդ ակ'ս ՍԻՄՆ 1868. էջ 214):

Ս. Քառասնեջ մարտն աշտիգովի դասին վրայ 139 X 75 սեղմ. մեծաբեամբ
գեղեցիկ մարմարե կնիւն տապանաշարքը, որ մեր ունեցածնեքուն յառաջան է,
ունի նաեւ եւս գեղեցիկ արեւնագիրքը՝

15.- 1620. — Ան անմն եւ անվզնն որ աղօղ մեղ բանին, ետուր նմլ ցուպ
հավին հավիլ գ

հաստ սրկն. բարձոց խննն սրանկն ուղ մեծին Մովսէսն այն. գ
ձովն պատուով աղայ զամենն զերդն զու
զովինն նման արքուն Դեղբի չըւրո՛ւ հա. խաւցյ. անմն. բանին
Տն Ոսի դաստուն երկնստ դեւ կառուցյ. զնոյ. . Լ.(այսպ) Դղբ. եւ

սակալ մեղ բան Դղբի Տէ՛ր ԽՏՏՈՒՐ ԼԱՅՐԳԻ,
քնդունարան. հազուն շնորհ. այն որ ի վերս
սանն ննյց, թգաւաւան. զարդոց զբոլոր զաւեստն՝ նոսր
կոչեաց. համբերուն զու ննծման. որ առակ
հան զճաջան, ր նոմինն Տընկն. որ ճերենն իսպ
առ կնանն նմա ննպրին. զու մեղբոս զոտ
անգին, եւ թ ուստ զխնրնի. երեւ ի Բւ. ան
ինց, յայն ի հարե զեղ զարդ. զեղ բղմն աղ ան
լանկ Դղբ նմլ. ի համաւ, առ ի յեղինն հոբորի. խաւզն
ոյ եւ զու աթ. Տն Այ Յա Քի յրմ կանգլ եկզցի ննկալ
ձայնիւղ բղմն. ծածկլ խնդն ամինն, յայնց մե
Կարին, զու նմլ այն Դնտսին. որ զկնոց զոք նղին: մա՛
ուր հաղն քնդունարան կն զննն առկն այն. նա զոցլ
հոզով սրվ անմնոց մնց. անպկն: Յա արդն սան եւ սղոյ.
որ ննոց ի մեղ հանգլի, հարին շնրնի աղխարն ապրի. Կա Տը
ուրի վր առի: Շնրհասուն ողմն. նա Քա անմն արկն.
մե՛կ անկ ունիմ՛ առ նա յուսվ զի դասն յարակոզման:
Ոսկերն Ոննսին զու նմնն զով նմին. տա չըւր. նա
ախարի ննզ խտան անմնացին: Տն Այ զու միւ մեկ ու
դիւ վր զու առաւ. զեկեղցիս հարցր եւ աւեր ուղ դիւս
Քա անմն սք բոք. որ է աղ Բ. հար հաղվ. եւ չար ճոյարս առ նա յուսվ
որ առն զովս այս զունով: Այս է ուղն երաճեին Տէ՛ր ԽՏՏՐ
հոպին, որ եւ ննզ ի մեծ բղին. Լայոց Ռ-Թ: (1620) Քա. Ան Տըղ վն
ին նյց սք կուսինն Լմ ձնայն. պղծեմ սք Քաւննից յուստոնայ
..... զեղիս նխնին:

(Այս արեւնագիրքը Հրատարակուած է՝ ՄԻՈՆ 1868. էջ 220 — 250)

Բարադանի օննեակի մուտքին՝

16.- 1608. — Զաղան հանգստեան ՏՐ ՄԱՏ.
ՔԷՈՍ ՔԷՈՍ, որ հանգստա ի որ ՌձժԷ
(1608):

Ս. Քառասնեջ մուտքի համարի սրկնն
վրա՛:

17.- 1709. — ՏՐ ՔՈՐՈՍ

ՌձժԷ (1709) †

Ս. Քառասնեջ բալին մէջ 55 նաեւեւայ
տապանաշարքը:

18.- 1709. — Այս է առաւան հանգստեան
հանգուցեալ ՏՐ ՆՈՐՄԷՍԻ ՈՐԴԻ
հանգուցեալ ՏՐ ՍԱՀԱԿԻՆ
որ հանգստն ? ի Քա. ի բղվն
փեղինն Ռ եւ ձԾԷ (1709) ին եւ
հայոց ՌՄԷ (1758) Յուլիսի իդ. ին:
(Շնրհասուն որ 1709 Տէր ՆՈՐՄԷՍԻ վրա-
նաեւեւայ Քառասնեւ է):

Առաջնորդարանի գրան պարտի ուղի
կողմը, Լիւսարայի Մարտիրոս Զաւարթի
տապաւնաբարէն պատասանդանին վրայ
կայ անտեւայ արժանացիքը՝

- 19.- 1708. — Յերկրին ԿԱՐԵՏԻ, ևս որ-
դեպիք *ՄԸԶՐԱԻ* Դ ? ... Կենաց ստիւն, առ
ի ՀԱՀԱԳ մեծ հազարին Հայոց ազգին.
Թճեմ (1708):

- 20.- 1774. — Այս և ապան հանգստեան
հնգեղի *ՏՐ ՍԱՀԱԳԻ* որդի
հնգեղի *ՏՐ ԱԻԵՏԻՍԻՆ*
որ հնգեղի և ի Փա ի րւն
Հայոց ԹԱՄԻԳ (1774) ի ուղի մե:

Յ. Փառասեկից մատարն մէջ՝

- 21.- 1781. — Այս և ապան հանգստեան
հանգուցեալ *ՏէՐ Գէորգի* որդի, *ՏէՐ*
ԱՐԱՀԱՄԻՆ, որ հանգեալ ի Փա. Բ.
Հայոց 1290 (1781):

- 22.- 1781. — Այս և ապան հնգ
տեմ հնգեղի *ՏՐ Գէ*
ՈՐԲԻՆ որդի *ՏՐ ՍԱՐԳՍԻՆ*
որ հնգեղի ի Փա
քիւն Հայոց ԹԱՄԻ, (1781)
Յաւնիսի Ի՛ն ին:

Յ. Փառասեկից մատարն մէջ կայ 119 X 56
սեղմ. մեծութեամբ գեղին կենայ քարէ
տապաւնաբար վր. անտեւայ արժանացիքը՝

- 23.- 1786. — Այս և ապան հնգ
տեմ. *ԲՆՐԻՏԻ ՏէՐ*
Պ(Օ)ՂԱՍԻ որդի. *ԲՆՐԻՏԻ*
ԱՌՋԵՐԴ ԳԷՎԱՐԴ
ՎԱՐԳԵՏԻՆ. որ հնգ
եաւ. ի Փա Բիլիմ
ԹԱՄԻ (1786) ին:

- 24 — 26.- 1786. — Այս և ապան հան-
գստեան երկից ամսանայից ի Փա
ՏՈՆ ՍԱԿՈՐԱՍ ՍԱՆՍՍԵԱՆԻ քիւ հա
յոց 1285 (1786) ևս դար
մեալ որդայ *ՏՈՆ*
ՄԻՓԱՅԷԼԻ ի քիւ
1290 (1811) ևս որդայ *ՏՈՆ*
ՄԻՓԱՅԷԼԻ 1293 (1844):

Առաջնորդարանի գրան ուղի կողմը՝

- 27.- 1808. — Այս և ապան հանգուցեալ
ՏէՐ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՓԱ.
ՀԱՆԱՍԻՆ ԼԻՒՍՏԱՅԻ.
որ հանգեալ ի Տէր
1808 Յաւնիսին:

Յ. Փառասեկից մատարն մէջ, 72 X 41 սեղմ.
մեծութեամբ գեղին մարմարեան տապա-
ւաբար վրայ՝

- 28.- 1837. —
փայլեալ. ի ապան. բարունայ մեծի
Գեւորգեան, անեղ. գեւորգեան, ԳԻՏԻ.
Նուսեալ. *ՄԱՐԿՈՍ. ԵՊԻՍԿՈՓՈՍԻ,*
ի վեմիս. եղեալ. յաւիտեան. հանգլի.
ի քիւ ամարի. Հայկազան սեռի.
Հազար. երկ. և. ր ևս աքառն ևս վեցի,
Ամսեանն. Յաւնիսի առաւ հնգեղի.
Տօնի հօր մեղս Սր Լուսաւարի:

Յ. Փառասեկից Եպիսկոպոսի մէկուն վը-
րայ 130 X 101 մեծութեամբ գեղին կենայ
քարէ վրայ, ուղի միակողմ:

- 29.- 1840. — *ԳԷՈՐԴ ԵՐԷՏ ՏՐ ԳԷՈՐԳԵԱՆ*
եփեալ զարման ընթիւ կենան
Սր յիստանի մեալ ինքեան
լիցի արժան առ ար յիստան
Բիլ Հյոց 1844 ին (1840):

- 30.- 1843. — Այս և ապան հանգստեան ի
Փա Յա Ներկարար *ՏԵԱՆԻ ՍԱՐԳԻՍԻ*
ՏէՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ի քիւ 1843
ևս ևս հօրին որդի *ՏՐ ԽԱԶԱՏԱՐ*
1879:

Յ. Փառասեկից մատարն մէջ՝

- 31.- 1848. — ի Բիլիմ 1848
հանգլի յայս ապան
փաղիլիմ պատասնայն
ՍԱՐԴԻՐԻՆ ԵՊԻՍԿՈՓՈՍ
Առաջնորդ ԵՐԵՄԻՈՅ.

Պատարի Եպիսկոպոսի վրայ՝

- 32.- 1857 Յաւ. 17
Իճէ *ՎԱՐՎԱՐԻՍ* որ *ԱՐԱՄԵԱՆԵԱՆ*
Հարաւ սլաւ մահաւ դաժան
միճէ ևս հաստիս երեմ ամեան
Իճի հնգիլ յայտ գաժման:

Կամարին սահ

33.- 1857 Յուլի 23

Սէթ Ս անարժան Տաննէն ԱՐՄԱՆԵԱՆ
Մինչ ին սիմ եւ վարձանման
Բազմ զեղփոխեաց ՅետԳՅԻԻԷՆ առ
Ուր զիս զրաւեաց վերան անգարս:

Ս. Գառնիկի մատրի Կամարին սահ

34.- 1858.— Այս է խաղան ՏէՐ ԳԱՊԱՐԱՐ

ՔԼԵՐ ՏէՐ ԳԱՊԱՐԱՐԱՆ

ձԵ. 1784. մեռած 1858:

Բանկարի Եւր զարին վրայ

35.- 1864 Յունիս 6ին

Մարդոց Զանուց այս է վերջին սխուր
վաղնան. զայ ընդ նազով, բա վնուց
արարական. որդեա աղակն, Դիզարքն
Ղարանայեան. Արք արարած մանուն
բաժակ, եւ յայս խաղան. Ձի Խառա-
նից չորց ամաց եւ մինչ Խառան. նո-
րան բաժին, ի յախարանն աւայնա-
րեան.

(Տակը ապ ժը արարելի, Եւր ի խառապ)

Կամարին սահ

36.- 1868.—

Միակ զաւակ խառնամ... (Կորած)
ԱՆԴՄԹԷԼԵԱՆ, ԿԱՐԱՊԵՏ ... (Կորած)
ՀԱՆԻ ԼԵԱՆ մանուկ բարի
Ուր է բնիկ ԱՐԱՊԵՆԻՐՅԻ
Դիզարք մանուն առ նանգարի
† 1868 մայիս 15:

Բանկարի Բարին ՏէՐ

37.- 1879.— Դամբարան ՏէՐ ԽԱՊԱ

ՏՈՒՐ ՔԼ. ՏէՐ ՍԱՊԳԻՍԵԱՆԻ.

ՆԵՂ. 4 Յունի. 1879:

Բանկարի Բարին ՏէՐ

38.- 1883.— Դամբարան ՏէՐ ՍԱՊԳԻՍ

ՔԼ. ՏէՐ ՍԱՊԳԻՍԵԱՆԻ.

ՆԵՂ. 6 Հոկտ. 1883:

Բանկարի Բարին ՏէՐ

39.- 1886.— Դամբարան ՏէՐ ԲԱՊԵՐԱՆ

ՔԼԵ. ՋԱՍԻԿԵԱՆԻ.

ՆԵՂ. 21 Մարտ 1886:

Զանգապառան Խաղաթեմար

40.- 1886.— Դամբարան ՊՅՂԱՍ ՄԻ.
ՀԱՄԵԱՆԻ. 1886:

Աշխարհի վարձարանի մատրի

41.- 1887.— ՏէՐ ԽԱՊԱՐԱՐԱՆԻ որդի ՄԱՀ.
ՏԵՍԻ ՍԱՊԳԻՍԻ Բ. վերջ. 1887ին:

Զանգապառան Խաղաթեմար

42.- 1888.— Մանարան ՍԵՂԲԱՍ ԵՅԱՆ.
ԵԱՆԻ, վաճառական.
ձԵ. 1819 յնս. 10. մհ. 1888 Յնս. 16:

Զանգապառան Խաղաթեմար

43.- 1888.— Դամբարան ՏէՐ ԱՍՏՈՒԱ.
ՆԱՍՏՈՒՐ ՔԼ. ՍԱՍՏՈՒՆԵՐԻ ՆԵՂ. 12 Նոյ.
1888:

Բանկարի Բարին ՏէՐ

44.- 1889.— Դամբարան ՏէՐ ԳԵՐՈՐԳ ՔԼԵ.
ՊԱՋԻՐԿԵԱՆԵԱՆԻ ՆԵՂ. 26 Նոյ. 1889:

Եւրան արարելի զարին սահ

45.- 1890.— Դամբարան ԿԻՐԻՆԵՐԻ
ԳԱՊԱՐԱՆ ՏէՐ ԳԱՊԱՐԱՐԱՆԻ. 1890:

Զանգապառան Խաղաթեմար

46.- 1891.— Դամբարան ՄԱՔԱՆԻՏ ՔՐԻՍ.
ՏՈՍՏՈՒՐԵԱՆԻ. Կ. ՊՈՒՍԵՐԻ. 1891:

Ս. Գառնիկի մատրի ՏէՐ, զարին սա-
ղի 78X41 Տեմաթեմար Գեղին Զարի
վրայ

47.- 1894.— Մեկայ 1818 ի ՄԱՐԱՆ
Դիմէ՛ անցորդ զու զայս խաղան
Ուր Զանգաթի պան ԿԻՐԻՆԵՐԻ ՏԱՆ
ՍՈՒՐԱ ՍԻՆԵՐԻ եւ միշտան
1860 ԷՋՄԻԱՆԵԱՆ Խաղապաշտ
1871 Միշտի Ա. Կարաղիկոս
1894 Խանգեղաւ ի ար եւ Խաղա նոս
Նախքեր 15ին

Բանկարի Բարին ՏէՐ

48.- 1897.— Դամբարան ՏէՐ ՄԱՍԹԵՍՍ
ՔԼ. ՏէՐ ԳԵՐՈՐԳԵԱՆԻ. ՆԵՂ. 26
Սեպտ. 1897:

49.- 1894. — Դամբարան ԱՆՏԻՊԻԻ հիւ-
պատու՝ ԱՄԱՐԿԵՐՅԻ ՍԱՐԳԻՍ ՔԷՕՍԷ-
ՆԱՆԻ. վրահ. 12 Ապրիլ 1894 ին:

50.- 1896. — Դամբարան ՍԱՐԳԻՍ ՔԷՕ-
ՍԷՆԱՆԻ կնոջ՝ աչիք ՍԻՄԱ ՔԷՕՍԷՆԱ-
ՆԻ. վրահ. 15 Նոյեմբեր 1896 ին:

51.- 1901. — Դամբարան ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՏԱ-
ՆԱԼԵԱՆԻ. ԾԷ. 1840 ին. վրահ. 1901:

52.- 1901. — Առաջին ՏԵՐ ՍԱԼԱԿ Ա.
ՔԷՅ. ՇԱՀՎԷՔԻԼԵԱՆ. 1901:

Կամարի ԲԻՆԻՔԻ ՎԵՐ՝

53.- 1905. — Այս է առաջին ՄԱՀՏԵՍԻ
ԽԱՐՈՒՆ Ոսկերիչ ԱՐԱՆՆԱՍԻՆ կնոջ
որ հանգևու. 13 Յու 1905:

(Տաղի առ Տե արարիքին)

Բաժանիք Բաղին ՎԷ՝

54.- 1905. — Դամբարան ՏԵՐ ՄԵՍԲՈՊ
ՔԷՅ. ԱՇԽԵՆԱՆԻ. ննգ. 23 Յունիս 1905:

Հանգստանալու ուղղությամբ՝

55.- 1905. — Դամբարան ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԷՇ-
ԿԵԿԵԱՆԻ ԱՄԱՐԿԵՐՅԻ. 1905:

Բ. Բաժանիք Կամարի Կամարի առի՝

56.- 1905. — ՏԵՐ ՄԱՐԿՈՐ ՏԵՐ ԳԱՄ.
ՊԱՐԵԱՆ.

Արժանի սեր հայր կոչման
Հովանի իս հոգի ընդ երկուս
Հանգիստացաւ օգոստոս
Թողուց բարի յիշատակ
Ջերք իս մահուան փառք ու բազ
ԾԷ. 1833. ճԷ. 1905:

Բ. Բաժանիք Կամարի Կամարի առի՝

57.- 1906. — Դամբարան Տե Մանակ Ա. ՅԷ.
Շանգիլիյանի մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՅՕՓԻԱՆԻ.
1822 — 1906:

Բաղին Կամարի Կամարի առի՝

58.- 1915. — Առաջին Մ. ԳԱՐԱՇ.
ԵԱՆ ԻՍԿԷՆՏԵՐ. աչք ընթեր, անբա-

սիր վարուց սեր. Դիանի միս, վեճ հա-
զի, սիրս անգին. Ինչեճ ու զինճ հու-
րից իս ազգին. Լայն ուսման առաճնց
անգաղար. Թող լայնով աղուի սիրին
յար. Ծնեալ 1868: † հանգ. 1915 փե-
ս. 28:

59.- 1915. — Այս է առաջին ՅՐՎԱՆ.
ՆԷՍ ԹՕՓՈՆԱՆԻ ձնու 1850, հանգևու
ի սեր 1915:

(Տաղի առ Տե արարիքին)

60.- 1920. — ԱԻՆՏԻՍ ԱԼԵՔԱՆ ՏԱՊ.
ՊԱՆԵԱՆ. 1832 — 1920:

(Բնի արարիքին է Գրանիքին բաժանիքին)

Բ. Բաժանիք Կամարի Կամարի առի՝

61.- 1920. — Դամբարան ԲԶԿԱՆԱՆ ԽԱՆ.
ձնու 1832 — 1920:

Հանգստանալու ուղի՝

62.- 1920. — Ով ՔԷՆՅ. մահանք, ԳՅ.
ՂԻԿԵԱՆ ՏԵՐ ԽԱՆՏԻՐ, բաղնալա-
րս ժողովրդանց ապակուցար ցա-
ւոճ հանու. ԾԷ. 1856 Մայիս 6. ննգ.
1920 Նոյ. 5:

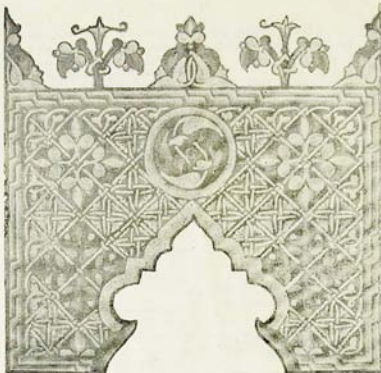
Բաժանիք Բաղին ՎԷ՝

63.- 1923. — Դամբարան ՏԵՐ ՎԷՆԱՆ.
ՔԷՅ. ԹՈՎՄԱՆԵԱՆԻ, ԲԻՆԻՍԻ. ննգ.
6 Փետ. 1923:

64.- 1927. — Առաջին խոյակի ՏԵՐ
ԹԱՐՈՒԹԻՆԱՆ ԱԻԱՅ ԲԱՆԱՆԱՆ ԵՍԱՆ.
ԵԱՆ. Ծնեալ ՕԷՖԲԵՐԷ ԿԵՍԱՐԻՍ
1867. հանգևու. 1927:

65.- 1934. — Դամբարան ՏԵՐ ՆԵՐՍԷՍ
Ա. ՔԷՅ. ԹԱՎՈՒԹԻՆԱՆ. վրահ. 1934
Յունիս 5:

Բ.— ԱԶԳ. ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ ԱՋԱԶԻՅԷԼԻ

Հայկոյի Հայոց երկրորդ Ազգ. Գե-
րեղմանառանձը կը գտնուի քաղաքին
կիս. արեւմտեան կողմը, գրեթէ քայքայ-
վին զբոսանեալ Ազիզիէն թաղին մէջ
և մաս կը կազմէ ընդհանուր զբոսա-
նէից գերեղմանառան:

Մինչդեռ, աճին տեղ. զբոսանեալ
հասարակութեանց գերեղմանոցները կը
ներկայացնեն անշատ անշատ թաղամա-
սեր, և իրարմէ բաժնուած են քարա-
պատով կամ ցանկապատով, Հայկոյինը
այդպէս չէ՝ տակաւն. ան կը ներկայա-
ցընէ երեք անկառ մասեր, որոնց իւ-
րաքանչիւրին մէջ 8 — 9 զբոսանեալ

հասարակութիւններ ունին իրենց
մնտեայները, խառն ի խառն, ա-
ռանց որոշ բաժանումի, և ինչէն
ի վեր գրութիւնը այս եղան է զըմ-
բախտարար, որ ի վերջոյ յանգած
է դատի, ճշգրտ. համար իւրաքան-
չիւր հասարակութեան հաշային ի-
րաւունքը, իր սահմանին մէջ:

Այս հասարակաց գերեղմանա-
ռանք, իր երեք անկառ մասերով,
որոնք կանոնաւորապէս որմախ-
ւած են, և ունին յայնմանստ,
բարեւր երկաթեայ դռներ, ըս-
կըզըմական շրջանին տեղահանու-

Քիւնը եղած է Հայոց, Յունաց, Ասորաց և Մարոնիթներու: 1710 թուականէն ազդէն երբ Կաթողիկոսները պաշտօնապէս հանչեցան, Հայկոյի մէջ և Հայոց, Յունաց և Ասորաց մէջ մասը յարած մնաց Կաթողիկոսներուն, այս նոր հասարակութիւններն ալ իրենց նմանեցնելու հարմարութեամբ Քաղկէ մինչեւ գերեզմանատանց մէջ, աւանց սակաւն ունեւա Քաղաքներ Նշանակելու Կաթողիկոսներու համար, և այլ կերպ ալ կարելի չէր, ժամեղի այդ Քաղաքներուն Կաթողիկոսներուն յարգներ բնական է որ Քաղաքներն իրենց մնացող շիրմարանն առնուէր, ինչպէս որ եղաւ: Սեպտեմբերին ալ մեծ անցաւ Նա. և Կաթողիկոս Հայոց, Կաթողիկոս Յունաց և Ասորաց, ինչպէս նաեւ Քաղկէացիներու և Հայ, ասոր և Ասոր Բողոքականներու:

Ազգիչիքի Լատինաց արգի գերեզմանատունը 1710էն վերջ սեպտեմբերին եղաւ Շաբաթի Լատինաց եկեղեցւոյն. առ գնաւ էր Հայոց, Յունաց, Ասորաց և Մարոնիթներու հասարակաց բովանդէն, ինչ որ ցալառն ուղարկու է որ ճորտանէր արգի Գերեզմանատունները կը պատկանէին միայն յիշեալ յորս հասարակութեանց: Լատինաց գերեզմանատան հիւս. կողմը այս տարի իմը զըրուեցաւ ընդարձակ շէնքերու, եկեղեցի, զոյգոց, վանատան և այլն. որովհետեւ ներսի քաղաքի շէնքերուն վերջը յարկ տրուեց մեծ էր Ազգիչիք և յարակից Քաղաքու աշակերտութեան մինչև Շաբաթի, Terre-Sainte վարձարանը յանձնելու: Սրանի թէ այդ Քաղաքներուն ընդհանուր գերեզմանատունը բովանդած ըլլար վերջոյն ալ յորս համարներու, առանձինն առանձին շրջապատով, ինչ չէ թէ անոնցմէ բանուած Կաթողիկոս նոր հասարակութիւններ յարմարեցնել իրենց մեծաները ամբարկելու հիմերու կողմէն:

1927 Փետր.ին Հայկոյի Քաղաքապետութիւնը, ստորագրական պատճառներով փոխեց քաղաքապետին այս գերեզմանատունը, և քաղաքին զորս միշտ հիւս. արեւմտեան կողմը, երկաթուղ.

ւոյ գնէն անդին, Շէշի Մարտարի մէջ արժանացրեց ընդարձակ տարեր, և իւրաքանչիւր ճորտանեալ հասարակութիւն, ինչպէս նաեւ Հրեայք, վերջոյն իրենց ինկած բամբուր:

Ազգիչիքի ճորտանէր գերեզմանատունը, իր երեք անգամ մասնով կը գտնուի Քիլիկիոյ Համաթիք երկարող հանրակոտորի պաշտօնային մաս եղերքը, Rue Millerand, Ան, իր ընդարձակ տարածութեան վրայ, ունի շատ տիւր երեւոյթ մը: Քաղաքին արեւելեան կողմէն Հայկոյ մանց համարքը, կը ընդամարէ ընդարձակ տարածութեամբ, քաղաքի տակ, յորս խորքի տարիներ ի վեր կը հանգչին ճորտանեալ և երեւոյ մեծաներ, և որոնց միջին, սակաւն, հայերէն տաղանդաբերը ունին առանձնաբար ինքնապիւր մը: Միջ մէկ մաս, ո՛ր մէկ գաղաք, ո՛ր մէկ անու, ո՛ր մէկ գեղեցկութիւն այս անհրապարտ քաղաքատունն մէջ, Քաղկէ անկա կը ներկայացնէ միջ, Հայերու համար, քաղաքի իրաւոյր մը, անոնց գեղեցկութիւն մը, ճորտութեամբ և նախնայի, զի առ պատմութիւնն է ցարկ չգրաւ Հայկոյի անցեալ կեանքին, որ մէջը գորտ վերջնէն սկսեալ մինչև այժմ տակաւին, ունի իր որոշ նշանակութիւնը: Կ. Պոլսոյ Պալլադիոն է ան, զէն ինքն համար, որ գործեր ի վեր, միեւնոյն խորհրդանշան գիրքով, երեւին զեղի մաղղ արեւուն, իր մէջ է ամբարիք խնկիչի մարմինները յորս ալ ընկն ու մանաւանդ երեւոյ Հայերուն, որոնց Մերթուար Արեւելիքի այս միակ մեծ շատաւա նին իրենց նպատակը բերին, անոր պարգեւելով, մանաւանդ մեր Ազգիք տեսուկեամբ, աշխարհաբուն փայլուն ու մաղկեալ վրեժի մը, որ թէ և շատ երկար շտանց, Քաղկէ անմահացող Հայկոյի փառքաթիւ Հայ գաղութին անունը Սուրբոյ յանկան պատմութեան մէջ, զերեւելուն Հայ գաղութականներ, որոնք թանկագին ծառայութիւններ մատուցին այս պատմական տաղանին, զարեւ ի վեր յուս կը հանգչին Ազգիչիքի Ազգ.

Գերեզմանատան մէջ, ուր յազմաթիւ տապանաքարեր, ցարք անապարտ Թաշմ ժամանակի աւերին, կը պատմեն փառք Ռերիոյ նա Նշմանաւոր զաւթիւն: Եթէ Հայկոյ մէջ նա մշակութիւն տատարող չգրադիր: արուեստագետ, չհրաժիշտ չպոպօլիստներ, Առաքելներ և զգրիչ: ու չարտագար: չտաւաններ կը հանգչին Մայիկէ թաղի Ս. Փառսանից Մանկանց մատրան կամ անոր պատմական յիշատակներ մէջ, և՛, Աղիգիւղի շնորհաբակ Գերեզմանատան մէջ սակայն կը հանգչին յայտ աշմ ժամանարուստ, պանդուխտ, չԱրեւելցի ժամանակները, որոնք տատար հանգիստացնէ Հայկոյի տունտալին, մատարտադրութիւն, տարազադրութիւն, և Արեւմտաքը իր յայտ տեսակի տեստարով, հանցադէպին Արեւելի մեծ շտաւանաններուն, Հայկոյ հանգիստանցինով տեսարանուն մեծ և իրական ժամադրադարք մը և զան զարմենիով կամաբէ մը և իրազայի և Արիոյ միջին, Յարմատչէն և Իտալիային սկսելով մինչև Պարսկաստան և Լեւոտար Նիգիտատան, մինչև Սուրբ: Պանի՝ քանի Հայեր, 1500 թուականներէն սուրին, Հայաստանէն, և մանաւորաբար Քուզայն եկան, տեսարանուն մեծ ծրագիրներով Հայկոյ հաստատուեցան և անոնց սկիզբները Հայկոյի Հայոց աւանդն են աշտար, զեղեցիկ տանոց մը սակայն: Սրտանի, Կարմայ, Նոր Քուզայի, Կոչգոյլնի, Ակնայ, Արտիքիքի, Սաւոյ և Կիւրիքի նա զազմաթիւն պատմութիւն մէջ մառ և՛, Հայկոյի մէջ պէտք է փնտել, Աղիգիւղի Գերեզմանատան մէջ ի մանաւորի, ուր տանոց ցանկապատի կամ տաններու և երեսցալ թամանաւաններու, անոնք իտալիանցարար քովէ քով կը հանգչին, իւրաքանչիւր քաղաքացիներու միջին Նշմանաւոր ապար խումբով մը, և ուր Հայաստան, Պարսկաստան և Փաքը Արիոյ իրենց թաղամասերը ունին: Եւ ի՞նչ զմայլելի պատկեր, այդ ցարտ, անպարտ, անմառ, անհրազոյր յիշատակներ մէջ, անհունորէն ախար այդ հազարիքին մէջ, որդեկոյի յայտ այդ

պանդուխտները տաւանին շինան իրենց վերջին հանգիստարանին մէջ, տաւանոց մը նա պատմական նշանաբաններ, փառապետ, չտաւանայ ու արհաւազ, թաղաներ են նա, պանդուխտներու կարգին: փառանակ տմբաւաւելու Ս. Փառսանից Ներք կամ զարար: Սր մը երբ յոսէ ուր Հայկոյի Հայոց աշտ Պալլադիէ վերածուեր է Նոր թաղերու և ընտելութիւն, նշան յափաղանց պիտի տարմի, փանդի ան իսկական պատմութիւնն է Հայկոյի երբեմնի ծաղկեալ տունի կեանքին: Այս Գերեզմանատանը Հայկոյի նա անցեալ կեանքին մեծագոյն յիշատակարանն է և յաջորդութիւնը Ս. Փառսանից և Ս. Աստուածոյնի եկեղեցիներու պատմական յիշատակներուն, որոնց հովանիին տակ սկսաւ ու ծաղկեցաւ Նախ այդ փայլուն կեանքը:

Հասարակաց աշտ շնորհակալ Գերեզմանատան տալիքն մառ, որ մեծագոյնն է, կ'իշխայ թիւղի իւր: կողմը, որուն աշմաւ տաւաններն են՝ արեւելցին՝ թիւղի Սիւլիսմանիէ երկարող պղպտաւ և զերեզմանատան զուռը, արեւմտաքն՝ Արաք Մէշնապոյի զեղեցիկ ուր Հայոց կը պատկանի: Իւրեքին՝ թիւղի զեղի Աղիգիւղի տանոց և վերջին թաղան համբան: Հարաւն՝ մառ մը թիւղի տանոց համբան և տաներ:

Նրկարոց մառը ետանկին մ'է, միշտ սրմախակ, որուն իւր: և Խարուային տաւանները վերջին թաղան և Աղիգիւղի տանոց համբաններն են, արեւելեան կողմը՝ ետանկեան վերջամաքը և համբայ: Խարուային կողմը՝ այս երկարող թաղամասի յատակ զուռը և սակն զաւ իտալիանց մառին մէջ զա' ընտել զաւ: արեւելեան կողմը՝ պղպտալ, իսկ իւր: արեւմտեան կողմը՝ տաներ:

Սրբորոց մառին տաւաններն են՝ արեւելցին՝ թիւղի Սիւլիսմանիէ տանոց համբանաքի պղպտալ Rue Millierand, և զերեզմանատան ա'ա մառի երկու մեծ զուաները: մին՝ իւր: արեւելեան կողմը, իսկ միւրը՝ Խար: արեւելեան կողմը, արեւմտաքն չիւրից ինչ զերեզմանատան և տաներ: Հարաւն՝

նոր բացում ճամբայ հ գում մը, որուն վրայ գրում էր, որ արտերին ՔԱՂԱՊԱԿԱՆ ԳԻՐԱԶՄԱՆԱՑՈՒՆ, ՀԻՄՆԻՆ՝ պղտոյ որ կը տանք Հրէից փակում գերեզմանատունը:

Առաջին մասին արեւելեան եւկատին վրայ, որ լանդափոքի պղտուն է, տարիներ առաջ շինուեցաւ եղեռնարժան 11 րոյ բողղը, իսկ 41 տարի յետոյ շինուած է երկու սենեակնոց տուն մը, ուր կը բնակէր Յոյն ընտանիք մը, երկրորդ եւ երրորդ մասերուն մէջ ալ 1894 ին շինուած պահակներու յատուկ սենեակներ կան: Երկրորդին մէջ, 1921 ին Կաթոլիկ երիտասարդաց նամար իրր նաւաբանիքի շինուեցաւ « Բրիտանական Վարդապետութեան » սեկտորը: Երրորդ մասին մէջ, արեւելեան կողմը, պղտոյ վրայ, շինուած կայ երկու սենեակնոց տուն մը, ուր կը նստէր Յոյն Կաթոլիկ պահակ ընտանիք մը: Իսկ այս մասին նարտային կողմը, շինուած կայ նաեւ երկրորդ տուն մը, ուր Մարտինի ընտանիք մը իրր պահակ կը նստէր: Զարմանքի է որ Հայոց եւ Հայ Կաթոլիկներու նամար, առանձին պահակաւ տուն չէ նշանակում, նախակ սմար որ, սկիզբէն ի վեր Հայերը, զբիտանէից ընկանուր թիւին մէջ երկրորդ տեղը կը գրուէին:

Գերեզմանատանց վերայիշեալ երեք մասերու առաջինը ունի 5000 քառ. մէթր տարածութիւն: Հ'ս թաղումներու միմեանութիւնը Հայեր են: Երկրորդ մասը ունի 18,600 քառ. մէթր տարածութիւն. Հ'ս ալ թաղում Հայեր կան: Մասնաւորաբար արեւմտեան տարածութեան վրայ, իրր անմիջական կցորդ պղտապտական արտերու (Մէշուպա): Ազգ. Առաջնորդարանը այս երկու մասերու ազգային սեպկանութեան ըլլալու պնդումով, թէ՛ մասնաւոր եւ յաջորդիկ Առեւտններու առջեւ եւ թէ սեպկան վերաբնիշ տեսանքի եւ Առեւ գտարածքի առջեւ գտա վարդ:

Երրորդ մասը ունի 12,100 քառ. մէթր տարածութիւն: Ասոր արեւել.

հիւս. կողմը թաղում Հայերու պերեզմաններ կան: Այս մասին նամար ալ Ազգ. Առաջնորդարանը վերայիշեալ գտարածներուն առջեւ յայտնեց որ ան կը պտակներ Հայոց, Յաւոց, Ասորոց եւ Մարտինիներու:

Ինչպէս կանխեցինք բնու, այս երեք մասերուն մէջ առջեւ նմեցեալ չէ՛ թաղութիւն: Յայտնի չէ թէ Ազգային ներկայ Գերեզմանատներէն յետոյ, Հայկոյի զբիտանեաները իրենց մեռելները թաղելու նամար ուրիշ տեղ ունեցե՛ր են թէ ոչ: Ազգային Հայ գերեզմանոցները գտնուած են կիկեցիներու շարքը: Ան նաւանական չէ ենթադրել որ բուն հին քաղաքին մէջ նաւանական զբիտանեաներ, ալ մասնաւորաբար ու միմեջեան թաղերը բնակիչներն յետոյ, ժիւ—ժիւ գտերուն ունեցած են աւելի նմազան գերեզմանատուն մը, որ ալ միմեջեան է: Ետեւ կը շարժի որ զբաղումներս թայլաւաւ չենց զննութիւններս ա՛լ աւելի խորացնելու:

Մեր տեսած վաւերաթուղթերէն կը նախկոյի որ հիմնէ իվեր, այս երեք բաժինները զբիտանէից սեպկանց գերեզմանոցներ կըստ են 1579 էն առթիւ, եւ որոնց նախնական սեպկանատունը կըստ է Սէնեի՛, որդի՛ ԻՍԿէնեի՛ ՆԱՍԻՆԻ՛, որ Հայկոյի ԻՍԿէնեի՛ ԱՄՈՒՆԻ՛ նաւ հիշէի ՍԱՄԱ Մէշու՛Ա՛նի մէջ ունեցած եւ 500 թղերի պարունակոց իր պարտազգ փոխանական է Հայկոյի ՊէՇ ԳՈՒԳՈՒՆԻ՛ մզկիթին վաղն կըստ պարտազգին նաւ, որ կը գտնուէր ՊԱԳԷ՛՛ ՆԱՍԻ՛ գուրը, Բերդի ՀէճՁԱՅԷ՛ մասերը: Այս պարտազգ ունեցած է պարտաւաւ եւ ոչ պարտաւաւ նաւեր, պարտապարտ կըստ է եւ մէջը հիմնած ջրանիւ մը ունեցած է, աւազանով:

Վերայիշեալ ՊէՇ ԳՈՒԳՈՒՆԻ՛ մզկիթի վաղնիսն միւրեւկիլին կըստ է Հայկոյի մէջ, ՊԱՍԻՆԻ՛ ԶԱՆԷ՛ մականունով նամարանաթ ՂԱՆԻ՛ ՀԻՒՍԷՆԻ՛ որդի՛

ՄՈՒՀԱՄԷՏԻ որդին ՀԻԻՍԵՅՈՒՆ, մեր կողմէ ԱԳԻԼԻ որդի ՇԱՊԱՆԻ որդի Հանի ԱԼԻԻ գուսարը՝ ՄԷՆՆԻ Հանզմ:

Հիւրեթի 998—1579 թուականը կը թուի այս և այլ նկատելանքներէ զտա, Հաւելոյի Յուճաջ Մեարապետարանը ունի Յանճան մը, որուն յիշումը կը պահանջէ որ թոյնը գերեզմանատաներու միայն իրենց սեղանականութիւն ըլլալը ընդունուի, այդ խնայողով ալ զտա թուած են և զտաը կը շարունակուի:

Այս Գիւրմանը կը կրէ Նիւրեքի 1 ճիւղաւոր, սիրը 1135 թուականը, կընթուած է Ղազի Մուլթան Անճա Յան Գ. ի կողմէ և ուզուած Հաւելոյի կուսակալ Ղանկայ Փաւտին, որով կը Նարմալոյի Երեւանական տան աղբի մը Նա փոխանակութիւնը արգելի և գերեզմանատան վրայ թաղութիւն և անձնակութիւն ի գործ չդնելը: Հրովարտակ մըն ալ կայ Մարտիրոսեան ճով, ըստ որում գերեզմանատանը կը պատկանին Հայոց, Յուճաջ, Ասորաց և Մարտիրոսեան: Հատկաները, երկրորդ մասին կից և անկէ թաղուած ու պարտքի մէջ տանուած ասանկին գերեզմանատան մը ունին, զիւրի արեւմուտք և իւրիս երկրորդ, այս գերեզմանատանը ժամանակին զընուած է վերադարձը Կաթարակութիւններու մէկին կամ միւսին, եւ որուն մէջ, Կաթարակ կառարուած խաղարկութեանց, Կաթարէն սեղ տաղանակներ տեսնուած չեն:

Քրիստոնէայ այս Երեւանականները՝ 1594 ըն յառաջ պարտապաշտ չենթադարձ և Աղիզէն թաղի քրիստոնէայ Կաթարակութիւններ, շարաթ, կիրակի և ան օրեր, խաւարով ան կիրթման զրուանքի նամը: 1594 թն Հաւելոյի կուսակալ ՀԱՆՆԻ ՍԱՊԱՆ, ՆՈՒՐԻ ՓԱՆՆԻ որով և տար արտանութեամբը՝ երեք մասերն ալ պարտապի մէջ կ'առնուին, ուր կը մնան մինչեւ այսօր: Հաւելոյի գիւմարական Նարմանտար և Սալը մականուանեալ ԶԷԼԻԿԻ ՍԱՊԱՆ ՓԱՆՆ Բանակի գիւմարաները մարզաւոր տանելու նամը, քրիստոնէայ Երեւանականներին կ'անցընէր զանաւոր: Փայան նկատելով որ զին-

ւորներու մարզական կանոնաւոր քայլերուն նամը գերեզմանատանց քարերը արգելք կ'ըլլան, կը մտադրէ անոնց մէջէն նամայ մը թաղել: Արգարի, այդ օրերուն զինքը մը, զազապարի կերպով գիւմարները զարանցէն քաղաք ինչ-ցանկէ կու տայ, և Երեւանականացի մէջէն, իր Նարմալոյն անով նամարներ թաղել կու տայ: Հետեւեալ տասուն Հաւելոյի քրիստոնէայ ամբողջ Կաթարակութիւնը անկեղծած էր արգէն, զինքեանց անկի ունեցած թաղարարութեան: Ասկաւ մը ընդհանուր էր: Յուճաջ Մեարապետ Տ. ՏԻՄԻՏԻՈՒՍ ԱՆՏԻՄԻ Նախագահութեան տակ մասնախումբ մը կը ընտրուի քրիստոնէայ Կաթարակութեան ներկայացուցիչներին, և ընդհանուր նախագահութեան նախարարելով և իրր ընտանկանց զամբարան, Կաթարակներու մասնաւոր թաղեր ծախելով, կարելի կ'ըլլայ երեք անկա մասերն ալ պարտապի:

Յանճանութեան շայն Կայ անգամները եղած են՝ Կանգունեալք Աւետիս Տաղապաշ, Նաման Մուլթան, և Յանքո Նուսա: Անան Շովփո, իր կարգը Աղու Շովփոյի մուսուսն աթիլ, իրր Սիւստանի, իր ծախքով չինկէ կու տայ երեք մանանտա գաներ, երկութեայ զայդ փողկերով և թուրքին վրայ արարներին լեզուա արեւմտապի կու տայ թանաթանգանկան վերապահութիւններ: Այս երեք գուաները գրեթէ միշտ փակ կը մնան և պահակներու յատկացուած ասաներու յարակից փոքր գուանները կը ծառայեն մուսախ և կիթ:

Հաւելոյի քրիստոնէայ Կաթարակութեան միացեալ այս կին գերեզմանատաներու թաղանկը՝ ներկայ պահուածներու մէջ, գրեթէ անկախելի է. Կաթարակ անոր որ մասնաւոր տանուը (ԱՐԱՆԻ Փաւտին ու Փաւտին) վնաս որ 1914 թն Հաւելոյի Կաթարակութեան Մարզաւորանքի ամբարին մէջ արձանագրուած քրիստոնէից թիւին նամանտաթեանք թաղարի ան: Յայնչեւ յարաբարելով գիւմարին Կերպանութեան՝ ուր Կաթարակեցու միւսնայն վերջը, և անկախ Կարքը կը մնայ Կան ուր էր:

Թեպէս կանխեցինք զերև ըսելու, Աղիգիշէի Ազգ. Գերեզմանատունը առանձին նպատակ մը չի ներկայացներ ևս ևնսեւարար գործիք ի վեր նաև ամփոփուող միակայները խառնիխառն ջրած են երեք մասերուն մէջ ալ: Վերակը նայեն է քրիստոնէայ խառնակութեանց նամար. այնպէս որ չարականց գուարին աշխատանք է, ալ ընդունուր խառնակ վերակին մէջ, և այսրան ընդարեակ արածուի թեան վրայ մի առ մի զանեկ աւարանադրել նայերեն քոչոր տաղանդաբերը: Այսուանցերն կարելի եղաւ 200 է աւելի նայերեն տաղանդաբերու արքանադրութիւնը կատարել: Ամենահին թուականները որուն նանգիդեցանք, 1581ն է: Անկուսում որ եղած են աւելի շատ տաղանդաբեր որանք անկուսացած են մամանակի մաշեցնող անխին տակ, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ անընդհատ երեք նարիւր տարի գերեզմանատները շրջապատ չունենալով տաքի կոխան եղած են: Սաւազած ենք նայեպէս որ բազմաթիւ տաղանդաբեր մամանակի ընթացքին այլուր փոխադրուած և նայերակ չինութեանց նամար ալ գործածուած են: Այսպէս, Ս. Քառանից եկեղեցւոյ շրջափայրի ներսնստեմ վարժարանի պատեան մէջ տեսած ենք նման տաղանդաբեր: Սայպէլ թագին կից Հարթ Ձեպպալ թագի քրիստոնէայ տան մը բակին մէջ փոխադրուած է նայեպէս Տէր Թէոգորոս քանանայ տաղանդաբեր: Նկատելի և շատ յափանչական պարագայ է տաղանդաբերու գրեթէ ամենամեծ մասին միայն նայելն գրուած ըլլալը:

Իր ընդունուր նկարագիր նագոր.

զենք որ Աղիգիշէի Ազգ. Գերեզմանատան տաղանդաբերը գրեթէ միջոքեակ են. սեղանիս պարզ կամ զեղին ընտիր քարէ չինուած: Կոթակի կամ մանարանի ձեւով սեւէ տաղանդաբեր գոյաթիւն չունի նաև. քոչորն ալ նարեզմանկան գիրքով գրուած են, անխառն անխառն, և քոչորին արանադրութիւնը խորաշանգակ է: Քարերը առնաւորակ իրարու կը նմանին, միակտուր են, 12—15 սնգմ. զեանքն վեր բարձրութեամբ. 50—60 սնգմ. լայնութեամբ և առնաւորակ 80—100 սնգմ. երկարութեամբ: Մեծապէս մասը ամբարշտած են չափաւոր և ցած պատուանդանի վրայ, գրեթէ անտեսանելի: Արկիւրայ բանին մէջ, Կիւսիտային թագմաները անին աշխատաւ տաղանդաբեր, առնաւորակ զեղին կենայ մարմարէ, որանք զեպարտաւոր կան որոնք ձագկուաներ անին եղբերուն վրայ և կը կրեն խմածուած արանադրութիւններ: Այս կարգի տաղանդաբերը ձուալով աւելի մեծ են և միւսներն աւելի բարձրադիր, որանց մէկ երկու զեղեղիկ նմալները յափաղեց տարադրած ենք մեր ներկայ նստորին նամար:

Աղիգիշէի տաղանդաբերու մեր արանադրութիւնը կատարուած է 1581 էն սկսեալ մինչև 1850 թուականը կրող տաղանդաբերու վրայ միայն. այդ թուականէն սուրբ կան խիստ բազմաթիւ տաղանդաբեր, որանց արանադրութիւնը զանց ըրած ենք. վերջին մամանակներու յառաի ըլլալով, ժամանակ որ Ազգ. Առաքնադարանը կը պուլ 1850էն սուրբ մանադրութեանց բուական խմածուած արանադրութիւնը:

(Քարտապաշտ Յօյն Քաղաւորի նկարներ ժամգրքին՝ 1319)

ԵՐԶԱՆԵՐԻՐ ԵՋԻՋԻՅԷԻ ՏԵՊԵՆՔԵՐԵՐՈՒ

Դերձմանատան ճագոյն տաղանաքարերը կը գտնուին Կարաւային եզերքին վրայ, արեւելք - արեւմուտք ուղղութեամբ, վասն զի 1575 ին գերեզմանատան համար կայտնարական ներմաններով եւ տեղական նեոնիքներով յատկացուած այս արտին վրայ քաղաքին ուղղակի մօտը եղող բամբին մէջ կատարուած են առաջին թաղումները եւ Հայոց թիւին ննաղնեայ աճելովը, գերեզմանատունն ալ համեմատաբար ընդարձակուած է դէպի հիւսիս: Յայտնի է որ ծայրագոյն մասն ալ հին եղած է, քանի որ 1680ական թուականներու յատուկ տաղանաքարեր գտնուած են այդ մասին մէջ ալ:

1570 ական թուականներուն Հալէպի Հայերը ընդհանրապէս շրջանաւարտուելու եղած են, առ հասարակ ճեղքներ կամ ճեղքաքիչներ, որոնք ամփոփուած են գրեթէ իրարու կից, կազմելով առանձին թաղամաս մը:

66.- 1579.— Այս է հանգիստ *ՋՈՒՂԱՅԵ-*
ՑԻ ԱՆԲԵՐԱՆՈՒ (այսպէս) որդի *ՈՎԱ-*
ՆԷՄԻՆ որ դարիպ մնաց *ՀԱՂԱԳ* եղև.
բվ *ՌԻԸ* (1579):

67.- 1586.— ՚Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ*
ՄՈՒՐԱՍԻ որդի *ԱՂԱԶԱՐԻՆ*, բւ. *ՌԻՆ*
(1586):

68.- 1586.— *ՈՒՂԱՇԱ՝ ՅՈՐԴԱՆԱՆՈՐԾ*
որդի *ԱԶԳՈՒՂԻ՝*, ած. որդի ի բվ. *ՌԻՆ*
(այսպէս) 1586:

69.- 1589.— 'Այս է հապան հանգանան
ՋՈՒՂԱՅԻ ՅՈՎԱԶԷՍԻ որդի *ՄԱՐՈՒ-*
ԹԻՆ? որ դարիպ մնաց ի *ՀԱՂԱԳ* ...
բվ⁶⁷ *ՌԻԸ* (1589):

70.- 1590.— Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ ՀԵ-*
ԽԷ՛ որդի *ԹԵՂՈՆ*? որ դարիպ մնաց ի
ՀԱՂԱԳ բւ. *ՌԻԹ* (1590):

71.- 1595.— Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ ՍԱԼ-*
ԹԱՆԳՈՒՂԻ որդի *ՄԱՀԳԵՍԻ ԱՂԱՅ-*
ՂԱՒԻՆ? որ դարիպ մնաց ի *ՀԱՂԱԳ* հա-
պան. բվ. *ՌԵԳ* (1595):

72.- 1595.— Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ*
ՄԱՂԱԶԻ որդի *ԵԱԿՈՐԻՆ* . . . բվ *ՌԵԳ*
(1595):

73.- 1598.— Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ*
ԽԱՆՂՈՒՂԻՆ, բ. *ՌԵԷ* (1598):

74.- 1600.— Այս է հապան հանգանան
ՋՈՒՂԱՅԻ ՂԱՌՃԱ ՎԱՆԻՍԻ բռնան *ԶԱ-*
ՏՈՒՐԻ? *ՄՈՒՇԵՆՂԻՆ* որ դարիպ մնաց
ՀԱՂԱԳ հապ. բվ *ՌԵԹ* (1600):

75.- 1601 . . . *ՋՈՒՂԱՅԻ* . . . (հրկու առ
չէ *Կարգացուիր*, շատ մաշած *ԸՄԱ-*
ՐՈՆ), որ դարիպ մնաց ի *ՀԱՂԱԳ*, բվն
ՌԻՍ (1601):

76.- 1601.— Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ*
ԴԱՒԻԹԻՆ? (շատ մաշած է *ԳԻՐԸ* և չէ
Կարգացուիր): *ՌԻՍ*, (1601) բւ:

77.- 1601.— Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ*
ՄԻՐԵՓԻ որդի *ԶԱՂԱԳՈՒՆ* որ դարիպ
մնաց ի *ՀԱՂԱԳ* բվն. *ՌԻՍ*, (1601) . . . :

78.- 1601.— Այս է հապան հանգանան
ՏՐ ՏԷՐԱՏՈՒՐ . . . (*ԳԱՂԱՆԱՅԻ*) *Ջ-*
ՂԱՅԻ որ (*Ե՛ԿԵ*) հանգաւ ի *ՀԱՂԱԳ* հա-
պաւ (հանի մի բառ մատած) *ՌԻՍ*
(1601) . . . :

79.- 1601.— Այս է հանգիստ *ՄԱԹԷՈՍ*
ԱՐԵՂԱՅԻ ՋՈՒՂԱՅԵՅՈՒ . . . *ԴԱՍ* (հա-
նանա՞) *ԱՍՈՐԻ*? որ ի *ՌԻՍ* (1601) բվ-
կէիս նոց *առաւան* մանուամբ փոխե-
ցաւ առ Փռ. զոր եղևայ և յարմ *աղա-*
նի, ած *աղամի* առց:

80.- 1609.— Այս (*Լ*) հապան *ՃՈՂԱՂԻ*?
որդի *ՅՈՒՄԴԱՄԻՆ* որ հանգաւ . . . ի
Փ(ս), . . . *ՌԻԸ* (1609):

81.- 1617?— Այս է հապան *ՊԱՐՏԱՆԱՅԻ*?
ՍԱՐԳԻՍԻՆ (որ) հանգիստ . . . ի բվն
ՌԵՁ (1617):

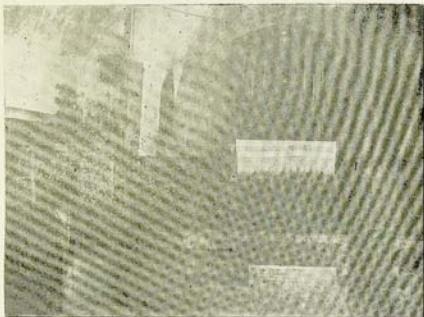
(*Զապանաբաբա շատ չնցած ընդունե,*
դժուարաւ էր Կարգացուիր, *ԳԻՐԷ* յայտ-
նէ է որ շատ չնէ է):

82.- 1620.— Այս է հապան *ՋՈՒՂԱՅԻ*
ՇԷՐ (այսպէս, առիւն) *ԱՄԻՐԻ* որդի
ԹԱՄԱԷ, բվն *ՌԵԹ* (1620):

83.- 1621.— Այս է հանգիստ *ՋՈՒՂԱՅԵ-*
ՑԻ ՄԱՀԴԱՄԻ ԽՈՒՋԱ՛? . . . *ՄՈՒՐԱՍԻՆ*?
որ դարիպ մնաց ի *ՀԱՂԱԳ* բվն *ՌԵ*
(1621) . . . :

(*Ջուղայիցի վանականներուն առկնէ*
Կարգանուն առապանաբաբա այս է. մե-
ծաղիք, մաշուր, արձանագիրք խառ-
քանակ և քովեւորի եղերքին վրայ փոք-
ուած, քովն ուլ եղեքան մեծ առապանա-
բաբ մը, առանց արձանագրի, նաւանա-
բաբ լըժուած):

- 84.- 1621.— Այս է առաջին հանգիստ(իս)ն
ՋՈՒՂՏԻ ԱՂԱՅՋԱՆԻ՝ որդի ՄԻՐՉԱՅ.
ՋԱՆԻՆ. ԲՐ ԹՀ (1621):
- 85.- 1623.— Այս է առաջին ՋՂԵՑԻ
(բառ մը չի կարդացուի) ՍԱՄԹԻՆԻՆ՝.
Ի ԲՐՔ ԹՀ (1623):
- 86.- 1632.— Այս է առաջին հանգստան
ԽՕՇԿԱՇԻՆՏԻ ՄԻՐԻՃԱՆԻ ? որդի Ժ.
առնիկ որդիիկ ՄԱՆՈՒՆԻՆ՝ որ փոխե-
ցաւ առ Ան. Ի ԲՐՔ Գրիգորի ԹՁԱ (1632)
Սպասարի Բ. արն:
- 87.- 1634.— Այս է առաջին ՆԱԹԱՆԻՆ
(Նազարի) ԲՐՔ. ԹՁԳ (1634):
- 88.- 1651.— Այս է առաջին հանգստան
ՉԻՄԻՇԻՐԱՅԱԿ զեղևն ՊՐԱՅՏԻ ԱՍԻԱ.
ՆԻ որդի ԱԹԱՔԵՆԻՆ՝ որ հանգեաւ ԲԻՆ
ԹՃԱ (1651) Յալիս ա. աւրն. Ան. Հայր:
- 89.- 1651.— Այս է առաջին ՏԷՐ ՊԵՏ.
ԲՈՒՐՆ՝ որ հանգեաւ Ի Քա. ԲՐՔ ԹՃ
(1651) որ զրիկ առեց ՍԱՂՈՄԷՆ՝.
- 90.- 1653.— Այս է առաջին ՋՈՒՂԵՑԻ
ԱԹԱՔԵՆԻՆ՝ որդի ՄԱՐՏԻՐՈՒՆԻ ? ԲՐ
ԹՃԲ (1653):
- Տաղանդաւոր լաւ է զնառնած և զԵժ-
աւոր էր Կարգացուի:
- 91.- 1653.— Այս է առաջին հանգստան
ՂԱՅՍԱՐՏԻ ՊՕՂՈՍԻՆ. ԲՐՔ ԹՃԲ (1653):
- 92.- 1654.— Այս է առաջին հ(ա)նգստան
ՋՈՂԵՑԻ ԱՍԱՆԻՆ՝ որ հանգեաւ Ի Քա.
Ի ԲՐՔ ԹՃԳ (1654):
- 93.- 1654.— Այս է հանգիստ ԱՂԱՐ՝ որդի
ԹԱԿՈՐԻՆ. առ և ՋՈՒՂՏՆ Էղևն. Բ. ԹՃԳ
(1654):
- 94.- 1655.— Այս է առաջին հանգստան
ՋՈՒՂԵՑԻ ՍԱԹԱՉԻՆ՝ որդուհի ԳԻՐԳՈ.
ԲՆՆ՝ որ հանգեաւ Ի Քա. Ի ԲՐՔ ԹՃԳ ?
(1655):
- 95.- 1656.— Այս է առաջին ՎԱՆԵՑԻ
ՏԹԵՆՏ՝ ԱՄԻՐ՝ ԱՂԱՐՆ՝ որ հանգեաւ Ի
Քա. ԲՐՔ ԹՃՆ (1656). Ան. որդւմի ա-
սացեմ:
- 96.- 1656.— Այս է . . . ան ԱՇԱՄ ՂԱ.
ՋԱՆ . . . ? ՊԱՂՏԱՅԱՐՆ՝ որդի . . .
Ին ԹՃՆ (1656):
- 97.- 1658.— ՋՂԵՐ՝ ՍԱՏԱԿԻ՝ . . . (բառ
մը չի կարգացուի) ԱՄԻՐԽԱՆԻՆ՝ Էղև.
Ի Ք. ԲՐՔ ԹՃՆ (1658):
- 98.- 1658.— Այս է առաջին հանգստան
ԱՐԵՆԵՆԻՆ՝ . . . ԽՏՆ ՄԿՐՏՏԻՆ՝ որ
փոխեցաւ Ի Քա. ԲՐՔ ԹՃՆ (1658):
- 99.- 1659.— Այս է առաջին ԱՐԵՆԵՆԻՆ
ՄԱՀԴԵՍԻՆ՝ Ե(Ա)Կ(Թ)ՐԻՆ՝ որդի ՄԻՇԵՆ.
ՂԻՆ՝ որ հնգեաւ Ի Քա. ԲՐՔ ԹՃՆ (1659):
- 100.- 1659.— Այս է առաջին հանգստան
ՏՐԱՊԻՋԱՆՏԻ ՂԱՋԱՐԻՆ՝ որդի ԽՃ (այ)
ՅԹՎԱՆԷՍ ՉԵԼԷՊԻՆ՝ որ կրի ճանաչ
հաւերի փոխեցաւ առ Քա. Ան. որդւմի
ասացեմ. ԲՐՔ. ԹՃՆ (1659):
- 101.- 1659.— Այս է առաջին ՈՐԲՂԱՑԻ
ՓԻՆԻՊՈՒՐ՝ որդի ՊՕՂՈՍԻՆ՝ որ հանգեաւ
Ի Քա. ԲՐՔ ԹՃՆ (1659):

Հայկի Ս. Պատանճ Մանուկ Արեղեցու մարտի տեղանք, դամբան ին մարտի մէջ, ուր թաղում են Ազատիւ Քաղաքի (1901), Պետրոս Կարապետի (1908) և Մկրտիչ Մատանցի (1904) համարիկները, Մարգիս Արեղեցիկոյ (1578), խաչատուր Արամիւս Արեղեցիկ. Ալբրուսի (1620), Մարգիս Արեղեցիկ. (1837), Պատանճ Մարտի. Արեղեցի (1848) եւն:

Պատանճ, որան խորանը նորագոյնաւ 1400 ին շուկայի վարդիս Սիսայն, յետ աւելի մարտի ժամանակներու մէջ էր յիշատակուի: Սոր կից 1016 ին կառուցուեցաւ Ս. Պատանճի սխաւարդ աւանդ, իրան Պապի և Մանուկ Արեղեցիկի նորագոյններու խորանով, և որ կանգուն էր Մայ միջի աշար և է կանաւոր սխաւանցի:

Հայկի յիշատակուի եկեղեցիներու մէջ մարտի և Հայկ Ս. Պատանճի ժամանակ, որան սկզբնական կիսիկ ձեռ կանգուն է աւանդ, 1016 ին տեղ նորագոյնի դարձր վար աւանդով, և իմը կանգնով զանգաւանան աշարակի մը, զիսկանակ նախ աշար զանգաւանան ինկիսի եկեղեցույ տրուածան կոյմի նորագոյն կանգնի վրայ: Այս կերպով թէ՛ ժամանակ դիտի շէջանք, թէ զանգաւանան էր որդ տեղը դիտի խորանուար և թէ աշարան խորանան դիտի շէջար:

ՅԱՆ աւանդ, Ս. Պատանճի Մանուկ յիշատակի խորան որդ և մարտի դամբան եկեղեցույ տրուածան խորան, եկեղեցուական նուրիսար Ս. դամբարան էր ժամանակի մարտի տեղանքի վրայ, և ին Ս. դամբարան, էր կանգնի նուրիսար տրուածան: Ին Ս. Պատանճ և Պատանճի տեղ, զարման նուրիսար Ս. դամբարան էր ժամանակի, խորանանքան:

Պատանճի մարտի էր խորան միջի: Այդ զար և էր կանգնի որ ուն Արամիս զանք մէջ է մարտի որ Հայկ նուրիսար կան տեղան կու նախ զարան:

- 102.- 1059.— Այս է առաջին **ՌԻՐՆԱՅՑԻ** **ՏԱՐԿՈՇԻ** որդի **ՂԱԶԱՐԻՆ** որ հանգեաւ րվմ. ՌձԸ (1659) Մայրի:
- 103.- 1660 ?.— Այս է առաջին **ՍՍՑԻ** **ՆՈՐԻՔ** որդայն **ԽՈՏԱՎԷՐՏԷ**. Ան. ողորմի առաջին:
(*Նապատեալարքոս արժանադիրը թուական չունի.*)
- 104.- 1660.— Այս է առաջին հանգստեան **ՏՂԵՆՑԻ** **ՍԱՄՈՒԷԼԻ**? որդի **ՊԱՐՈՆ** **ՍԱՐԳՍԻՆ** որ հանգեաւ ի Փս. ի րվմն ՌձԹ (1660):
- 105.- 1661.— Այս է առաջին **ՏԷՐ ԶԱՅ**-**ԲԱՊԵՏ ՓԱՀԱՆԱՆ** որ հանգեաւ ի Փս. րվմն ՌձԹին (1661). Ան. ողորմի առաջին:
- 106.- 1661?.— Այս է առաջին **ԱԿԸՆՑԻ** **ՄԻՍԱԲԻ** որդի **ԿԱՐԱՊԵՏ**. րվմն ՌձԹ ? (1661) ին:
- 107.- 1661?.— Աս առաջանակս ? **ԳԻՐԻ**-**ԳՈՐ ԱՊԵՂԱՅ ՄՈՒՐԱՏԻՆ** ... րվ Ռ ... ձԹ (1661?) հայր մեր:
(*Նապատեալարքոս արժանադիրը նապարչմ է և հը թուի աւելի չին ըլլալ, թուականը ժաշտ լինելուն, որոշ չի կարգադրել.*)
- 108.- 1661.— Այս է առաջին հանգստեան **ԿՈՒՌԱԸՆՑԻ** **ՂԱԶԱՐԻ** որդի **ՊԱՊԱՆ**. րվ Ռձ (1661):
(*Արժանադիրը չաւ է ժաշտ, զժառարաւ հը կարգադրուի.*)
- 109.- 1662.— Այս է առաջին **ՏՐ ՄԿՐՏԻՑԻ** որդայն **ՏԷՐՈՒՆԻՆ** որ հանգեաւ ի Փս. րվմն ՌձԹԱ (1662). Ան. ողորմի առաջին:
- 110.- 1666.— Այս է առաջին **ԱՆԽԱՂԵՑԻ** **ԱՏՈՑԻ**? որդի **ԿՈՒՂԱՊԱՐԻՆ** րվ. ՌձԹԱ (1666):
- 111.- 1669.— Այս է առաջին **ԱՍՏԱՊԱՏԻ** **ԵՍԱՅԻ** (**ԵՂԻԱՏԻ**) որդի **ԳԱՂՈՒՍՏԻՆ**. րվմն ՌձԹԸ (1669):
- 112.- 1669.— Այս է առաջին **ԹԱՐԿՈՇԻ** **ՄԻՐՈՒՄԻ** որդի **ԵՂԻԱՂԻ** (այսպէս) րվմն ՌձԹԸ (1669):
(*Նապատեալարքոս կիսովն Նապատեմ ըլլալով, արժանադիրը երեսուն եկաւ փոքր զհարստով ժր.*)
- 113.- 1669.— Այս է հանգիստ **ԹԱՐԿՈՇԻ** **ՄԱԹ** ... կի որդի **ԱՐՈՒԹԻՆԻՆ** որ հանգեաւ ի Փս. ի րվմն ՌձԹԸ (1669):
- 114.- 1669.— Այս է առաջին **ԱՐԶԵԿԱՏԻ** **ԽՈՏԱ**? **ՅՈՒՍԷՓԻ** որդի **ՈՂԱՆԵՍԻՆ** որ հանգեաւ ի Փս. րվմն ՌձԹԸ (1669) ին:
- 115.- 1669.— Այս է առաջին **ԱԿԸՆՑԻ** **ՄԱՂԱԲԻՆ** որ հանգեաւ ի Փս. րվմն ՌձԹԸ (1669):
- 116.- 1670.— Այս է հանգիստ **ՇՈՅՈՒՑԻՑԻ** **ՄԱՐԳԱՐԻ** որդի **ԶԱԲԵՆԻՆ** որ հանգ ի Փս. րվմն ՌձԹ (1670):
- 117.- 1671.— Այս է առաջին **ԱՐԶԵՄԻ** **ՄԽԻԹԱՐԻ** որդի **ՈՂԵՓԻՆ** որ հանգեաւ ի Փս. րվմն ՌձԹ (1671):
- 118.- 1671.— Այս է առաջին **ԱԿԸՆՑԻ** **ՉՈՂԱԽԵՆՑ** **ՈՂԱՆԵՍԻ** որդի **ԽՈՏ ՊՈՂՈՍ**. ՍԻՆ որ հանգեաւ ի Փս. րվմն ՌձԹ (կամ Խ) 1671 ... (անցա՛րդ) Ան. ողորմի առաջին:

- 119.- 1672.— Այս է տալան հանգստան
ԱՐԲԱՀԱՄԻՆ առ հանգեսա ի Փա. րվին.
ԹճԻՔ (1672) Աձ. ողորմի տապակի:
- 120.- 1672.— Այս է տալան հանգստան
ԹՀՏԵՍԻ ԱՐԱՏՈՒՐԻ եղբաւ հնգգնի
ՋՈՂՏԻ ՄԱՐԳԱՐԻՆ առ հանգեսա ի Փա.
րվին ԹճԻՔ (1672) Աձ. ողորմի տապակի:
- 121.- 1675.— Այս է տալան հանգստան
ԱՂՆՏԻ ՄԻՐԱՆԻՆ առ զԱՂՆԱՅ եկեղե-
ցին Երզնայք. Աձ. ողորմի տապակի.
րվին ԹճԻՔ (1675):
- Արքան ուրախ պիտի ըլլայի եթէ յա-
նաւորներ իւնէին աւելի տեղեկութիւն-
ներ տայ այս իշխանէր Անգլիի ժառին,
Եկեղեցւոյն Միջոյնէ Հալոյն ձեռնա-
կոչ իր ձեռնադրոյն եկեղեցւոյն Նորգո-
թիւսն է ա'ր եկեղեցւոյն, Բէ Անիոյ մէջ
հասն տարիներուն Նորգոթի է տալա Հա-
լոյ հօտ. պահպանելու. Երեսուցեմի ախ-
տաւոր մը չէ'ր արդեօք:
- 122.- 1670.— Այս է տալան ՋՈՂՆՏԻ . . .
(յառ մը չի կարգացուիր) ՄԻՆԱՍԻ առ-
դի ՆԱՋԱՐԻՆ առ զարիպ մնաց ի ՀԱ-
ՀԱԳ. րվին ԹճԻՔ (1670):
- 123.- 1676.— Այս է տալան ՓԻՐԱՒԱՇ-
ՏԵՏԻ՞ ՄԱՓԷՈՍԻ առդի ՈՐԳԱՆԻ. րվին
ԹճԻՔ (1676):
- 124.- 1677.— Այս է տալան ԹԱՀԱՍՏԻ
ԽՈՒՊԱՍԱՐՆԵՑ ՌԱՄԵՆԻՍԻ առդի ՓԻՆԻՍԻ
ին առ հանգեսա ի Փա. րվին ԹճԻՔ
(1677):
- 125.- 1677.— Այս է տալան ԹՀԽԸՆՏԻ
ՍԱՀԱԿԻ առդի ԱՒԱԳԻՆ, րվին ԹճԻՔ
(1677):
- 126.- 1678.— Այս է տալան հանգստան
ԱՋԱՏԻ առդի ՄԻՄՈՆԻՆ առ հանգեսա ի
Փա. րվին ԹճԻՔ (1678):
- 127.- 1678.— Այս է հանգստան ՂԱՓԱՆ-
ՏԻ ՄԿՐՏՏԻ առդի ԳՐԻԳՈՐԻՆ առ է ի
զեղակն . . . ՎԱՍԺ. րվ. ԹճԻՔ (1678):
- 128.- 1679.— Այս է տալան Բարդի ալ(ա)-
ես (ՕՀԱՆ, ԱՐԲԱՀԱՄ) առդի ՄԱՐՏՈ-
Ն առ է հանգեսա ի Փա. րվին ԹճԻՔ
(1679):
- 129.- 1681.— Այս է տալան ԱՐՋՐՈՒՄ-
ՏԻ ԽՃ(այ) ԱՅՎԱՋԻ առդան ճիւղացու
երզնայպոյ? զտաի առ էր ժԷ՛ ամաց էս
հանգեսա ի Փա. րվին ԹճԻՔ (1681) ին.
զեկեմերիւ ամաց . . . ին. Աձ. ողորմի
տապակի ամին:
- Նաղանաւորաբաւ արժանապէս յայտնի
է'րեւոյ որ 1680 տիւն թաւախաններուն
Հալոյի մայ եկեղեցւոյ մէջ կային կա-
նանաւոր զգալաց զաներ, Բեքեւ շատ ա-
ւելի կանանաւոր քան այժմու. երբեքաց
խաւերէր, է ալ՝ շուրհի տնիէ գէւ գար
յառաջ Խաչատուր երաժիշտ Արքեպիս-
կոպոսեկեղաւթեան:
- 130.- 1683.— Այս է տալան ՏԷՐ ԱՐԱ-
ՏՈՒՐ գրապի ՔՀԱՆԱՆԻՆ առ հանգեսա
ի Փա. րվին. ԹճԻՔ (1683). Աձ. ողորմի
տապակի:
- Արքայի Տէր Առաւմատաւոր Ք.յ. Ժը-
նաւ է ժառաւարպէս 1600տիւն թաւա-
խաններուն. Նշանաւոր է իւրը գրիչ. աշտ-
ինքնաւ է Տէր Վասիլ յարաւար Արքե-
պիսի.ին է իտաղացաւ զաւճաթի. աշտ-
ինքնաւոր (Տեւ ՐԱՏՄԱՀԳ 1685 թիւ 7-8):
- 131.- 1683.— Այս է տալան ՏԷՐ ՍԱՐ-
ԳԻՍ գրապի ՔՀԱՆԱՆԻՆ առ հանգեսա (ի)
Փա. րվին ԹճԻՔ (1683). Աձ. ողորմի
տապակի:
- Այս Տէր Եարգեա Ք.յ. Կանանաւոր է
Տէր Ներսէս Վարդի եղբայր. ՔԱՐԱՆԵՑ
կայտաւ, որ 1685տի իւր երազել այժմ

Ջեմաթի վանքին տեղական թիւ 113 Եւս-
րանիացը, որ վաղեմէն երկրեայքի Տէրա-
յու Ուսուցիչն: Տէր Եւսրդիս թիւ էջ 402-
ախ Եւսրդիւր աշակերտ գրչապետի իմաս-
տով, սակայն իրով անստ ունէ գրչու-
թիւն լսանիւք, ո՛չ լաւագիւ և ոչ ալ մաս-
անապարտանկարս մէջ: Տէր Եւսրդիս տի-
կապարտ նշանաւոր Բաւեան, ԾԻՔԱՅԱՆ
մարմնաւանդու, արդէն վախճանեմ է
1683 թն, և որուն ցամաքաւոր կարգի չե-
զու գտնէջ ջարդը:

132.- 1684.— Այս է տալան ՏէՐ ՔՈՐՈՍ
ՔՀԱՆԱԽՆ որ նանգեաւ ի Քս. րվին
ԹճԼԴ (1684). Ան, ողորմի տաացի:

1684 թն վախճանեմ աշա Տէր Քարսի
մարմն ցմբախաւորս սեւէ լրացուցիչ
տեղեկութիւն չկրցանք ունենայ ջարդ:
Տէնքըդդու չէ շինթի 1706 թն վախճա-
նեմ և Ս. Բաւառեայք թափին մէջ Թապ-
աւտ ալ Տէր Քարսի մը նուա Ջաղմա-
նայք և որ գրեթէ միեւնոյն տարւան մէջ
իբրաւս Կանէ էջ վախճանին երեք ջա-
ւանանքը. Լանդիպո՛ւմ թէ տարւամտ
մա՛ւ լաւագիւ մէջ, երբ աշա ջաւանայք
վախճանէ եկեղեցւոյ թափին մէջ ամբառ-
ուելու, Կ'երթան էջ Թապաթին Աղիւսի
Դերեկմանտան նուաւոր ժալքը, երեքն
ալ ջովն ջով:

133.- 1685.— Այս է տալան նանգանան
ԽՈՃԱ ԱԿՈՐՃԱՆԻ ... (որդի) ՄԱՀՏԵ-
ՍԻ ՄՈՒՐԱՏԱՆԱԽՆ որ նանգեաւ ի Քս.
րվին ԹճԼԴ (1685). Ան, ողորմի տաա-
ցի:

134.- 1685.— Այս է տալան նանգանան
ՊԵՏՐՈՍԻ որ ևս նանգեաւ ի Քս. րվին
ԹճԼԴ (1685). Ան, ողորմի տաացի:

135.- 1686.— Այս է տալան նանգանան ՄԻԱ-
ՏԵՍԻ ՊՈՂԿԱՆՑ ՍՏԵՓԱՆԻ որդի ԱՆԱ-
ՏՈՐԻՆ որ նանգեաւ ի Քս. րվին 1135
(1686):

136.- 1686.— Այս է տալան ՔՈՅԱՔՅԻ
ՏէՐ ԿԱՐԱՊԵՏԻ որդի ՄԱՀՏԵՍԻ ԴԻՐ-
ԴՈՐԻՆ որ յէՐՈՒՍԱՂԷՄ գնալն ևկն ի
ՀԱՂԱՊ, նանգեաւ ի Քս. ԹճԼԵ (1686):
Մայնի մը: Ան, ողորմի տաացի:

137.- 1686.— Այս է նանգեաւ ՋՈՒՂԵՏԻ
ՔԱՂԱՔԱՇԱՅ ՊԱԽԱՍԻ որդի ՄԱՀՏԵ-
ՍԻ ԱՂԱՀԱՐԻՆ որ նանգեաւ ի Քս. րվին
ԹճԼԵ (1686):

138.- 1687.— Այս է տալան ՏԵՐԱՏՈՒ
ՄԻՆԱՍԻՆ որ նանգեաւ ի Քս. րվին
ԹճԼԶ (1687) դեկտեմբեր ամսոյ իՐ. Ան,
ողորմի տաացի:

139.- 1687.— Այս է տալան ԱՐՁՐՈՒՄ-
ՅԻ ՔՈՒՐՔՅԻ ԹՂԱՆԵՍԻ ... (երկու
բաւ յի կորցուցաւ) որ նանգեաւ ի
Քս. ԹճԼԶ (1687) Յուլիս ԺԶ. Ան, ողոր-
մի տաացի:

140.- 1687.— Այս է տալան ԼՈՐԱՆԵՆ-
ԿԵՏԻ ԱՌԱՔԵԼԻ. . . (որդի) ԽԱՂԱՏՈՒ-
ՐԻ րվին ԹճԶ (1687): Հոկտեմբերի և.
սոն:

141.- 1688.— Այս է տալան նանգանան
ԳԱՊԱՐԱՐԻՆ որ նանգեաւ ի Քս. րվին
ԹճԼԷ (1688). Ան, ողորմի տաացի:

142.- 1688.— Այս է տալան ՏէՐ ԴԻՐ-
ԴՈՐԻ որդայն ժամատաց ՅԱԿՈՐԻՆ որ
նանգեաւ ի Քս. րվին ԹճԼԷ (1688). Ան,
ողորմի տաացի:

143.- 1688.— Այս է տալան ԱՊՏԼԱՍԻ
դանոն ԱՂԱՄԻՆ որ նանգեաւ ի Քս.
րվին ԹճԼԷ (1688):
(Նապանախար Կիւսիյն ևզդին սոսի ժառ-
կաւտ ըլլալուն, արեւմտալիքը ի Նաթոյ
կրեւան կրաւ):

- 144.- 1689.— Այս է տալան *Ջոշեթի ՄԱՀՏԵՍԻ ՎԱՐՄԱՆԻ* եղբուն *ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՆՔԱՍՏԻՐԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԼԸ (1689). Յունփարին. Աձ. ողորմի տառցեմ:
- 145.- 1689.— Այս է հանգեաւ *Ջոշեթի ԼՈՒՐԻՆԱՆԻ* որդի *ՄԱՐԳԱՐԷԻ*, որ հանգեաւ ի Քս. ի բլին ԹՃԼԸ (1689) Յունփար ժԸ. Աձ. ողորմի տառցեմ:
- 146.- 1690.— Այս է տալան հանգեաւան *ԱՄԻՐԵԱՆԵՆԸ ԳԱՄՊԱՐԻ* որդի *ԽՈՂԱՅ* *ՄՈՒՐԱՍԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԼԹ ? (1690) իմ:
- 147.- 1690.— Այս է տալանն . . . (չէ *Կարգացուի*) *ՍԱՆԱՐԻ* որդի *ՄՈՒՐԱՍԻՆ*? որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԹ (1690):
- 148.- 1691.— Այս է տալան *ԽՈՏԱ* . . . *ՄԱՔԷՈՍԻ*՝ կապակցոյն *ՋԱՐԻՅ ԽԱՔԱՍՏԻՐԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽ (1691) իմ մառի բ. Աձ. ողորմի տառց:
- 149.- 1691.— Այս է տալան *ՂԱՓԱՆԾԻ ՄԻՌԻՆԱՆԻ* որդի *ՍԱՐԳԱՐԻՆ* որ էր ի զեղլին եղաւաւաւ ? հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽ (1691) մայիսին:
- 150.- 1692.— Այս է տալան հանգեաւան *ԱՐԵՒԵԼԵԻ ՄՂՏՍԻ* *ԵՂԻԱԻ* որդի *ԽՈՏԱ ՍԱՆԱՐԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԱ (1692) սեպտեմբեր ամսոյ ժր. Աձ. ողորմի տառցեմ:
- 151.- 1692.— Այս է տալան *ԳԱՐԱՐԻ* զանո *ԽԱ . . . ՈՒԼԻՆ (ԽԱՔԱՍՏԻՐԻՆ)* որ է հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԱ (1692) մառ ամսոյ ի:
- 152.- 1692. — Այս է տալան *ԵԱՌՈՒԿԵՆԸ ՄԱՀՏԵՍԻ ԳՐԻԳՈՐԻՆ* կապակցոյն *Ը. ՅԻՓՍԻՄԷՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԱ (1692):
- 153.- 1693.— Այս է տալան հանգեաւան *ԱՐՋՐՈՍԵՏ* ցրաւոր? *ԱՍԼԱՆԻ* որդի *ՔՈՒՐՔՉԻ ՄՈՒՐԱՍՏԱՆԻՆ*, բլին ԹՃԽ (1693) իմ:
- 154.- 1694.— Այս է հանգեաւ *ՔՈՒԱՔՏԻ ԽԱՉԱՍՏԻՐԻ* որդայն *ԱՆԱՍՏԱՐԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԳ (1694) Աձ. ողորմի տառցեմ:
- 155.- 1695.— Այս է տալան *ԵԱՌՈՒԿԵՆԸ ՄԱՀՏԵՍԻ ԳՐԻԳՈՐԻ* որդայն *ԱՆԱՍՏԱՐԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԳ (1695). Ապառաւ ամսոյ, ժի:
- 156.- 1696. — Այս է տալան *ԱՊՏՈՒ* որդի *ԳՐԻԳՈՐԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԱ (1696) Յունփար ամսն. Աձ. ողորմի տառցեմ:
- 157.- 1697. — Այս է տալան հանգեաւան *ԱՐԵՒԵԼԵԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ* որդի *ԽՈՏԱ ՄԵԼՔԱՆԻՆ* որ հանգեաւ ի Քս. բլին ԹՃԽԱ (1697) սեպտեմբեր ամսոյ ժ. Աձ. ողորմի տառցեմ:

158.- 1697.— Այս է առաջին **ՆԻԿՈՂՈՍԻ** գանձը **ՂԱՄԱՔ ԽԱՔՈՒՆԻՆ** որ հանգեաւ ի Քա. բլին **ԹՃԽԶ** (1697). Ան. ողորմի առաջիկ առնն հայր մեր:

159.- 1697.— Այս է առաջին հանգստեան **ԱԳՈՒՂԵՏԻ ԳԱԷՏԵՏԻ ՍԱՀԱԿԻ** որդի **ՕՀԱՆՃԱՆԻՆ** որ հանգեաւ առ. Ան. բլին, **ԹՃԽԶ** (1697) Յուսիս ամսոյ. Ի. Ան. ողորմի առաջիկ առնն:

160.- 1698.— Այս է առաջին **ՏԷՐ ՌՎԱՆԻՍԻ** որդայն **ՄԱՀՏԵՍԻ ՄՈՒՍԷՍԻՆ** որ հանգեաւ ի Քա. բլին **ԹՃԽԶ** (1698). օգոստոս ամսոյ Ե. Ան. ողորմի առաջիկ առնն հայր:

161.- 1698.— Այս է առաջին **ՀԱՀԱՊՏԻ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐ** անաթան **ՎՐԳՊՏԻ** որ հանգեաւ ի Քա. բլին **ԹՃԽԶ** (1698) ամին, ճայիս ամսան ժե որ կիրակի. Ան. ողորմի առաջիկ առնն:

(1694 թ. **Հաղեղճի Տէր Գրիգոր Գորգոպեան** հաւանաբար միտքան ծրուադմբ, **Հաղեղճի Հոգեառն ՎԷՂ Ս.** Յակոբայ յիշատակին յինել Գոսայ խոջ մը. **Կեսեհայ յիշատակագրութեամբ.**— **ՎԷՂԵՂՅԱՆ Խոջո Հոյոց Բժիշկ ԹՃԻՅ** (1694) ձեռամբ **ՀԱՀԱՊՏԻ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՆ** անաթան **ՎՐԳՊՏԻՆ.** յիշատակ ծր. ԱՅՈՐԴԻՆ. **Տեսողքս առել լիք է.** ողորմիս.)

162.- 1699.— Այս է առաջին **ՔԱՐՉԻ ՊԱՇԻ ՈՒՀԱՆԻ** որ հանգեաւ ի Քա. բլին **ԹՃԽԶ** (1699) Ան. ողորմի առաջիկ:

163.- 1699.— Այս է առաջին հանգստեան **ՏՐ ՊՕՂՈՍԻ** գանձն . . . **ՄԱՐԻԱՄԻՆ** որ(ի) հանգեաւ առ Ան. բլին **ԹՃԽԶ** (1699) . . . միտմ **ԹՃԻ** (1711) ին:

164.- 1700.— Այս է առաջին հանգստեան **ԱՐԵՆԷԼԵՏԻ ՄԱՀՏԵՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՆԻ** որդի հանգուցեալ **ՍԱԿՈՐԻՆ.** Յամի **ՏԶ ԹՃԽԶ**? (1700) յաղիլի իս:

165.- 1701.— Այս է առաջին **ԻՍԻՐՀԱՆ ԼԱՐՏ ԷՐԵՎԱՆԻ ՄՈՒՐԱՏԽԱՆԻ** որդի **ՄԱՀՏԵՍԻ ԲԱՐԱՂԱՄԻՆ** որ հանգեաւ ի Քա. բլին. **ԹՃԻ** (1701) ին. անգամբերի իգ. Ան. ողորմի առաջիկ առնն հայր:

166.- 1701.— Այս է այն հնգստն . . . **ՆՐ. ԶԵԿԱՅԻՐ** օս(ա)ս(ա)նի **ԳՐԻԳՈՐԻՆ** . . . (յի **Գորգոպեան**) եղբարն **ՊԵՏՐՈՍԻՆ** որ հանգեաւ ի Քա. 1150 (1701). հոյնմբերի գ. ին:

167.- 1701.— Այս է առաջին **ԱՐԴԱՀԱՄԻ** որդի . . . (յու. **յի Գորգոպեան**, **ՀԱՀԱՐՈՒՆ**) որ հանգեաւ ի Քա. բլին **ԹՃԻ** (1701) . . . յալիս . . . առաջիկ առնն:

168.- 1701.— Այս է առաջին հանգստեան . . . **ԽԱՀԱՏԱՍԻՐԻ** որդի **ԻՄԻՐՀԱՆԻՆ** որ հանգեաւ ի Քա. **ԹՃԻ** (1701) ին:

169.- 1701.— Այս է առաջին **ԷՆԿՈՒՐՏԻ ԱՍԷԱՆԿՈՒՂԻ** որդի **ՕՎԱԷԼԻՍԻՆ.** Ան. ողորմի հոգայն առնն. բլին **ԹՃԻ** (1701):

170.- 1701.— Այս է առաջին **ԳՈՒՄԵՐՏԻ ՏԷՐՈՒՆԻ** որդի **ՀԱՀԱՐԱՐԻՆ** որ հանգեաւ . . . բլին **ԹՃԻ** (1701). Ան. ողորմի առաջիկ առնն հայր:

171.- 1701.— Այս է առաջին **ՓԱՄԱՀԱՆ. ՏԻ?** **ՊԵՏՐՈՍԻ** որդի **ԱՀԱՐԻԱՍԻՆ.** որ հանգեաւ ի Քա. բլին **ԹՃԻ** ին (1701):

172.- 1702.— Այս է առաջին հանգիստան
... (բառ մը չի կարգադրւոյ՝ ԱՏԱՄԾԻ)
Զօրակոյց *ԽՈՇ ՓԱՅՇԷՆԷՆՅԻՆ*՝ ԱՆԷՏԻՓԻ
որդի *ՈՐՎԱՆԷՍԻՆ* որ ևս հանգեաւ ի
թի՛ Խաղանի *ՀԱՆԱՅԻՆ*։ Բլիմ . . . (առաք-
չի՛ն) Թճնն (1702) Փեթրուարի ամսոյ
մա. 1151 ին. Ած. ողորմի ասացիւ ամեն։
*ԹԵՏԱՅԷՆԷ Էրբեմն Էսթրանի գիւղ էր
Սիւնայ Երեւանի գաւառի Բաշա. ասորի
չիւս. արեւելեան առաքաղը։ Գիւրի չաղեց
Հասարակած իւրիւն։ Էնցիւր Զախարեւ
կաթարիկ էին։

173.- 1702.— Այս է առաջին . . . (չի կար-
գադրւոյ՝) դաւեր *ԿՈՒՆՊԷՆԱՐԻՆ* որ հանգ-
եաւ ի Փա. Բլիմ Թճ. . . ? (1702). ողոր-
մալն. Ած. ողորմի ասացիւ։

174.- 1703.— Այս է առաջին . . . ՅԻ
(չի կարգադրւոյ՝) ՏՐ ԴԻԻԳՈՐԻ . . .
որդի (?) ՏԻՐԱՅՈՒ ԿՈՒՆՊԱՆԻՆ որ
հանգեաւ ի Փա. Բլիմ Թճնն (1703)
ամիմ. սեպտ . . . ին ամսի ? . . . ԺԱ.
որդ ճիւղ ողորմացի ?։

175.- 1705.— Այս է առաջին *ԱՐՁՐՈՒՄ*.
ՅԻ . . . (երկու բառ չի կարգադրւոյ՝)
ՄԱՆԻ ՓԻԻԲՈՐՏԻ ՕՆԱՆԷՍԻՆ որ հանգ-
եաւ ի Փա. Ած. ողորմի ասացիւ. Բլիմ
Թճնն (1705)։

176.- 1706.— Այս է առաջին *ՂԱՄԱՔ*
ԽԱՔՈՒՆԻ դաւեր *ՍՈՒԼՔԱՆԱՅԱՆ* որ
հանգեաւ ի Փա. Բլիմ Թճնն (1706) Ած.
ողորմի ասացիւ ամեն։

177.- 1706.— Այս է առաջին *ՊԵՏՐՈՍԻՆ*
ևս որդայն *ԽԱՂԱՅՈՒՐԻՆ* որ հանգեաւ
ի Փա. Բլիմ Թճնն (1706) յաբրիլի՝ ԽԷ.
Ած. ողորմի ասցի։

178.- 1706.— Այս է առաջին *ԴԵՔԷՆԷՆՅԻ*
ԱՐՐԱՀԱՄԻ որդի *ԿՈՒՆԱՂԱՐԻՆ* որ
հանգեաւ ի Փա. Բլիմ Թճնն (1706)
Յուլիսի Թ օրն. Ամեն։

179.- 1707.— Այս է առաջին . . . ԻՆ-
ԿԵՏԻ *ԱՅԱՔԵԼԻ* որդի *ՊԱՀԱՅՈՒՐԻՆ*
Բլիմ Թճնն (1707) հոկտեմբերի 5 օրուն։

180.- 1707.— Այս է առաջին *ԻՊՐԱՀԻՄ*
ՓԱՀԱՅԻՆ ՔԷՐՁԻՊԱՆԻՆ *ԷՈՒՊԵՆ* ԿԻ-
ՐԱՅՈՍԻՆ որ հանգեաւ ի Փա. Բլիմ.
Թճնն (1707) մայիս ԽԷ օրն. ուրբ. Ած.
ողորմի ասացիւ ամեն Հայր։

181.- 1708.— Այս է առաջին *ՈՒՐՀԱՅԻՆ*.
ՅԻ *ԱՍԼԱՆԻ* որդայն *ՏԻՐԱՅՈՒ ՍԻՆԱ*.
ՆԻՆ որ հանգեաւ ի Փա. Բլիմ Թճնն
(1708). Ած. ողորմի ասցի ամեն Հայր։

182.- 1708.— Այս է առաջին *ԱՆԴՊԵՆ*
ՄՈՒՍԷՍԻ որդայն *ՏԻՐԱՅՈՒ ՆԵՐՍԷ*.
ՍԻՆ որ հանգեաւ ի Փա. Բլիմ. Թճնն
(1708). (Յ)ուլիս Է. Ած. ողորմի ասա-
ցիւ։

183.- 1708.— Այս է առաջին *ՍԷԼԱԻ* ?
ՄՈՒՐԱՏԽԱՆԻ որդի *ՄԻՐԱՔԻ* որ հանգ-
եաւ ի Փա. Բլիմ. Թճնն (1708). Ած.
ողորմի ասցի ամեն հայ։

184.- 1708.— Այս է առաջին *ՔԱՐԱՀԵՏԻ*
ԱՄԻՐ ԱՂԱՅԻՆ որ հանգեաւ ի Փա.
Բլիմ Թճնն (1708) ին. Ած. ողորմի
ասացիւ ամեն Հայր։

185.- 1709.— Այս է առաջին հանգրվանի
ԿԻՒԹԱՆՏԻ . . . ձԱՆ (ԹԵՐԺԱՆՆ) ՄԱՐ-
ՏԻՐԱՍԻ որդայն ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ որ հանգ-
կաւ ի Քա. րվին ԹՃԿԸ (1709):

186.- 1711.— Այս է առաջին **ՓԱՅՄԱՆՏԻ**
ՄՀՏԻ ԴՐԻԴԱՐԻՆ. րվ. ԹՃԿ (1711) ին:

187.- 1711.— Այս է առաջին հանգրվանի
ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻՐՏԻ **ՄԱՀՏԵՍԻ** **ԹԱԽՄԱ-**
ՆԻՆ?: րվին ԹՃԿ (1711) ին. ձալի՞ս . . . :

188.- 1711.— Այս է առաջին հանգրվանի
ՏՐԱՊՋՈՆՏԻ **ՕՂԱՆԷՍԻ** որդի . . . **ՊՕՂԱ-**
ՍԱՆՏ? **ՊԵՏՐՈՍԻՆ** որ հանգկաւ ի Քա.
րվին ԹՃԿ (1711) ին:

189.- 1711.— Այս է առաջին **ԴԻՆԱՐՊԷ-**
ՔՐԻՏԻ առդի **ԱՍԱՏՈՒՐԻՆ**. րվին ԹՃԿ
(1711):

190.- 1711.— է առաջին **ՆԱՀԱՄ** (այդէս)
որ հանգկաւ ի Քա. րվ. ԹՃԿ (1711):

191.- 1711?— Այս է առաջին **ՂԱՆԵՏԻ**
ՇԱՊԱՆԻ որդի **ՊԱՐՄԱՌԻՐԻՆ**. րվին ԹՃԿ
(ԹՃՏԳ) — 1711:

192.- 1711.— Այս է առաջին **ՔԱՆԱՔԵԹ-**
ՏԻ ՍԻՄՈՆԵՆՏ? **ԹԱԴՈՍԻ** որդի **ՍԱՄՈՒ-**
ԷԼԽԱՆԻՆ, որ հանգկաւ ի Քա. րվին
ԹՃԿ (1711) ձալիսի մղ առն:

193.- 1711.— Այս է առաջ . . . **ԱՐԵՒԵԼՏԻ**
ՕՀԱՆՈՒ որդի **ՄԱՀՏԵՍԻ** **ԱՅՎԱԶԻՆ** որ
(ն)հանգկաւ րվին, ԹՃԿ (1711) — ազատս
ամայ . . . :

194.- 1712.— Այս է առաջին **ԱՐՋՐԱՌՄ-**
ՏԻ **ԽԱՐՏԻ** **ՄՀՏԻ** **ՅԱՎԱԷՓԻՆ** որ հանգ-
կաւ ի Քա. րվին ԹՃԿ (1712): Աձ.
ազարմի առդ:

195.- 1713.— Այս է առաջին հանգրվանի
ԷՐԷՎԱՆՏԻ ի գեղղին **ՔԱՆԱՔԵԹՏԻ**
ԴՐԻԴԱՐԻ որդի **ՋԱՔԱՐԻ**? որ հանգկաւ
ի Քա. ի րվին հայոց ԹՃԿ (1713). Ոս. Քա:

196.- 1713.— Այս է առաջին հանգրվանի
ԱՃԱՄ . . . **ԴԵՏԻ** **ԸՄՏԵՓԱՆԻ** որդի
ՋԱԴԿՈՒԼԻՆ որ հանգկաւ ի Քա. րվ.
ԹՃԿ (1713). ամին:

197.- 1713.— Այս է առաջին հանգրվանի
ԷՐԻՏԱՅԿԻՆ **ՀԻՐՓՍԻՄԷ** . . . **ԽԱՐՈՒ-**
ՆԻՆ, որ հանգկաւ րվին ԹՃԿ (1713)
ձալիս . . . ին:

198.- 1713.— Այս է առաջին հանգրվանի
ՋԻՄԻՇԿԷՋԷԿԻՏԻ **ՕՍ (ՕՁ)** գեղղի **ՄՀՏԻ**
ՕՂԱՆԷՍԻ որդի **ՐԱՐՈՆԱՅԻՆ** որ հանգ-
կաւ ի Քա. րվին ԹՃԿ (1713) ին. Աձ.
ազարմի առաջին ամին հայո:

199.- 1714.— Այս է առաջին **ՅԱՄՔԵՏԻ**
ՏԵՐ ԵՂԱԶԱՐ ՔՀՆՏԻ **ԵՐԵՏԿԻՆ** (Խ)Ա.
ՆՈՒՄԻՆ որ (ա)հանգկաւ ի Քա. րվին
ԹՃԿ (1714) ին: Աձ. ազարմի առաջին
ամին հայո մեր առ:

200.- 1715?— Այս է առաջին հանգրվանի
ՂԱՐԱՆՏԻ ի գեղղին . . . **ՏԱՅՈԱՂՏԻ**
ՄԵԼՔԱՆԻ? որդի **ԿՐԻՆԱԶԱՐԻՆ** որ հան-
գկաւ րվին ԹՃԿ (1715 ր՝ 1615)
Յուդիս ամայ մ ին:

201.- 1715? — Այս է տապան հանգստեան ՂԱՐԱՆՅԻ ի գեղընն . . .
 ԵՅԻ ԳՐԻԳՐԻՐՈՐԻ որդի ԿԱՄՍԱՐԻՆ
 որ հանգեաւ թվն Հայոց ԹՃՂԿԴԴ
 (1715)ին Յունիստ գ. ամսոյ օրն.
 Աձ. ողորմի:

202.- 1715. — Այս է տապան հանգստեան ՅՈՎԱՆԷՍԻ որդի ՄԱՀՏԵՍԻ
 ԽԱՆՏԻ ՄԳԻՐՏԻՉԻՆ որ հանգեաւ
 ի աստի կենաց թվին ԹՃԿԴ (1715)-
 ին ասորիլի ամսոյ գ. ին: Աձ. ողորմիս
 տապաքմ. ամեն Հայր մեր որ
 երկինս:

203.- 1716 — Այս է տապան ԽԱՐ-
 ՐԵՏԱՊ ԱՍՏՈՒՐԻՆ . . . (չի կար-
 ցաքսիք) Փի. թվին ԹՃԿԶ (1716):

Դամբարան Յովնանիստի որդի մահանի
 ՄԳՐԱԿԻՆ (թիւ 202):

204.- 1916. — Այս է տապան հանգստեան
 ԷՐԵՎԱՆԱՎ գեղընն ՓԱՆԱՔԵԹՅԻՆ ԿՈՍՏ-
 ՏԱՆՏԻ որդի ՄԱՀԽԱՍԻՆ որ ի քառին
 նայոց ԹՃԿԶ (1716) Յոսաստի ամսոյ
 աւրն է . . . (տող մը չի կարգադրիք)
 Ասացիկ Աձ. ողորմի . . . (գերբի՛ն էրգու-
 տողն ալ չի կարգադրիք):

206.- 1717. — Յս. չ. Փս.

Այս է տապան հանգստեան ԿՈՒՐԸՆՏԻ
 ՓՈՒՐՔՏԵՆՆ ՔՈՐԱՍԻ որդի ՅԱԿՈԲԻՆ
 որ հանգեաւ ի Փս. թվին ԹՃԿԶ (1717)
 ՎՎՎ Յուլիս ամսոյ ձ.ին:

205.- 1710 — Այս է տապան հանգստեան
 ԱՐՈՒԹԻՆԻՆ ևս իւր որդուն Ալպասի
 ՄԱՀՏԵՍԻ ՍԱՀԱԿԻՆ ևս կողակցուն ՏԷՐ
 ՍԱՆՈՍԻ որդի . . . (երգու բառ չի կար-
 ցաքսիք) ՄԳՐԱՐԻՆ որ հանգեաւ ի Փս.
 թվականին . . . ԹՃԿԶ (1716) Յուլիս ամ-
 սոյ գ. ին. հանդիպողք տապանի ասա-
 ցիկ Աձ. ողորմի ամեն Հայր մեր:

(Յարանի է որ տապանադարեւ աստ ամ-
 փոփոստ են եւրի բնասանքի միգի աւե-
 լի անգամները):

207.- 1718. — Այս է տապան հանգստեան
 ԱՐԱՐԳԻՐՏԻ ՎՋԻԿԱՆՆ ՕՀԱՆԻ որդի
 ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՅՈՏՈՒՐ որ հանգեաւ ի
 Փս. թվ. ԹՃԿԶ (1718) ին մայիսի իր. ին:

208.- 1718. — Այս է տապան ՋՄԱԹՆԻ?
 ՏՐ ՅՈՎԱՆԷՍԻ որդի ԳԱՐԻԷԼԻՆ որ
 հանգեաւ թվն ԹՃԿԶին (1718):

209.- 1721. — Այս է տապան ԳՅՄԵՐՏԻ?
 ՏԷՐՈՒՆԻ որդի ՂԱԶԻՄԻՆ որ հանգեաւ.
 . . . թվին ԹՃՀ (1721) ին. Աձ. ողորմի
 տապաքմ ամեն Հայր:

210.- 1721.— Այս է առաջին հանգստեան
ԱՏԱՄ ՂԱՐԱԴՆԵՑԻ ի գեղդին ... ? ԹԱ-
ՂԵՑԻ ԱԶԱՐԱՅԻՆՈՒ ռդի ՄԱՀՏԵՍԻ ՊԻՆ-
ԻԱԹԻՆ որ հանգկաւ ի Քա. քվին Հայոց
ԹՃՀ ԻԵ (1721):

Հաղանաբար ըստ գրաստան ըստ
հարկի չեղաւ աւելի բան հարցալ, մա-
նաւորարար գերդին երկու տարեք:

211.- 1723.— Այս է առաջին հանգստեան
բերդիպառի ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՓԻԱՀԱՄԻՆ որ
հանգկաւ քվին ... ԹՃՀ (1723) մարտի
ամսոյ առաջի տարն, հանգիպառդի առ-
պանիս յիւնցիկ ... :

212.- 1723.— Այս է առաջին ՅԵՐԵՒԱՆ
գեղդին ԲԱՆԱՅԵԼԹՅԻ ՏԷՐ ՍԱԴԴՈՆԵՆՑ
ԿԱՐԱՊԵՏԻ ռդի ՅԱԿՈԲԻՆ որ փոխե-
ցաւ ... վկնի ... ԹՃՀ (1723) ամի
նմբի ... Ան. ... :

213.- 1724.— Այս է առաջին ՄԻՆԱՍԻ ռ-
դի ՄԱՀՏԵՍԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ որ հանգ-
կաւ ի Քա. քվին ԹՃՀ (1724). Ան.
աղորմի առաջիկ:

214.- 1724.— Այս է առաջին ... ԹԱԹԷ-
ՈՍԻՆ ռդի դաւաղդի ԼԵՐՄԷՍԻՆ որ
հանգկաւ ի Քա. մի քվին ԹՃՀ (1724)ին:

215.- 1724.— Այս է առաջին ԷՋՄԻԱՆԵ-
ՑԻ ՄԵԼԳԻՍԷԹ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ որ հանգ-
կաւ ի Քա. ԹՃՀ (1724) քվին:

216.- 1724.— Այս է առաջին հոգսեան
ԱՐԱՊԵՆԵՐՑԻ ՄԻԿԱԷԼԵՆՑ ՂԱԶԱՐԻ ռդի
ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ որ... ձգ ամաց եւ. հա(ն)-
կաւ ի Քա. քն. ԹՃՀ (1724) Յու(ն)-
վարի ձն Ան. աղորմի առաջիկ ամին Հայր:

217.- 1724.— Այս է առաջին հոգսեան
ԱՐԱՊԵՆԵՐՑԻ ԱՅԻՃՈՆՑ ՄԱՀՏԵՍԻ ՄԱ-
ՐՈՒԹԻ կաղակցուն ՄԱՀՏԵՍԻ ԵԱԶԿՈՒ-
ԼԻՆ որ ի սր. ԷՐՈՒՍԱԴԷՐՑ Եկկալ
..... ՊՈՂՈՍԻՆ? հանգկաւ ի Քա. ք-
վին ԹՃՀ (1724) Յու(ն)ի դ տարն առ-
բար. Ան. աղորմի առաջիկ ամին Հայր:

218.- 1725.— Այս է առաջին հանգիստեան
Մ(Ա)ՀՏԵՍԻ ՂՈՒԿԱՍԻ կողակցին Մ(Ա)Հ
ՏԵՍԻ ՇԵՅ(Լ)Վ(Ս)ԲԻՆ որ հանգկաւ ք-
վին ԹՃՀ (1725) Մուլիս ամիս. յա.
Ան. աղորմ:

219.- 1725.— Այս է առաջին ԱԴՈՒԼԵՑԻ
(ԱԵՆԵԼԵԵՐ) ԿԻՐԱԿՈՍԻ ռդի ԱՐՈՒԹԻԻ-
ԼԻՆ որ հանգկաւ ի Քա. քվին ԹՃՀ (1725)
մարտի...:

220.- 1725.— Այս է առաջին հանգստեան
ՍԱՍՈՒԼԵՑԻ ի գեղդից... (Պապարաշ) ...
ԿԱՐԱՊԵՏԻ ռդի ՕՄԹՕԻՆ (ապոլոն) որ
հանգկաւ ի Քա. քվին ԹՃՀ (1725) աղ-
բի յի ամիս...տարն. Ան. Հայր մեր:

221.- 1725.— Այս է առաջին հանգիստեան
ԱՐԱՊԵՆԵՐՑԻ ԱՅԻՃՈՆՑ ՄԱՀՏԵՍԻ ՄԱ-
ՐՈՒԹԻ ռդի ՊՈՂՈՍԻՆ? որ հանգկաւ ի
Քա. ք. ԹՃՀ (1725) Յու(ն)ս. Ան. աղոր-
մի առաջիկ ամին:

222.- 1727.— Այս է առաջին հանգստեան ՄՀ-
ՑԻ ԳԻՂԳՈՐԻ ռդի ՍԱԴԴՈՍԻ? որ փո-
խեցաւ ի Քա. քվին ԹՃՀ (1727):

223.- 1728.— Այս է առաջին ... ԵԱԿԻ-
ՋԵԻԱՆՑԻՐ ՄՀԴՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԻ որ եւ
հանգկաւ ի Քա. քվին ԹՃՀ (1728):

239.- 1739.— Այս է առաջին հանգիստան
ՎԱՆՈՒ ՄԱՆՈՒԿԻ որդի... Թէ՞՞... Սաւո?
ՊԱՏԱԼԻՆ (այսպէս) որ հանգիստ առի
կենաց թիվն ԹՃԳ (1739) (յուլիսի ամ-
սոյ ա. 6-ը) անցաւ որ հանգիստին
Ան... (չի կարգացուի):

240.- 1741.— Այս է առաջին ՂԱՆՈՒՄ-
ՆՈՒՆՈՒՆ որդի օսկերի ՄԱՆՏԵՍԻ ԳՐԻ-
ԳՈՐԻՆ թվ. ԹՃՂ. (1741):

Տաղանդաւոր զբոյ շահագործած Ան
Կրէք Լաւո սիրած խորհրդակիւնը, շրջա-
նակի մէջ կրկին հասնելիսներ և սիրած
կարգաւորներ՝ մեծ շահակիւնի մը մէջ,
Սաւոյ՞ն յաւ առած ևնք չալկոյի մեծ
աղաքակրթութեան ներքին և արտաքին Լա-
կանիքաւ զբոյ, Այ կը կրկին զբոյ շահ-
ագործած կայ սակարկ յառաջ թերթի մը,
Արդոյ տաղանդաւոր կը կրկին և զե-
ղեցիկ *hardcore* մը, Լաւո հասնակին
է որ տաղանդաւոր տէր Անկեմէ և,
զատեալ մահաւանի զիջութեամբ հան-
ձնէն, Բարդ ամբողջովին կը կրկին
ժամկետով էր, որոյ ամբողջ արժանապի-
րը և ծագումները անվար ձեռքով,
կարճէր նոր փորձարարութեամբ ըլլային:

241.- 1741.— Այս է առաջին հանգիստան
ՆՈՐԱՅԵԼՆԻՆՈՒՆ ՆԵՔՈՒՄԵՆՆՈՒ ՄԱԿԱ-
ԸՆՈՒՆ որդի ՆԵՔՈՒՄԵՆՆՈՒՆ որ փոխադր
մահաւան է կենաց թիվն Լաւոյ
ԹՃՂ (1741) Ոգտաւոր ամսոյ... Ան.
ողորմի ասացիւ ամեն:

242.- 1741.— Այս է առաջին հանգիստան
ԿԻՐԱԿՈՍ ՆԵՐՄԱՆԻ... որ հանգիստ է
Թա. թիվն ԹՃՂ (1741)ին:

243.- 1741.— Այս է առաջին հանգիստան
ՓԱՍՏԻ ԼՈՅՆՆՈՒՆ ԱՆԵՏԻ որդի ՄԱՆՏԵ-
ՍԻ ԵՂԻՆԻՆՈՒՆ որ հանգիստ Թա. թիվն
ԹՃՂ (1741) (յուլիսի և. Առաջ, ողորմի
ասացիւ Լաւոյ:

244.- 1741.— Այս է առաջին հանգիստան
ՂԱՐՓԵՆԻՆՈՒՆ ԱՆԵՏԻՆՈՒՆ որդի ԿԻՐԱԿՈ-
ՍԻՆ որ հանգիստ առի կենաց թիվն
Լաւոյ ԹՃՂ (1741) թիվն Լաւոյ ամսոյ
ամսոյ առաջին 6-ը անցաւ որ հանգիստին
Լաւոյն թիվն 6-ը անցաւ որ հանգիստին:

245.- 1741.— Այս է առաջին հանգիստան
ՅԱԿԻՆԻ ՄԱՆՏԵՍԻ ՄԵԼԻՍԻՆ, որ հան-
գիստ է Թա. թվ. ԹՃՂ (1741)ին:

246.- 1741.— Այս է առաջին հանգիստան
ՋՈՒՂԱՅԵՆՆՈՒՆ ԿԱՆԵՆ ԿԱՅԻՆՈՒՆ որ է
որդի ՄԱՆՏԵՍԻ (ԿԱՆԵՆ ԿԱՅԻՆՈՒՆ որ
է ազգէն Լաւոյ մեծի... յամի ԹՃՂ (1741):

247.- 1741? — Այս է առաջին ՏԻՐԱՅԵՆՈՒ
ԿԱՐԱՊԵՆՆՈՒՆ որ հան... Լա... ԹՃՂ
(1741)... Լա... (ԿԱՐԱՊԵՆՆՈՒՆ որ հան-
գիստ է ԿԱՐԱՊԵՆՆՈՒՆ):

248.- 1742.— Այս է առաջին հանգիստան
ՍՏԵԿԱՆԵՆՆՈՒՆ ՄԱՆՏԵՍԻ ԻՍԻՐԱՅԵՆՆՈՒՆ
որդի ԱՌԱՔԵՆՆՈՒՆ որ հանգիստ է Թա. թիվն
ԹՃՂ (1742): Լաւոյ մ:

249.- 1742.— Այս է առաջին հանգիստան...
(Լաւոյ մէջ չի կարգացուի) որդի ՄԱՆՏԵՍԻ
ԿԱՆԵՆ... Լա... որ հանգիստ է Թա. թիվն
ԹՃՂ (1742), Լաւոյ:

250.- 1743.— Այս է առաջին ՄԱՆՏԵՍԻ
ԿԱՅԻՆՆՈՒՆ ԿԱՆԵՆ ԿԱՅԻՆՆՈՒՆ որ
հանգիստ է Թա. թիվն ԹՃՂ (1743)
մահաւան Լաւոյ:

251.- 1744.— Այս է առաջին ԿԱՆԵՆ
ԿԱՆԵՆՆՈՒՆ, ՄԱՆ. ԿԱՆԵՆ ԿԱՆԵՆ
(այսպէս) որ հանգիստ է Թա. թիվն ԹՃՂ
(1744) թիվն ԿԱՆԵՆՆՈՒՆ մեծ. Ան. ողորմի:

252.- 1744.— Այս է տապան հանգստեան
ՏՐ ԿԱՐԱՊԵՏԻ որդի ԳԼՈՐՔԻՆ
որ հանգեաւ ի Քս. բվն. ԹՃՂԳ (1744)
իւն. ով անցաւոր հանապարհի, դուս
տառցիկ Տեմ ողորմի:

253.- 1745.— Այս է տապան ՄՀՍԻ ՊՈ-
ՂՈՍԻ կտկից ՄՀՏԻ ԱՆՆԱՅԻՆ. բվին
ԹՃՂԳ (1745):

254.- 1745.— Այս է տապան հանգստե(ա)ն
Ունիսանի ԱՐԲԱՀԱՄԻ որդի ՏԻՐԱՏՈՒ
ԱԽԵՏԻՍԻՆ որ հանգեաւ ի Քս. բվին.
ԹՃՂԳ (1745)իւն. Ամ. ողորմ:

255.- 1746.— Այս է տապան ԱԳՆԾԻ քերզի
ՄԱՀՏԵՍԻ ՍԱՀԱԿԻՆ որ երեսնամեայ
աւուսի փեսայութի ի սք եղմե եկեալ
մեռաւ ի մեծ բվն ԹՃՂԵ (1746) Յու-
լիս իս: 1195 — ՎՄՀԴ:

256.- 1746.— Այս է տապան հանգստեան
ԷՐԶՈՌԻՄՅԻ ՄԱՀԴԵՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ
նի կողակից ՄԱՀՏԵՍԻ... ՍԱՀՎԻԿԱ
նիւն որ է դուստր ԱՐՍԼԱՆԻՆ որ ի գը-
նացն ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ առ հանգեաւ ի Քս.
ԹՃՂԵ (1746)իւն. դեկտեմբերի ա. Ամ.
ողորմի տառցիկ:

257.- 1746.— Ի մանկութենէ՞ս չամացի իմ
վաստակէ առն շինեցի ամենայնի՞ զար-
դարեցի եւ զարդ հարսին ողարկեցի
Ռախապցան մայրս հայրս կամեցան
առնել զմարտ.....այրմ որ
կա՞ ի ճերդ տապանիս հոյն իմէ առն
բնակութեան.....ՄՀՏԵՍԻ ԽՕ-
ՃԱ ՄԻՆԱՄԻ որդի ՏԻՐԱՏՈՒ ԱՆԳՕՆ-
ԵԱՆ իսկ Հայոց բվական ԹՃՂԵ (1746)
ամին (8)ուլիս Ա.

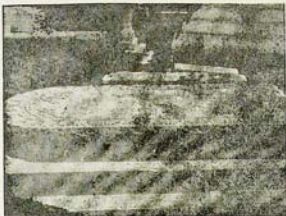

Դամբարան Ակեցի քերզի Գրանտի
Յանտիկն (թիւ 255)

258.- 1746.— Այս է տապան հան-
գստեան ՄԱՀՏԵՍԻ ԿԻՐԱԿՈՍԻՐ
որդի ՀԱՐՊԵՏԻ որ հանգեաւ բվին
ԹՃՂԵ (1746):

259.- 1747.— Այս է տապան հանգս-
տեան ՍԵՐԱՍՏԱՏԻ ԱՐՈՒԹԻՆՆ որ-
դի ԱԻԼՏԻՆՆ որ (ն)անգեաւ բվին
ԹՃՂԵ (1747). սեպտեմբերի մղ ամ:

260.- 1748.— Այս է տապան հանգս-
տեան քերզի ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՐԲԱՀԱ-
ՄԻ որդուն քերզի ողորմած հոգի
ՄԿՐՏԻԶԻՆ որ հանգեաւ առ յու-
սն ամենայնի բվին Փրկչի 1748.
իսկ Հայոց ԹՃՂԷ: մարտ իբ. ամին
Հայր:

Գամբարուն հարուդացի տիրացու Մանուկի Աստուածատուրի
որդի Մանուկի Ղազարին (թիւ 263)

261.- 1748.— ԱԻԵՏԻՍ ՖԷՔԱԼԵԱՆ հուն-
գոցեալ ի Տր. 1748 թվին:

(Քժմեանս սրտէ կը Կարգաշտի, Բայց
ի թափը այդքան կ'ընչայ, ժամատեղ
(ծԱՆ) ազգանուսի.)

262.- 1749.— Այս է առաջին (5)անգիս-
եան պատմանի ՊԱՆՆՍՈՒՆ աղին ՄԱԼ-
ՏԵՍԻ ՅՈՒՍՈՒՖԻՆ որ հանգեաւ ի Քս. ի
թվին ԹՃՂԸ (1749) ին:

263.- 1750.— Այս է առաջին հանգսեան
ԱԿԵԱՅ գիւղին ԿԱՐՈՒՇԼԱՅԻ ՏԻՐԱ-
ՅՈՒՐ ՄԶՏԻ ԱՆՍՏՈՒՐԻ որդի ՄԱԼՏԵ-
ՍԻ ՂԱԶԱՐԻՆ որ հանգեաւ ի Քս. ի թը-
վին Հայոց ԹՃՂԹ (1750) ի դիմաբոյն, որ
հնդիպիմ առին շիրմին սակ Հայր մեր
ևս ողորմիա:

Արտեսի տեսնելուս տաղանաբար
իբ գեղեցիկ էղերադարձով (bordure). Իբ
նայնպէս ևս տարբարակ խաւն ՄՅԹԻՇ-
ՆԵՐՈՎ, Իբ մաքուր արժանազոյ, կ'ընդ
դատուանդան տարմաններով, կ'ընդ
յայտել Լուսաբոյն տաղանաբար Աղիպիշ-
էի Ազգ. Գերեզմանաւան:

264.- 1751.— Այս է առաջին հանգիսեան
որ է ՔՕԵԱՅԻ (այսպէս) ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ
որդի ՔԱՍՏԱՐԻՆ որ հանգեւ ի Քս. թվին.
ԹՄ.ին (1751). (յ)ալիս... Աճ. ողորմի
առաջիկ Հա(յ)ր:

265.- 1753.— ԽԸԼԻՆ (ա'յստան միայն,
ա'չ ազգանուսն ոչ ձեռնագրաբար): ԹՎՆ.
1202 (1753): Այս է առաջին հանգսեան:

266.- 1753.- Այս է առաջին հանգսեան
ՄԱԸԿԵՐՏԻ ՄԿՐՏԻՉԻ որդի ՄԻՔԱ-
(Ծ)ԷԼԻՆ որ հանգեաւ ի Քս. ի թվին
ԹՄԻ (1753). Խա(յ)ր: ա.

267.- 1754.— Այս է առաջին հանգսեան
ՄԱԸԿԵՐՏԻ ՊԵՏՐԻՆ ԳԵՐՏԻՐՈՍԻ որդի
ՄԱՐԿԱՐԻՆ. թվին ԹՄԻ (1754):

268.- 1754.— Այս է առաջին հանգսեան
ԱՆՋԻԳԵՏԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ որդի ԽԱԶԱ-
ՏԻՐԻՆ որ հանգեաւ ի թվին Հայոց
ԹՄԻ (1754) վաւերաւոր թ:

Գամբարան Մանսիսի Կարապետի դամբարանի
Հուշարձան (Թիւ. 269)

269.- 1755.— Այս է տապան հանգանակն
ՄՀՏԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԻ դանակն ՀԹԻՓՍԻ-
ՄԷՆ, որ հանգեաւ ի Քս. ի բնակն Հա-
յոյ ԹԻՊԻ (1755) ին ի Յուսիսի տմայ
յի ին: ՎՂԼ—ՎՄԵ:

Երբայ տապանաբարը հարկի է եկա-
ւել Աշխիւրի Աղ. Գերեզմանաւ յա-
ւաբարի մանգանակն ի Քս. զհարկի է
մանաւարաբար ի բարաբար (bordure)
ձապնակար քանդակներով:

270.- 1755.— Այս է տապան հանգանակն
ՄՀՏԵՍԻ ՊԱՂՏՈՒ դստի ՄԱՀԱԳԵԱ-
ՆԻՆ, որ է տմայիս ՊԵՏՐՈՍԻՆ, որդի
ԽԱՉԱՏՈՒՐԻՆ, որ հանգեաւ ի Քս. բն.
ԹԻՊԻ (1755) սեփակիսի գ. որն առա-
ջիկ Աձ. ողորմի. Հայր մեր առ:

271.- 1755.— Այս է տապան հանգանակն
ՄՀՏԻ ՍՏԵՓԱՆԻ որդի ՏԻՐԱՏՈՒ ՊՈՂՈ-
ՍԻՆ, որ հանգեաւ ի Քս. բն. ԹԻՊԻ
(1755) ին:

272.- 1756.— Այս է տապան հան-
գանակն ԿԻՐՈՍԵԱՆԻՆ ԿԱՐԱՊԵՏԻ?
որդի ՄՀՏԻ ՅԱՐՈՒԹԻՆ, որ եկաւ
ի ՍԲ ԵՐԱՆԱՂԷՄԷՆ, եւ առաւ առ
Աձ. զնխեցաւ ի բն. ԹԻՊԻՆ (1756):

273.- 1756.— Այս է տապան հան-
գանակն ԵՍԱՆԻՆ որդի ՄԱՀՏԵՍԻ
ՆԵՐՍԷՍԻՆ, որ հանգեաւ ի Քս. բն.
վին Հայոյ. ԹԻՊԻ. (1756) մայիսի
ամայն է:

274.- 1757.— Առ եկաւ զի ... ԹԱԶԱ-
ՌԷԼԻՆ, որ է բռն ՄԱՀԱՅԱՆԱՐԻՆ
(Մայիսաբար) բն. ԹԻՊԻ (1757):

275.- 1757.— Այս է տապան հանգա-
նակն ԵՍԱՆՈՍԵՆ՝ ՄԱՀՏԵՍԻ ՄԱՆՈՒ-
ԿԻ որդի ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ... բռն իսկ
... առ Աձ. վախեցաւ. բն. ԹԻՊԻ
(1757) ին առաւ զի. ին. Աձ. ողոր-
մի առաջիկ Հայր:

276.- 1758.— ԷԼԻՍԱՐԵԹԻ՞՞ դանակն ՄԱՐ-
ԻԱՍԻՆ, բն. ԹԻՊԻ (1758):

277.- 1758.— Այս է տապան հանգանակն
ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՎԷՏԻ որդայն ՏՐԱՐԱՏՈՒՐ
ՔԱՀԱՆԱՐԻՆ, որ հանգեաւ ի Քս. բն.
ԹԻՊԻ (1758) ին. Աձ. ողորմի առաջիկ Հայ:

278.- 1758.— Այս է տապան հանգանակն
ԱՆՋԻՆԵՍԻ ՊԵՏՐՈՍԻՆ որդի ՊՈՂՈՍԻՆ, որ
հանգեաւ ի բն. ԹԻՊԻ (1758) Յուսիսի
յի. ին:

279.- 1758?— Այս է տապան հանգանակն
ԹԱՀԷՍԻՆ որդի ՍՏԵՓԱՆԱՐԻՆ, որ հանգ-
եաւ ի Քս. բն. ԹԻՊԻ (1758): Աձ. ողոր-
մի առաջիկ Հայր:

280.- 1758.— Այս է տապան հանգանան
ԱՐԱՐԳԵՐՏԻ գեղքէն ՄԱՇԿԵՐՏՏԻ ՕՀԱ.
էն որդի ՄՀՏՄԻ ԽԱԶԱՏՈՐԻՆ որ հանգե-
կաւ ի Քա. րվին ԹՄԷ (1758):

281.- 1758.— Այս է տապան հանգանան
ԿԵԱՄԱՏԻ ԸՆՔԱՊԱՊ ՕՂՂՈՒ ՊՕՂՈՍԻ
որդի ՄՀՏՄԻ ՊԵՏՐՈՍԻՆ որ հանգեկաւ
ի Քա. ի րվին ԹՄԷ (1758):

282.- 1758.— Այս է տապան հանգանան
ԾԱԼԴՊԻ ՄՀԻ ԱՊԹԿԻՂ որդի ՄՀՏՄԻ
.. ԱՄԱՏՈՐԻՆ որ ի գնացի ի ՍՐ ԵՂՄ
հանգեկաւ աստի Քա. ի րվին ԹՄԷ (1758)ին
փերդարի գ. ին. որ հանգիլովի ստաւ
ԱՍ. ողորմի ասացել:

283.- 1761.— Այս է տապան հանգանան
ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԻ գառն ԻՐԻՑԿԻՆ ՍԱՐ.
ԻԱՄԻՆ որ հանգեկաւ րվին ԹՄԺ (1761)
Նոյեմբերի ր:

284.- 1751.— Այս է տապան հանգանան
ԱԿԼՏԻ ԹԱԹԱՐ ԶԱՏԷ ՄՀՏՄԻ ՊԵՏՐՈ.
ՍԻ կողակից ՄՀՏՄԻ ԱՆԱԿԻՆ որ հանգե-
կաւ ի Քա. ի րվականիս մտա ԹՄԺ
(1761) Նոյեմբերի ժգ:

285.- 1762.— Այս է տապան հանգանան
ՅՂԼԵՏԻ ՄՀՏ ԱՂԱՄՋԱԼԻ կողակից
ՄԱՀՏԵՍԻ ՓԵՐԻՃԱԿԻՆ որ հանգեկաւ րվ.
ԹՄԺԱ (1762) ապրիլի մե. ին:

286.- 1762.— Այս է տապան հանգանան
ԱՐԵՒԵԼՏԻՆ ՕՏԱՊԱՇԻ ԳՐԻԳՈՐԻ որդի
ՕՀԱԵԻՆ որ հանգեկաւ ի Քա. ի ԹՄԺԱին
(1762):

287.- 1763.— Այս է տապան ՏԷՐ ՍԱՐ.
ԳՍԻ կողակից ՆՈՒՐԻՆ որ հանգեկաւ
ի րվին ԹՄԺԻ (1763) Նոյեմբերի ր:

288.- 1764.— Այս է տապան հանգանան
ՄԱՇԿԵՐՏՏԻ ՓԻԼԻՊՈՍԻ որդի ՄՀՏՄԻ
ՏԻՐԱՏՈՒ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ որ հանգեկաւ
ի Քա. րվականի Լայոց ԹՄԺԻ (1764)
Ռոյեմբերի մ:

289.- 1766.— Այս է տապան հանգանան
ԱՐԵՒԵԼՏԻ ՕՀԱԼԻ որդի ՄՀՏԻ ԾԱԼ.
ՎԱԶԻՆ որ հանգեկաւ ի Քա. րվին ԹՄԺԻ
(1766). ապրիլի մ. ին:

290.- 1766.— Աս. չ. Քա.

Այս է տապան հանգանան ԱՂԱՏԱՆԻ
ԱԻԵՏԻՍԻ որդուն ՄՀՏՄԻ ՊՕՂՈՍԻՆ
որ հանգեկաւ (ի) Քա. րվին Փրլին 1766
Լայոց 1215 աեգա 1:

291.- 1768.— Այս է տապան հանգանան
ԱՆՋՐԿԵՏԻ ԱՐԱՄ ՊՕՂՈՍԻՆ որ հանգե-
կաւ ի Քա. րվին Լայոց ԹՄԷ (1768)ին,
գեղեմբերի ժ. ին:

292.- 1768.— Այս է տապան հանգանան
ԱՐԵՒԵԼՏԻ ի գաւառէն ՂԱՐԱՆՈՒ ԳՈ.
ՄԵՐՏԻՂ ՍԱՐԳԻՍԻ որդի ՅՈՎԱԼԻՍԻՆ
որ հանգեկաւ րվին ԹՄԺԻ (1768). մա-
յիս ժր. տետուն:

293.- 1768.— Այս է տապան հանգանան
ՄԱՇԿԵՐՏՏԻ ՄԱՀՏԵՍԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ
կողակից ՄՀՏԻ ՎԱՐԴԵԼԻՆ. րվ ԹՄԺԻ
(1768) օգոստոսի ժգ. ին:

294.- 1770.— Այս է առաջին հանգստան
ՄԱՆԿԵՐՏՏԻ ՏՐ ԳՐԻԳՐԻ որդուն հան-
 գուցեայ *ՏԻՐԱՆՏԻ ՊԱՂՏԱՍԽԱՆ* թվին
 ԹՄԺԺ (1770) մասի ժբ:

295.- 1770 — Այս է առաջին հանգստան
ԱՏԱՆԱՏԻ ԿԵՐԵՆԿԵՐՈՐ ՕՂԻ *ԽԱՉԱ-*
ՏՈՒՐԱ որ հանգուցեայ է թվին ԹՄԺԺ
 (1770) ամին Ազատու իս ին:

296. — 1770.— Այս է առաջին հ(ա)նգստան
ՍԱՄՆՏԻ ՄՀԻ, ԳՐԻԳՐԻ զան *ԽԱՆՄԻՆ*
 որ հանգեա է Քս. ի թվին ԹՄԺԺ (1770)
 մայիս. ք. ին:

297.- 1770. — Այս է առաջին հանգստան
ԱՆԹՊՏԻ ՄՀՏՈՒ ՂԱՋԱՐԻ որդի *ՄՀՏՈՒ*
ԱԻՆՏԻՍԻՆ որ հանգեա է թվին ԹՄԺԺ
 (1770). սեպտեմբեր ին:

298.- 1771.— Այս է առաջին հանգստան
ՄԱՆԿԵՐՏՏԻ ՈՂԱՆԻ որդի *ԽԱՋԱՐԻՆ*
 որ հանգեա է Քս. ի բառականութեանս
 մերոյ ԹՄԻ (1771):

299.- 1772.— Այս է առաջին հ(ա)նգստան
ՄԱՆԿԵՐՏՏԻ ԱՅՐԱՊԱԿԱՏ ԳԵՂՈՐԳԻ կո-
 դակից *ՍԱՌԱՐ* որ հանգեա է Քս. 1221
 (1772). ապտոսու ա:

300.- 1772.— Այս է առաջին *ԱՐԵՆԵԼՏԻ*
ԵՓԱՌԱԿԵՑԻ ԴՐՊԱՆԻ կողակից *ՄԱՐԻ-*
ՆՈՒՆԻ որ հանգեա է Քս. թվին ԹՄԻԱ
 (1772). նոյեմբերի մս ին:

301.- 1773.— Այս է առաջին հանգստան
ՄԱՆԿԵՐՏՏԻ ՄԱՆՈՐԻՐԱՆՆ ՄՀՏՈՒ
ՄԱՆԿԱՍԱՐԻ որդի *ՄՀՏՈՒ ՕՂԱՆԿԻՆ*
 որ հանգեա է Քս. թվին ԹՄԻԲ (1773) ին:

302.- 1774.— Այս է առաջին հանգստան
ՄԱՆԿԵՐՏՏԻ ...ՆՆՏ ԿԻՐԱԿՈՍԻ որդի
ՄԱՆԱՍԻՆ որ հանգեա է Քս. թվին 1223
 (1774):

303.- 1775.—

Կայ ի ներոյ այս առաջանին
 Քաղեայ մարմնն *ՍԵՍԵՆԵՆ*.
 Սա է զառաք *ՏԷՐ ԱՍՐԳԻՍԻՆ*.
 Համեմատալ սնանակ Տիկին
 Սա կամեցեայ ի շա վերին
 Քաղեա զոք առաքնեթին
 Կացեայ ընդ առն միոյ ամսին?
 Որ եւ հանգեա Հայոց թվին
 եւ հազար երկու հարիւր
 Ինքն առաւել. եւ իս նրնդին (1775)
 Սեպտեմբերի առաքն եւեթին
 Որ վերացման սրանոց եւային
 Ի յաբարտան ժամաւ իննին
 Ով ոք կարգայք առ զգործին
 Յորս զպրահ յիշեայ յիցին:

Վաղամեայք Սեւակ, զառաքն է կամ
 Տէր Գեորգի որդի Տէր Սարգիսին որ վեր-
 եւեաւ է 1781 ին է թաղուաւ Ս. Փառա-
 Կից զառթին Տէր է կամ այլ Տէր Սար-
 ցիս առաք յամեալին որ վերեւեաւ է
 1777 ին է թաղուաւ Աղիգիյէի Ազգ. Գե-
 յեղմեաւաւաւ: Իրարս ժամանակին
 երբն Տէր Սարգիսեթ որդեաւ ըլլալեան,
 յարեթ չէ աւելաւ թէ ո՞ր ժկաւն է:

304.- 1777.— Այս է առաջին հանգստան
ՄԱՆԿԵՐՏՏԻ ՓԻԼԻՊՈՍԻ որդի *ՄԱՀՏԵ-*
ՍԻ ՊԵՏՐՈՍԻՆ որ հանգեա է Քս. թվին
 ԹՄԻՁ (1777) ին:

305.- 1777.— Այս է առաջին հանգստան
ՏԻՆԻՍԻՍԻ որդի *ՏԻՐԱՆՏԻ ԳՐԻԳՐ-*
ՐԻՆ որ հ(ա)նգեա է Քս. թվին 1226
 (1777). չուրն ոք ... զայս մինչ ի զա-
 յուան Քսի:

306.- 1779.— Այս է տալան նանգսեան
ՄԱՇԿԵՐՏՏԻ ԿԱՐՈԿԱՅ (Գարնգեան աղ-
 ցանաւով ծանօթ) *ԱՐԲԱՀԱՄԻ* որդի
ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ որ նանգեաւ ի Գւ. րվին
 ԹՄԻԸ (1779):

307.- 1779.— Այս է տալան նանգսեան
ԹՈԽԱՔՏԻ ԱԵՇԲ? *ՄՂԱՌԻ ԿԻՒՐԵՂԻ*
 որդի *ՄՀՏՄԻ ՄՏԵՓԱՆԻՆ* որ նանգեաւ
 րվին ԹՄԻԸ (1779)ին ղկանքերի ից ին:

308.- 1779.— Այս է տալան նանգսեան
ԿՈՒԹՆՏԻ ՄՀԻ ԶՓՈՒԹԻ որդի *ՄՀԻ*
ՏԱՏՏԻՆ? որ նանգեաւ ի Գւ. րվին
 1778 (1779) ին նոկանքերի ԳՂ ին:

309.- 1780? — Այս է տալան նանգսեան
ՄԻԱՏՆՏԻ ԱԿՈՐԻ որդի *ՏԱՆԱՊԵՏԻՆ*
 (Թուսփան շահի):

310.- 1780.— Այս է տալան նանգսեան
ԹՎԱՆՏԻ որդի *ՄԹԵՓԱՆՈՍԻՆ* որ նանգ-
 եաւ ի Գւ. րվ. ԹՄԻ (1780): Աձ. ողոր-
 մի առաջիկ, Հա(յ):

311.- 1780 — ՅԻ. ՔԻ.

Ի՞նչ նանգսեան ազնիւ մանկան, որոյ
 անունն է *ՄՏԵՓԱՆ*. հայրն էր *ՄԻՆԱՄ*,
 հասն *ՈՍԿԱՆ* ի Փռակայ? *ԱՐԵՒԵՆԵԱՆ*.
 ասկեանսիկ էւ անմքման, եւ հեղ բարոս
 էւ զինաւան, առողջ ո՞րք ամաց էրսան.
 յանկարծակի ղիպեալ մանուան. րվ
 ԹՄԻԹ (1780) մարտի ին:

312.- 1781.— Այս է տալան նանգսեան
ՍԱՄԵՏԻ ԹՕՄԱԻ որդի *ՏԻՏՈՒ ԹՎԱՆ*-
 փՆ որ *ՆԱՀԱՏԱԿԵՏԱՒ* փեսուարի Ը.
 ին ի րվին ԹՄԻ (1781)ին:

Այս նաւապետութեան մարտի զմարտ-
 արարս ուն ծանօթութեան շահիք ՏԵ.
 աղբարս յիշատակարաններուն ճէջ:

313.- 1781.— Այս է տալան նանգսեան
ՄԱՇԿԵՐՏՏԻ ՄԱՆՍՈՒՐԵԱՆ ՄՀՄԻ ԳԱՄ-
ՊԱՐԻ որդի *ՄԱՆԿԱՍԱՐԻՆ* որ նանգեաւ
 ի Գւ. րվին ԹՄԻ (1781)ին:

314.- 1781.— Այս է տալան նանգսեան
ԱՐԱՐԳԵՐՏԻ զեղչին *ՍԱՂՄԿԱՅ ԿԱՄ-*
ՊԱՐԻ որդի *ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ* որ նանգեաւ
 ի Գւ. րվին ԹՄԻ (1781):

315.- 1782.—

Այս է տալան նաւ (բ*)նոյ?

Կեղևաբեմ Խաղամայի

Հ(ա)յրն մերայ... (յի կարգացուիք)

Ջաւ *ՄԱՀՏՏԻՍԻ ԹՎԱՆՆԷՍԻ*

Նշարտորան? կոչելի

որ նանգսեայ է ուղնի

Ողնիկ իմ եւ Ե՛մ նկատի

մ'ը *ՄԱՀՏՏԻՍԻ ԱԿՈՐ* կոչի

Ման պատահեա՞ւ մրմին?...
 (յի կարգացուիք)

Հանգստիկ եմ այս տալանի

Բազում եղբա՛ւր...

Աձ. ողորմի առաջի

.....

Աւետարն ծառանք լինի

Թվ Հայս լուսաւորչի

Հազար երկու հարիւր ամի

Նշեաւս միկ վերազնի

Ամիսս առ նոկանքերի (1782):

316.- 1782.— Այս է տալան նանգսեան
ԽՕՇՔԱՅԵՇԸՆԻ ազգաւ Ջաւնոյ ԳՐԻ-
 ԴՈՐԻ որդի ողորման հոգի *ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ*,
 որ եր? այլիկ կենաց ստալ եւ ծք. որ
 նանգեաւ ի մանկանի ի կեանս. ի բը-
 վականի Փեղչին ԹՄԻԱ (1782). Ուսլիսի
 ամայ իր... ին նանդիպողք տալանի
 Աձ. ող:

317.- 1784.— Այս է տապան հանգստան
մԱՇԿԵՐՏՏԻ ԶԱՔԻ ՊՅՂԱՍԻՆ որ հանգ-
կաւ ի Քա. ՎԿԻՐ (1784):

318.- 1785.— Այս է տապան ՊՅՂԱՍԻ որ-
դի ՏԻՐԱՏՈՒ ՄԵԼՔԱՆԻՆ. ԹՄԼԴ (1785):

319.- 1785.— Այս է տապան մԱՇԿԵՐՏ-
ՅԻ հանգուցեալ ՍԱՅԻ ՓԻՂԱՅ (ցարդ
կ'ապրիլն այս բնածնէ՞քն Հաշկոյի մէջ)
մԱՇԿԱՍԱՐԻ որդի ՏԻՐԱՏՈՒ ՍՏԵՓԱ-
ՆԻՆ որ հանգկաւ քվին ԹՄԼԴ (1785)ին:

320.- 1786.— Այս է տապան հանգստան
ԿՈՒԹՆՏԻ ՔԷՐՏԱՆՆՆՆՆ ԱՐՈՒԹԻ կո-
պակից մԱՐԻԱՄԻ ՍԱՌԱՆԻՆԱՆՆ զոչե-
ցելոյն որ հանգեալ է ի պանդխտութեան
տար յերկրի ամի 86 1786 ի սեփեմբերի
մբ. յաւուր տաքարաւ ի անի ամենափա-
ռաւոր Նուսեփեանց աքի ետալի. որդի Տե-
պորմնայի: 1786 (աբարեբէն):

321.- 1786.— մԱՇԿԵՐՏՏԻ ՏՐ ԳՐԻԳՈՐԻ
որդի ՍԱՐԳԻՍԸ որ եւ հանգկաւ ի Քա.
քվին ԹՄԼԵ (1786)ին:

322.- 1787.— Այս է շիրիմ մՐԵՆԵԼԵՍԻ
ի հազմին... մՂՅԻ մԱՐԱՀԱՄԻ որդի...
սիրելի ԳԱՐՐԻԷԼԻՆ եւ ետքը ՆԱԶԼՈՒ-
ԽԱՆԻՆ որ? հանգեաւ ամառն? դիպի?
քվին ԹՄԻՁ (1787):

323.- 1788.— Այս է տապան հանգստան
ԽՕՇԿԱՍՏԷԼՆԻ մԱՐԳԱՐԻ որդուն ՏՕ-
ՆԻ որ հանգկաւ աստի կենաց... քվա-
կան Փրկչին ԹՄԻՂ (1788). Յունվարի իգ.
եղին զիտի տապան... (այս մը չի գոր-
գացա՞ր) տար:

324.- 1788.— Այս է ա(ա)պան հ(ա)ն-
գստան ՍԱՄԵՏԻ ՏՕՆՕԻ որդի մԱ-
ՆԱՇԻՆ? որ հ(ա)նգկաւ ի Քա. քվին
1237 (1788) (ճ)ուլիսի. մի. ին:

325.- 1788.— Այս է տապան հանգստան
ԿԵՍԱՐԱՏԻ ԿԵՍՏ(Ա)ՆԻՆ որ հ(ա)նգ-
կաւ ի Քա. քվին 1237 (1788):

326.- 1791.— Այս է տապան հան-
գստան մՐԵՆԵԼԵՍԻ մՂԱՐԵԱՆՆ
մՂԱՄՏԱՆԻ որդի մՂԱՐԻԱՆՆ որ
հանգկաւ ի Քա. ԹՄԵ (1791) քվին:

327.- 1791.— Այս է տապան հանգս-
տան մԱՇԿԵՐՏՏԻ մԱՐԿԱՏ ՊՅՂԱ-
ՍԻ որդի ՓԻՂԻՊՈՍԻՆ որ հանգկաւ
ի Քա. ԹՄԵ (1791) Ապրիլի է. ին:

Գաճարան Կաթիկի Թերեմաննց Արարի
Կապակից մարտիր (թի. 380)

328.- 1791.— Յս. † Փս.

Այս է առաջին հանգստեան *ԿՈՒՅՈՒՆՆԵՐ ԹԵՐՏԱՆԱՆԱՆ ՄԸՏԵՍԻ ՅԱԿՈԲԻ* որդի *ՊԱՐՄԱ ՔԱՐՈՐԹԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. բլին Փրկչին 1791 Հայոց Յաւիս 10ին:

329.- 1792.— Յս. † Փս.

Այս է առաջին հանգստեան *ԿՈՒՅՈՒՆՆԵՐ ԹԵՐՏԱՆԱՆԱՆ ՄԸՏԵՍԻ ՅԱԿՈԲԻ* որդի *ՊԱՐՄԱ ՅԱՐՈՒԹԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. բլին Փրկչին 1792 Հայոց Յաւիս 18:

330.- 1797.— Այս է առաջին հանգստեան *ՄԱԵԿԵՐՏՏԻ ՄԸՍԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ* որդի *ՏԻՐԱՅՈՒՆ ՍՏԵՓԱՆԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. ի բլին *ԹԻԽԱՐ* (1797) ին... (ազատ) տա:

331.- 1801.— Այս է առաջին հանգստեան *ՎԱՆԵՐԻ ՍԱՐԴԻԿԱՆԻ* որդի *ՂԱԼԱՄ-ՔԵԱՄ ՄԱԸՏԵՍԻ ՓԱՆՈՍԻՆ* ի բլին *ԹԻՄ* (1801) ին:

332.- 1801.— Այս է առաջին հանգստեան *ՄԸՏԻ ՏԵՐՈՒՆԻ* որդին *ՄԿՐՏԻՆ* բլին *ԹԻՄ* (1801) ին:

333.- 1802.— Այս է առաջին հանգստեան *ՄԱԵԿԵՐՏՏԻ ԱՐԿԱՆ ԱԿՈՐԻ* որդու *ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ* բլին *ԹԻՄԱՆ* (1802):

334.- 1805.— Այս է առաջին հանգստեան *ՊԱՄԵԱՆԻ ՄԸՍԻ ՋԱՏԻԿԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. ի բլին Հայոց *ԹԻՄԻ* (1805) ին:

335.- 1806.— Այս է առաջին հանգստեան *ԿԱՐՍԵՐԻ ԵՐԱՆՈՍԻ* որդի *ՄԸՒ ՍԱՄԴԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. 1255 (1806):

336.- 1806.— Այս է առաջին հանգստեան *ԱՆՋԴԵՆԻ ՐՈՒՐՍՏԱՆԿԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԻՆ* (1806). 8 Ապրիլին:

337.- 1809.— Այս է առաջին հանգստեան *ՄԱԵԿԵՐՏՏԻ ԿՈՒՆԱՆ* (*ԿԵԿԵԿԱՆ ԿԵՐ-ԳՈՐԻՍ ԿՐԻՍ ԳՐԻՍ ԼՈՒԿԱՆ ԴԷՏ*) *ՄԸՏԻ ՔԱՂԵՈՍԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. 1258 (1809):

338.- 1809.— Այս է առաջին հանգստեան *ՄԻԱՏՆԻ ՄԻՆԱՍԻ* կողակից *ՄԱՂԿՈՒՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. *ՎԵՐԱ* (1809) մայիս 4 ին:

339.- 1810.— Այս է առաջին հանգստեան *ՄԱԵԿԵՐՏՏԻ ՄԸՏԻ ՄԱՆԿԱՍԱՐԻ* որդի *ՄԸՏԻ ՄԵԼՔԱՆԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. բլին *ԹԻՄ* (1810) ալիս ի:

340.- 1811.— Այս է առաջին հանգստեան *ԱՆՋԴԵՆԻ ՐՈՒՐՍՏԱՆԿԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆԻ* որդի *ՓԻԼԻՊՈՍԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. բլին *ԹԻՄ* (1811):

341.- 1811.— Այս է առաջին հանգստեան *ԱՆՋԴԵՆԻ ՄԻՐԱՔԵՏ ԱՍՏՈՐԻ* որդի *ՊԵՏՐՈՍԻՆ* *ՎԵՐԱ* (1811):

342.- 1811.— Այս է առաջին հանգստեան *ԱՐԵՆԵԼԻՏԻ ՈՐԿԱՆԻ* կողակից *ՄԸՒ ԵՂՈՍԱՐԵԹԻՆ* ուր է մայր *ՊԱՐՄԱ ՄԻՆԱՍԻՆ* ուր հանգեաւ ի Փս. բլ. *ԹԻՄ* (1811) դեկտեմբերի ի. ին:

343.- 1811.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՆՋԻԴԵՑԻ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ ուղի ԳԻՒԴՈՐԻ-
ՃԻ ՄՀԻ ՅՈՂԱՆԻՍԻ առ հանգեաւ ի Քս.
բժիկ ԹԻԿ (1811):

344.- 1812.— Այս է տալան հանգստեան
ՄԻՏՈՆԵՑ ՍԱԴԴԻՍԻ ուղի ԳԻՒԴՈՐԻ...
(և) ԽՈՒՄԱԴԻ ուղի (չէ կարգադրւի)
ուղի ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ առ հանգեաւ ի Քս.
բժ. ԹԻԿ (1812):

345.- 1812.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՆՋԻԴԵՑԻ ԳԱՊԱՐԵՆԵՑԻ ՏՐ ԿԱՐԱՊԵ-
ՏԻ ուղի ՄԻՆԱՍԻՆ ԱՂԱ (1812):

346.- 1813.— Այս է տալան հանգստեան
ԹԱԿՈՐԻ ուղի ՍԱԴԴԻՍԻ առ հանգեաւ
ի Քս. բժիկ ԱՂԱ (1813):

347.- 1813.— Ի լուսն ժամու. եհաս առ
յիս, իբի ի խոր ի մեջ եղիլիս. տաճան
զինով եղին առ յիս, հանգիպալով տաճ
պարմիս. ԱՆԼԱ զուստ ԸՄՏԵՓԻՆԵՍԻ-
ՍԻ ՄԻՐԱՔԱՆԵԱՆ ՄԱԸԿԵՐՏՏԻ. բժիկ
ԹԻԿ (1813):

348.- 1813.— Այս է տալան հանգստեան
ԱԿԼԱՑ զիւղին ԿԱՐԱՊԵՑԻ ՏՐ ԳՐԻ-
ԳՈՐԻ ուղի սա՛աքնի ՕՀԱՆԻ առ վո-
խեցաւ առ Քս. ԹԻԿ (1813) ին, մու-
յիս իբ. ին:

349.- 1817.— Այս է տալան հանգստեան
ՄԱԸԿԵՐՏՏԻ ՄԵՐՃԱՆԿԱՆ ՊԵՏՐՈՍԻ
ուղի ԱԿՈՐԻՆ առ հանգեաւ ի Քս. 1266
(1817) (Յ)աւնիսի 1 ին:

Տարաւաճաբնի վրայ կը տեսնուին կոշ-
կաւարի գործիքներ:

350.- 1817.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՄԱՍԵԱՏԻ ՈՒՋՈՒՆԵՆԵՑ ՏՈՂԱՊԵՏԻ
ՈՐԴԻՓԵ ԿԱՐԱՊԵՑ ՅԱՆԼԵՍ ՄԱԸՏԵ-
ՏԵՍԻ ԽՈՒՄԱԴԻՆ առ հանգեաւ ի Քս.
բժիկ Հայոց ԹԻԿ (1817):

Քչ թաւ որ ժիւնիսի ցամաքային մէջ
ճիւղ տեսնուիլիս տաճարային տես
նալի ընտանիքին է 1817թ. թուականն է
վերին տաճարային:

351.- 1817.— Այս է զիւր հանգստեան ԱՐԵ-
ԻՆԼԵՏԻ ԴՐԿԱՏԵԱՆՆ՝ ՊԱՐՈՆ ԸՄԱՌԻ-
ԹԻՆԻ զստ ԸՍԻՓՈՒՄԻ ԽԱՐՈՒՆԻՆ
առ հանգեաւ ի Քս. ԹԻԿ (1817) Նոյի
ին. ին:

352.- 1818.— ...ամուսնի ԱՐԱՐԿԵՐ զեղ-
չէ բնիկ ՄԱԸԿԵՐՏՏԻ ԿՈՎԱՆ լուսնայի
ԹԱՐՁԻ ՄՀԻ ԱՐԿԱՐԻ, կամուսն ան-
աս տալան հանգի 1267 (1818), ամի
որ Լուսնային:

353.- 1819.—
ԱՂ ամսաւոր համապարհիս
Տալ ինն մին պարմիս
ԳՐԻԳՈՐԻ կնեսիկ ՍԱԹԱ(յ)իս,
Երեսուսարգանքան հասակիս
Կարս մնացի աշխարհիս
Որ եմ զիւղին ՄԱԸԿԵՐՏՏԻ
բժիկ 1268 (1819) նոյեմբերի 1 ին:

354.- 1819.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՐԵՆԵԼԵՏԻ ԽԱՆԻՃԻ ՄՀԱՏԻ ՄԿԵՐՏԻՋԻ
ուղի ԹԱԿՈՐԻՆ առ հանգեաւ. բժիկ 1268
(1819):

355.- 1820.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՄԱՍԻ ԸՄԱՌԻԹԻՆ, ուղի ՂԱՋԱՐԻՆ
առ հանգեաւ ի Քս. Ի. Հայոց ԹԻԿ
(1820) մայիսի Ա. ին:

356.- 1820.— Այս է սեղի զամբարանի, անգին զաննուց զաննարանի, կնոջ բարուց պատուականի, աղին կոպակից է *ՄԻՆԱՍԻՆ, ՇԱՀԿՈՒՆ* անուն բարեբանին, որ էս նամակն է *ՌՄԿԹ* (1820) Հայոց բ. է մարտի միջ:

357.- 1821.— Այս է առաջին նամակն *ՄԱՀԿԵՐՏՅԵ ԹԵՐԱՐԻՆ* որդի *ԱՌԱՔԵՆԻՆ*, բվ: *ՌՄՀ* ին (1821):

358.- 1821.— Ի ճե.ճբ? Երեմա է? յառմ? (այդպէս). առաջինի է ամբողջնայ. առն մեծ յաղթի. սրտն *ՄՀՏԻ ՄԱՐԿՈՍԻ ՄՈՒ(ա)ՆԹԵԱՆ* մականունամբ կոչի. *ԲՈՒՇԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ* յաղթողի. յաղթելու երկրին է *ԱԿԵԱՏԻ*. սերունական ուխտաւոր. է *ԲԵՐԻԱ* զայով առաջաւորի. նամակն առ Տբ յայն նամային է բիւն հազար երկ հարիւր եօթանասուն է հայկազնի. (1821) որ ուր(ե)որդին մայրն է. ով աք (յ)իւրէ առ(յ) ողոր(մ)ին, է Քա. (յ)իւրնայ լիցի:

359.- 1821.— Այս է առաջին նամակն *ՄԱՀԿԵՐՏՅԵ ՄԱՆՍՈՒՐԵԱՆ ՄՀՏԻ ԳԱՍ. ՊԱՐԻ* որդի *ՄԱՆԿԱՍԱՐԻՆ* որ նամակն է Քա. բվին *ՌՄՀ* (1821)ին:

360.- 1822.— Այս է առաջին նամակն *ԱՐԱՊԵՐՏԻ ԶՈՒԱՅ ՊԵՏՐՈՍԻՆ* կոպակից ...ին որ նամակն է բվին *ՌՄՀԱ* (1822) սգոմիջեր...? ին:

361.- 1822.— Այս է առաջին նամակն ... (Ինչպե՞ս զայդ է Կարգաւոր Անկոյի?, Անկոյի?) *ԷՄԻԼԻԱՆԿԱՆՑ ՂԱԶԱՐԻ* որդի *ԹՈՐՈՍԻՆ* (1271)—1822:

362.- 1822.— Այս է առաջին նամակն *ԱՆՋԻԴԵՏԻ ԲՈՒՐՍԱՆԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼԻ* որդի *ՄՀԻ ՄԻՆԱՍԻՆ* որ նամակն է Քա. ՎՄՎ (1822) Յգոստ 1:

363.- 1822.— Այս է առաջին նամակն *ՄԱՀԿԵՐՏՅԵ ԿՈՒՆ ՕՂԼԻ ՄԿՐՏԻՉԻՆ* կոպակիցն *ՎԱՐԴՈՒՆ*. 1271 (+ 551)—1822:

364.— 1822.— Ի ճե.ճ(յ) (ա)ղանի *ՄԱՀԿԵՐՏՅԵ ԱՅՐԱՍԿԱՆ* (այդպէս) Դեմոքր. Գի. բվին 1271 (1822):

365.— 1822.— Է առաջին նամակն *ՄԱՀԿԵՐՏՅԵ ԱՅՐԱՍԿԱՆ ԴԵՄՈՔՐԻ* կոպակից *ՍԱՌԱՅԻ* որ նամակն է Քա. 1271 (1822) Յգոստ 1:

366.— 1822.— Ի ճե.ճ առաջին *ՊԵՏՐՈՒՅ ՄԿՐՏԻՉԻ (Մաշեթի)* որդի *ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ* որ նամակն է Քա. բվին 1271 (1822)ին ոգոստի 1ին:

367.- 1824.— Այս է առաջին նամակն *ՄԱՀԿԵՐՏՅԵ ԿՈՒՆ ԵՐԱՆՈՍԻՆ* 1273 (1824):

368.- 1824.— Այս է առաջին նամակն *ԱՐԱՊԵՐՏԻ ԷՄԼԻԱՆՑ ՊԱՆՆՏԻ ԳՐԻԳՈՐԻՆ* որ նամակն է Քա. բվին *ՌՄՀ* (1824):

369.- 1826.— Այս է առաջին նամակն *ԱՆՋԻԴԵՏԻ ԲՈՒՐՍԱՆԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼԻ* որդի *ՊՕՂՈՍԻՆ* որ նամակն 1275? (1820):

370.- 1827.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՆՋՐԴԵՏԻ ԱՅԵԿԵՏ (այսպէս) ՔԷՐԶԻ
ՅԱԿՈԲԻ որդի ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ, որ հանգեաւ
ի Քա. 1276 (1827):

371.- 1827.— Այս է տալան հանգստեան
ՀԱՅՐԳԵՏ ՕՂԻ... ՏԷՐԷՆՏԷՏԻ ՅԱԿՈ-
ԲՈՅԻ որդի ՄԵԼՔԹԵ(յն) որ եւ հան-
գեաւ ի Քա. րվն 1827:

372.- 1827.— Այս է տալան հանգստեան
ՄԱՇԿԵՐՏԻ ՄԻՌՏԻՆ ՊՕՂԱՅԻ որդի
ՄՀՏԻ ՎԱՐԴԱՆԻՆ? որ հանգեաւ ի Քա.
րվն Հյց. 1276 (1827) Յառատի 22
օրն օրրի:

373.- 1827.— Այս է տալան հանգստեան
ՄԱՇԿԵՐՏԻ ԽԱՀԱՄԲԵԱՐ ՄԻՆԱՅԻ ա-
ղի ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ, որ հանգեաւ ի Քա.
1276 (1827):

374.- 1828.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՆՋՐԴԵՏԻ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵՆՏ ՍՏԵՓԱՆԻ
որդի ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ, որ հանգեաւ ի Քա.
րվն 1828 (1828):

375.- 1829.— Այս է տալան հանգստեան
ՄԱՇԿԵՐՏԻ ՄԵԼԻՏԱՅԻ? որդի հանգու-
ցեալ ՓԻԼԻՊՈՍԻՆ րվն ՌՄՀԸ (1829)
սեպտեմբերին:

376.- 1831.— Այս է տալան հանգստեան
հանգուցեալ ՔԱՀՄԻՍԵԱՆ ԿՈՒՐՈՒՆՏԻ
ՄՀԻ ԱՐԳԱՐԻՆ, որ հանգեաւ ի Քա. ր.
1831 հոկտ. 3:

377.- 1831.— Այս է տալան հանգստեան
ՄԱՇԿԵՏԻ ԾԵՐԱԿԱՏ ԳԷՈՐԳԻ որդի
ՓԻԼԻՊՈՍԻՆ, որ հանգեաւ ի Քա. րվն
1831 (1831):

378.- 1831.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՆՋՐԴԵՏԻ հանգուցեալ ՄՀԻ ԳԱՐՐԻ-
ԷԼԻՆ, որդի ՕՀԱՆԷՏԻ կապակից ՄԱՀ-
ՍԻ ԱՆՆԱՐԵ? որ հանգեաւ ի Քա. ի րը-
վն ՌՄԿ ին (1831) նոյեմբերի ի. ին:

379.- 1831.— Աս եղաւ դի... ՅԱՓԱՅԵ-
ԼԻՆ, որ է քան (Մայգեացի Մանուր-
եան) ՄԱՆԿԱՅԱՐԻՆ (այսու կից է Սաղ-
ուած Թագաւոր) րվն ՌՄԶ (1831) ին:

380.- 1832.— Այս է տալան հանգստեան
ԱՆՋՐԴԵՏԻ ՔԱՆՈՅԵ ՄԻՆԱՅԻ որդուն
ՊԱՊՈՒՆ, որ հանգեաւ ի Քա. 1281 (1832)
մարտ 9:

(Եղանաբար իմ ջրայ քանդակուած է
զեղեղիկ թուր ժը, յայտնի է որ հանգուց-
եալը թրագործ ԺԷ):

381.- 1832.— ՏԱՆԱՇԶԵԱՆ ՏՈՅ ՍԱՐԳԻՍ
ԳԵՐՄԱՆԻԿ սեռյց զին, ծածկե արմ
ցուրտ էար ՌՄԳ? (1832):

382.- 1833.— Այս է տալան հանգստեան
ՉԻՄԵԿԱՆԿԱՅԻ զինկն ՄԻԱՏԵՏԻՐ ՈՒ-
ՋՈՒՆԵԱՆ ՄՀՏԻ ԿԱՍՏԱՆԻ որդի ԿԱ-
ՐԱՊԵՏԻՆ, որ հանգեաւ ի Քա. րին Հա-
յոց ՌՄԿ (1833) մայիս...:

383.- 1833.— Այս է տալան հանգստեան
ՍԱՂՄԿԱՏԻ ՏՐ ՆԻԿՈՂԱՅԻ որդի ՍԱՀԱ-
ԿԻՆ, որ հանգեաւ ի Քա. րվն 1282 (1833):

384.- 1835.— Այս է տալան հանգանակ
ՍԱՂՄԿԱՅԻ ԶՐԴԻԿԱՆՑ ՓԻՆՈՒ որդի
ՄԱՆՏԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ որ հանգեաւ ի
Քա. րվին ՌԲՂԻ (1835) ին:

385.- 1835.— Այս է տալան հանգանակ
ԱԶԶՐԴԵՏԻ ԲՈՒՐՄՏԱՆԿԱՅ ՄՀԻ ՄԻ-
ՆԱՍԻ որդի ՄԿՐՏԻԶԻՆ որ հանգեաւ
ի Քա. 1284 (1835) ազատաւ? Ծ:

386.- 1839.— Այս է տալան հանգանակ
ԱՄԱՐԿԵՐՏԻ ԵԶԵԿԻԱՅ ՄՀԻ ԿԱՐԱՊԵ-
ՏԻ որդի ՄՀԻ ՅԱԿՈԲԻՆ որ հանգեաւ
րվ. Հայոց 1288 (1839) ին հայեմբերի
ա. ին:

387.- 1844.— Այս է տալան հանգանակ
ԱՆԱՅ ՍԱՐԿԱՐԱՅ ԾՈՒՀԱՆԼԵՍԻՆ որ
հանգեաւ ի Քա. րվին ՌԻՂԻ (1844):
Աձ. ազատմի:

388.- 1844.— Այս է տալան հանգանակ
ՅԱԿՈԲԻ որդի ՔՈՐՈՍԻ. ստաղ տալա-
նիս առ զազատմի. րվ. 1844 ին:

389.- 1849.— Այս է տալան հանգանակ
ԷՐԷՈՒՍԷՆՑ (Թաթահան) րազի ՊՅՂՈՍ
ԱՂԱՅԻ որդի ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՂԱՅԻ ԱԿՆ.
ՅՈՅ, որ հանգեաւ ի Քա. ի րվին 1849:

390.- 1849.— Այս է տալան հանգանակ
ՄՀԻ ԲԱՐՍԵՂ ԱՂԱՅԻՆ որ հանգեաւ
ի Քա. ի րվին 1849, որ ԿԵՍԱՐԱՅԻ:

391.- 1850.— Այս է տալան ՏԻՎԻԿՏԻ
րեզի... ՊՅՂՈՍԻՆ. րվին Հայոց ՌԲՂԻ
(1850), սեփանբեր 11:

Գ.— ԱԶԳ. ԿԵՐԵԶՄԱՆԱՑՈՒՆ ՇԼՅԻ ՄԱԿԱՌՈՒՑԻ

Արք. Հայկոյի Քաղաքագետութեան
կողմէ 1927 Փետրուար մէկին, գերեմա-
ղեւ փակուցեալ Ազգայնէի յորտանէից
գերեզմանաւները եւ յաջորդ որոշեմ
սիւնայ յորտանեայք իրենց նշխեալ-
ները սկսան փոխադրել յազարին Կաթի
արեւմտեան անկիւնը. զեպի մէկտրէ եր-
կարոյ երկաթուղւոյ գծին անցիկ կազմը.
Շէշիկ Մապուտի նոր գերեզմանաւանց
մէջ. Հայերը վաղուց յիշուցած էին առ-
կայն իրենց յառկացուած բաժինը, երբ
1915 ի աղեղաւթի օրերուն, Յուլիսի եւ
Սպաստի աստակոյ արեւին սակ, Քաղաքիս
ամէն կողմերէն Հայկոյ նաւայ տարա-

զիբ կարաւաններու մէջ կ'սկսէին պա-
տահիլ ամէն տեսակի Կաւայութեաններ
եւ բնակարար անասանք մանր:
Քաղաքագետութեան Ազգայնէի գերեզ-
մանաւանց մէջ խնայում յառաջ յարելու
նպատակաւ, յազարին զարազ գետին
մը սահմանած էր, ուր ամէն օր, նա-
րիւրուար զգրախ նայեր, կ'իջնէին ցած
փանքու. մէջ. ու վրանին նայեալով նա-
զը կը ծածկուէր: Զորումէն Հայկոյ տա-
րաքաւայ ողբացեալ Անանիա քնյ. Տի-
վանեան, գերեզմանաւթ յաջորդ տարի-
ներուն կը պատմէր որ 20 նազար նայ
նաւաստներու վրայ աղաթած է, Հայե-

պի մէջ, պատերազմի չբռնին: Անոնք որ միջոցը գտած էին իրենց սիրելիներու մարմինները Աղիգիէի թաղերու, անոնց վրայ հետազոյշին քարէ կամ փայտէ խոյ մը, նշան մը կ'ըջին զմէջ, համառոտ արձանագրութեամբ մը, իսկ մեծագոյն մասը անխառն անջատ, կամ ասանկաներով, փոխադրուեցան Շէյխ Մազաւուտ, աճապէս որ 1927ին երբ Աղիգիէի գերեզմանատները փակուեցան, և Շէյխ Մազաւուտի ընդարձակ արտերը արժանացուեցան, համեմատական գնորմամբ յորժանեցաւ հասարակութեանց, Հայոց յառիցանով մասը կ'երսկին լեցւած էր արզէն: Այդ արտերը ամբողջովին վաղցին էին Շէյխ Մազաւուտի Բաղամ գիւղերին, որով զմէջին հասարակութեանք իրենց լամբիները, Քաղաքապետարանի յայց առած գնահատումով, Արժմ. քաղաքին այդ մասը, բաւական վաշխուշ անտարան մը կը պարզէ, թէն յարց առանց քարձրանով ծածկուաւ, բայց շատ աւելի ներկայանալի քան Աղիգիէի գերեզմանատները:

Ամէն չիքան իրեն յատուկ նարտարապետական ոճը ունի: Ե՛ւ միայն եկեղեցւոր, զգրադի, պարտիկ, կամուրջի, տան, հալլէ չիմարթանց, այլ և ստապանաշարերու, համար: Մալիգիէի նախնական գերեզմանատներ Ս. Քառանից Մանկանց եկեղեցւոյ ներսով ու զուրով, կը յովանդակէ հարթ ստապանաշարեր, իզդին վրայ ուզակի գրուած: Կան ժու մը ստապանաշարեր որ պատին վրայ ամրացուած են, տեղւոյ յարմարութեամբ: Իսկական ստապանաշարերը Աղիգիէի գերեզմանատան մէջ են, որոնք մեծագոյն մասով կը պահեն իրենց նայելի գրուածք, որ է գաղաղման, երկար, քառանկիւն գիրով: Անոնք շատ ճիշդ միայն կը կրեն տեղական, արարական ոճ, ինչպէս են չուրիի գամբարանները:

1915էն ապին Աղիգիէի նայիական ստապանաշարերը աստիճանաբար ենթարկուած են տեղական ոճի, հասանաբարձուր համար՝ որ քարերը ընտրաները, կոթողներն ու գրակները տեղացի արարներ են եղան: Այս գրութիւնը կը շարու-

նակալի մինչև այսօր, Շէյխ Մազաւուտի նոր Ազգ. Գերեզմանատան մէջ եւս, ուր սակայն չեն պահուի եւրոպական նախնի գամբարաններ: Անոնց մեծագոյն մասը կը գտնուի զեպի հարաւ, ուզգութեան վրայ, հո՛ն ուր մասնաւոր ընտանեկան գամբարաններ կան, և հնազանդ կը բազմանան, ընտիր կենաց քարերով, շերտակ ու գունաւոր մարմարներով, երկաթապատ նախ եղերքներով: Նորութիւն մըն է Հայոց համար տեսնել նաեւ ընտանեկան գամբարաններ, աստերիկայ նկարներով (CRVE):

Սկի համեմատաբար բացասութիւն նկատենք հարաւային մասը, Շէյխ Մազաւուտի այս ընդարձակ խաղաղարժն այ, սկի կողմէն գիտած, կը ներկայացնէ արխար յայցատուն մը, անկարգ, անկանոն գիրքերով խառն քարակոյտ մը, որ սակայն մասնակի ընթացքին, հնազանդ տիպի ևնկարան, կը արտայայտուի, երբ արտերինք ի վեր տնկուած ծառեր տալու անին և շուրջ եզին իրենց արժաններուն քով հանդիպ մեծանկերուն:

Հայոց լամբեր որ մասնաբաժնէ 37 հազար քառ. մէթր տարածութիւն մը ունի, կը գտնուի հարթ լամբին մէջ, լայն համապարփին նախ եղերքին վրայ, զեպի հարաւ: Ճամբան ալ եղերքի գերեզմանատները, աստիճանական վերելք մը կը ներկայացնեն, և զիրքի անտակնով աւելի ներկայանալի են:

Ազգ. մեր Գերեզմանատան սանձան, ներք են արեւելքէն՝ Լաւինաց գերեզմանատան և թափուր վարիլի արտ: Արեւմտարեւել համապարփ, գրաշնութեամբը Յունաց գերեզմանատան: Հիւսիսէն՝ միայն համապարփ, հարաւէն զարեւմտ համար, գրաշնութեամբը Հայ Կաթոլիկ գերեզմանատան:

Մեր գերեզմանատան լամբին տալլին կանխովորը կ'ու 1923ին, 125 Ում. Շնչան սպի: 1927ին երկրորդ կանխովորը յրաշխեւոր, որ էր 180 Ում. Էնչուս սպի, Քաղաքապետարանէն փոխանցուեցաւ քաղաքին, ինչպէս կ'ու միւս հասարակութեանց, և Ազգ. Առաջնորդարանը տէր կ'ու իր լամբին, իբր 33

արտադար գծերն:

Եկատելով որ քրիստոնեայ ալլ հասարակութիւններ, բարեպաշտական վերջ զգացումներով, հետզհետե՛ւ ա՛յ միայն կ'որոշարտագործէն իրենց բարձրները, ալլ և իրարու ետեւէ կը հանգնէին գերեզմանատանց մէջ փաթրիկ մատուներ, Ազգ. Վարչութեան Կառն ժողովը 1931ին ընտրեց Բարեպաշտական Յանձնաժողով մը, որ խմբար կարճ առեւեր մէջ որոճափակելու Ազգ. Գերեզմանատանը: Արգարեւ կազմուեցաւ Յանձնաժողովը: որուն իրենց անձնուէր գործակցութիւնը բերին Տր. Յովհաննէս Հրեշտակեան, Տիարք Զորիք Արքիարքեան, Թաղէս Կուկիկեան, Սրբանոց Տէմրեան և Ալիմ Վարդանեան, որոնք ոգի ի բոլին աշխատեցան ընդարձակ Գերեզմանատանը որոճափակելու: Յանձնաժողովը ստալին պատկերութեամբ ձեռնարկեց անցանակութեան և ստանէին թաղերու փոխաւան: Աւարթացի Գր. Գեւորց Աստուրեան ստանձնեց պատի շինութիւնը, փայտաշէն և հաստատուն: Ետք բարձրացան պատերու շինութեան համար փնտրուեցաւ շուրջ 180 Օսմ. Կնչան ոսկի: Գերեզմանատանը պիտի ունենար երկու մայր դռներ: Հիւսիսային եակտի մեծ դռան շինութիւնը կամովին ստանձնեց Քիլիսայի Մովսէս աղա Զաղարեան, ի յիշատակ իր նշխեցելոց: Արեւելեան դռուը, միենայն սենութեամբ և ուժով շինել խոտապատ Լալեղայի Գր. Վահագ Թիւֆէնքեան: Արմ. Տէր Յովհաննէս Ա. Բեյ. Էթմէքեան, իր վաղամտերկ Լուսին միամբ աղկկան յիշատակին շինել ստան էր ընդարձակ հար, զեպակերտ և գերեզմ և երկաթով:

Սրբ ալա հասարը հրապարակ կ'ելլէ, Գերեզմանատան հարստային և արեւելեան մասցան պատերը լրացան չնն ստակութիւն: Յայտ ունեմք որ ի վերջ ներկայ տարուան ուժքան, կը լրանան պարիսպի

մնացորդ շինութիւնները, երկաթէ զոյգ դռները կ'անցանին, կը շինուի նաեւ պահպանի սենեակ և մարդէ Գերեզմանատանը կը զարգարտի զխոտար և երկրաբանական պաշտաններով, մասագորգ և ծաղկագորգ եղերքներով: Յանձնաժողովը մաղոր է նշանդէս, պարտերը թիթեցնելէ յետոյ, ձեռնարկել Ա. Գեորգ մարտն մը շինութեան, որ պիտի զտանայ ուխտավայր մը Լալեղի բարեպաշտ Լալոյց:

Ազգ. Գերեզմանատան Բարեպաշտական Յանձնաժողովը ա՛յն առնն միայն իր պաշտանը լրացան պիտի նկատէ, երբ մատուրը, իր նշանցի ուժով և ուղիտակ զմեթով, նովանաւոր իր շուրջի մեռեալները:

Շուրհեան ըլլալէ չի՞ գողորբի երբեք երբ համաստակի պատկերը տանք Լալեղ քաղաքի վերջին երեք տարուան մէջ պատանան մահաբաթիկանց, քաղաւան Ազգ. Առաջնորդարանի տարեկան վիճակագրութիւններէն, որ կ'երեւան նշանդէս մեռեցներու և ուժուտութեանց տարեկան թիւերը:

Այսպէս, 1932 ին Լալեղի մէջ մահուրու ընդհանուր թիւը եղան է 405, 1188 մեռեցներու զէմ, 253 ամուսնութեամբ:

1933 ին մեռեց՝ 1010, ամուսնութիւն 223, մահ 452:

1934 ին՝ մեռեց՝ 929, ամուսնութիւն՝ 188, մահ՝ 340:

Լուս, խզի պարտը կը նկատեմ իմ արտաքին շնորհակալութիւններու յայտնելու հրապարակու, Տէր Բարդէն քնչ. Յուկոբեանի, Գ. Գ. Յակոբ Գարամանուկեանի, Մամուկ Գարամանուկեանի, Մամբրէ Մովսէսեանի, Վարդան Սրամանի, Մարտիկ Սիւնանուի, Լալի Ազգարեանի և Անգրէստ Տէր Դադարեանի, որոնք զիրարացուցին աշխատութիւն՝ իրենց անձնուէր գործակցութեամբ:

ՀԱՅԻՆԱԿԻՆ ԵՐԿՆՈՐԸ

1. ԼԻՐՈՂՄԱՆՆԵՐ. Համառոտ Սուղիի Պէշի յառաջանումը. Էրթոյրուչ. Կաղէթա՝
...Կաղէթա՝...Տէրութիւնը. Էսէպ Ալի. Հէ՛յ Կաղէթէ՛ր...Միառֆէրիանէ. Կէրմէ-
յանյա՛ր: Տպ. Կ. Պոլիս, 1915:
2. ՏԱՔՆԻ. Տարեգիրքը. Տաթևու վանք. Գիրք և գրութիւն Ստեփանոս Աբ-
րեղիսիէ. Սաղիմական գրիչներ. ՈՐՐՈՒՆԻԶԻՆ (Քառերգ.) Տպ. Կ. Պոլիս, 1925:
3. ՏԱՔՆԻ. Տարեգիրքը. Պատմութիւն Ս. Հրեշտակապետ Եկեղեցւոյ Պաշա-
թաւ. ՝ Հալէպի Առաջնորդական Դատարանը. Սիւնեաց գրչոյց. Սաղիմա-
կան ժառանգիրներ. ՝ Տպ. Հալէպ, 1926:
4. ՏԱՔՆԻ. Տարեգիրքը. Քաղաքաւ Արքեպիս. Վարդապետան (Կենդան). ՝ Տի-
րեթի Հեմիս վանքի մէջ գտնուած Ձեռագիրք Քրիստոսի ժամին. ՝ Աւետարան
Իսաի. ՝ Հայ վանքերը. ՝ Սալեմաթին և Հալերը. ՝ Տպ. Հալէպ, 1927:
5. ՏԱՔՆԻ. Տարեգիրքը. Հիթիթներէ անցեալը. ՝ Հին Հայոց ընկերային կեան-
քը. ՝ Մարտիկ Կալիական Կին գաղութը. ՝ Սիւնեաց Գրչոյց. ՝ Եղիազար
բժիշկ Կալի. Սերասոբոյ. ՝ Տպ. Հալէպ, 1928:
6. ՏԱՔՆԻ. Տարեգիրքը. ՝ Հալերը և Թիւրք լեզուն. ՝ Հիթիթներէ անցեալը. ՝
Հալերը Գիրքանում. ՝ ՔԱՂՈՒԱՆ ՓԱՌՔԸ (Քառերգ.). ՝ Կերպիչ Եղիշ Քաղե-
սեան (Կենդան). ՝ Կեմիովէն. ՝ Մեմուրի Ջրան Մեքենան Հայաստանում. ՝
Տպ. Հալէպ, 1929:
7. ՏԱՔՆԻ. Տարեգիրքը. ՝ Պատմա-քաղաքի Ուժը. ՝ Պապական եկեղեցւոյ և Իսա-
լիոյ կառավարութեան Կաշաութիւնը. ՝ Հին Յունաց կրօնը. ՝ Սուրբ Իրակուն
ժամանէ՛ն Էր արիւղ, թէ անմեղ է. ՝ ՔԱՂՈՒԱՆ ՓԱՌՔԸ (շար.). ՝ Մի էջ Հայ
Արեւտաի և Մշակոյթի պատմութիւնը. ՝ Ձեռական կրթչութիւն. ՝ Վի-
մաթի Պատրա քաղաքը և Սիւն լեռը. ՝ Համառոտ պատմութիւն Տաթևի
վանքի. ՝ Տպ. Հալէպ, 1930:
8. Եկաբարդի Օշին Քաղաքի Ձեռագիր Ժամագրքին (1319). ՝ Վին. Տ. Բարցէն
Ս. Կաթողիկոսի Սառաջանումը. ՝ Ժամանակագրութիւն Կոստիկոսի Տէր Հե-
թում պատմիչի. ՝ Տպ. Անթիլիաս. 1933:
9. La vie et la Culture Arméniennes à Alep au 17e Siècle. — Paris - 1934.
10. Պատմութիւն Հալէպի Ազգ. Գերեզմանատանց և Արեւմտեայ Հալերէն Տա-
պաւնաւորութիւն. ՝ Տպ. Հալէպ, 1935:
11. Մայր Յուցակ Հալերէն Ձեռագրաց Ս. Քառասուն Մանկունք Եկեղեցւոյ Հա-
լէպի. ՝ Տպ. Երուսաղէմ, 1935:

ԿՄՐԱՆՔԱՆ ԹԱՐԺԱՐԸ

1. ՀԱՐՈՐԵՆԻՐԻ ՓԱՐՄ, շարաթաթերթ. Կ. Պոլիս, 1906:
2. ՍԱՐՈՒՆ, ամսաթերթ. Կ. Պոլիս, 1909:
3. ՀԱՅ ԿՕՄՆԱԿ, ամսաթերթ. Կ. Պոլիս, 1924 - 25:

ՀԲԱՏԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՅԲԱՅՑ

1. Պատույ Համար (վեպ):
2. Դէպի Անձանթը (տարագրի յուշագրեր):
3. Թշուաթ Զգալութիւններ:
4. Կարաթ Թուղթ (քերթուածներ):
5. Հելլէն Արուեստն ու իր Մագուժը (ԱՐԽԻԵԼԻՔ, 1908):
6. Հայրը Զուկին Տեղ (ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՁԱՅՆ, 1918, Կ. Պոլիս):
7. Կարգապահն ու Բեմը (քարոզներ):
8. Պատմութիւն Հայկոյի Քաւանայից (ԲԱԶՄԱՎԷՊ):
9. Պատմութիւն Հայկոյանոյ Նկարիչներու (Հ. ԿԱԶՆԱԿ):
10. Պատմութիւն Հայկոյի Հայոց (պատկերազարդ):
11. Ամուսնութեան Ս. Խորհուրդը (ԱԶԴԱԿ, 1932):
12. Ամուսնական Օրինադրբերը Հայոց և Օտարոց Տէր:
13. Մասաղը Հայոց Տէր (ԵՓԲԱՏ, 1931):

ԳԻՆ 10 ՏՐԱՆԳ

ՈՏԱՆԱՆՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՂ

Monseigneur Ariavast Surméyan

Alep (Syrie)

(In)

Q222 Q222222 Q222 Q222

FL0067614

ЦЕНА

III
2357